

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

COVID-19 SALGININDA BİR YER OLARAK EVİN ANLAMLARININ
FENOMENOLOJİK BİR İNCELEMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Kübra ORUÇ

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

COVID-19 SALGININDA BİR YER OLARAK EVİN ANLAMLARININ
FENOMENOLOJİK BİR İNCELEMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Kübra ORUÇ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. E. Murat ÖZGÜR

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

COVID-19 SALGININDA BİR YER OLARAK EVİN ANLAMLARININ
FENOMENOLOJİK BİR İNCELEMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Prof. Dr. E. Murat ÖZGÜR

Tez Jürisi Üveleri

Adı ve Soyadı İmzası

- 1- Prof. Dr. Ertuğrul Murat ÖZGÜR
- 2- Prof. Dr. Mustafa Murat YÜCEŞAHİN
- 3- Prof. Dr. Mustafa YAKAR
- 4-
- 5-

Tez Savunması Tarihi

06.10.2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. E. Murat ÖZGÜR'ün danışmanlığında hazırladığım “Covid-19 Salgınında Bir Yer Olarak Evin Anlamlarının Fenomenolojik Bir İncelemesi” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 07. 10. 2022

AdıSoyadı: Kübra ORUÇ

İmzası:

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM: GİRİŞ	9
1.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Araştırma Soruları	9
1.2. Araştırmanın Motivasyonu, Gerekçesi ve Önemi	10
II. BÖLÜM: LİTERATÜRÜN DEĞERLENDİRİLMESİ	14
III. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	18
3.1. Yer Kavramı	18
3.1.1. Yerle İlişki	23
3.1.2. Coğrafya ve Yer Kavramı	28
3.2. Yer Duygusu	29
3.3. Yer Bağlılığı	35
3.3.1. Yer Bağlılığını Etkileyen Faktörler	40
3.4. Yer Kimliği	45
3.5. Yer Bağımlılığı	46
3.6. Yerin Anlamı	47
3.7. Ev Kavramı ve Etimolojisi	47
3.8. Ev ve Konut	52
3.9. Evin Anlamı	54
3.10. Ev Çalışmalarında Kullanılan Teorik Yaklaşımlar	58
IV. BÖLÜM: VERİ VE YÖNTEM	67
4.1. Araştırmanın Yöntemi	67
4.2. Veri Toplama ve Analiz Süreci	69
V. BÖLÜM: BULGULAR ve TARTIŞMA	70
5.1. Covid-19 Salgını Öncesinde Evin Anlamı	70
5.2. Covid-19 Salgınında Eve İlişkin Anlamların Değişimi	114
5.3. Salgın Normalleşme Döneminde Evin Anlamı	127
VI. SONUÇ	131
KAYNAKÇA	133
ÖZET	141
ABSTRACT	142

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yer Duygusunu Oluşturan Faktörler(Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).	32
Şekil 2: Yer Yaratmanın Boyutları(Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).....	33
Şekil 3: Shamaï'nin (1991) yer duygusuna ilişkin yedi düzeyli ölçek önerisi	35
Şekil 4: Yer Bağlılığının Üçlü Düzenleme Çerçevesi (Scannel ve Gifford, 2009).	38
Şekil 5: Evin yönlerinin birbiri üzerindeki etkisi	58
Şekil 6: Evin Anlamlarına İlişkin Kavram Haritası	111

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1:İnsan ve çevre etkileşiminin farklı yönleri ve yerlerin farklı bileşenleri ile ilişkisi (Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).	23
Tablo 2: Yer ile İlişki(Cross, 2001).....	24
Tablo 3:Yer kavramına yönelik kullanılan yaklaşımlar	26
Tablo 4: Sixsmith'in belirlediği ev tipleri(Sixsmith, 1986)	56
Tablo 5: Sixsmith'in ev kavramına yüklediği birbirine bağlı 20 anlam kategorisi	59
Tablo 6: Sixsmith'in evin anlamlarını sınıflandırması (Sixsmith,1986).	61
Tablo 7: Ev ve ev dışı ortam duygusuna temel katkı sağlayanlar (Smith 1994).	62
Tablo 8: Covid-19 Salgını Öncesi Evin Anlamına İlişkin Tanımlamalar	120
Tablo 9: Covid-19 Salgınıyla Birlikte Eve İlişkin Tanımlamalar	121

ÖNSÖZ

Varlıklarıyla bana güç veren aileme,

Danışmanlığı ve yol göstericiliğiyle bu uzun ve zorlu tez yazım sürecinde benden destek ve anlayışını esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ertuğrul Murat ÖZGÜR'e

Tez yazma sürecinde sürekli yanımda olan ve beni motive eden sevgili eşim Muhammet ORUÇ'a,

Tezimin tüm aşamalarında bana destek olan sevgili arkadaşım Mehtap ÇELİK'e ve bu tezi yazarken bana fazlasıyla destek olan ancak tezimin bittiğini göremeyecek olan, Covid 19 salgınında yaşamını yitiren sevgili dostum Leyla EL'e

Tezime katkıda bulunan, ismini sayamadığım bütün görüşmecilerime teşekkürü borç bilirim.

I. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Araştırma Soruları

Bu tez çalışmasının konusunu 2019 yılı sonlarında Çin’de başlayıp kısa sürede tüm dünyayı etkileyen Covid-19 salgınında evin insanlar için taşıdığı anlamların belirlenmesi oluşturmaktadır.

Küresel ölçekte yaşanan toplum ve sağlıkla ilgili bir kriz olan Covid-19 salgını pek çok insanın yaşamını farklı alanlarda ve anlamlarda etkilemektedir. Bu kriz dünya çapında pek çok ölüme neden olmakla birlikte yaşamımızı sadece sağlık açısından etkilememiş, insanların yaşamında çeşitli ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlara da neden olmuştur. Ayrıca salgının yarattığı korku ve endişe iklimi, bireylerin psikolojilerinde görünür etkiler yaratmıştır. Bu duruma bağlı olarak salgın boyunca psikolojik destek alanların sayısının arttığına yönelik haberlere de medyada sıklıkla rastlanmaktadır. Hastalığa yakalanmayı önlemenin en iyi ve güvenilir yolunun evde kalmak, sosyal mesafeyi korumak ve hijyene özen göstermek olduğunun bilim insanlarınca duyurulmasının ardından evde geçirilen süre artmış, insanlar zorunlu olmadıkça evlerinden çıkmamayı tercih etmişlerdir. Hükümetler ve yerel yönetimler tarafından kimi zaman “*Hayat eve sığar*” veya “*Evde Kal*” gibi sloganlarla insanların evde kalması yönünde çağrılar yapılmış, kimi zaman ise sokağa çıkma kısıtlamaları ile toplum sağlığını korumak adına çeşitli önlemler alınmaya çalışılmıştır. Tüm bu çağrılar, yaptırımlar ve virüse yakalanma korkusu evde geçirilen süreyi arttırmıştır.

Yer(*place*), insanların deneyimleri sonucu anlam yükledikleri mekânlardır. Bu nedenle anlam yüklenen bir mekân olarak yeri düşündüğümüzde pek çok insanın aklına önce evi gelmektedir. Ev, bireyler tarafından çoğunlukla bir yuva, sığınak, güvende ve rahat hissedilen bir yer olarak tanımlanmaktadır. Salgın döneminde de ev bireyler için kendilerini dış ve tehlikeli dünyadan izole ettikleri bir sığınak, güvenli bir alan olarak

görülmüştür. Fakat rahatlık ve güvenli bölge olmasının dışında evde geçirilen sürenin pandemi nedeniyle çok uzun olması, salgının hala sürüyor olması ve uzun bir sürede bu durumun devam edeceği öngörüsünün evin anlamının sorgulanmasına yol açmış olabileceği düşüncesi bu tezin temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu tezin cevaplamaya çalıştığı temel soru salgın öncesinde evin anlamının ne olduğu ve Covid-19 salgınında bu anlamda herhangi bir değişiklik olup olmadığıdır. Bu bağlamda evin anlamı, hümanist coğrafya duruşuyla fenomenolojik perspektiften yer kavramı ve yer bağlılığı üzerinden sorgulanacaktır.

Temel Araştırma Problemi: Covid-19 salgını içinde yaşayan insanlar için bir yer olarak evin anlamını nasıl değiştirdi?

Alt Araştırma Problemleri: (1)Ev, salgın öncesinde farklı nüfus gruplarına ve coğrafi lokasyonlara göre ne tür anlamlar taşıyordu? (2) Eve ilişkin anlamlar, Covid-19 salgınının tırmanış ve yayılma evresinde nasıl değişikliğe uğradı? (3)Yeni normal diye isimlendirilen içinde bulunduğumuz dönemde, evin anlamları yeniden ne gibi değişiklikler gösterdi?

1.2. Araştırmanın Motivasyonu, Gerekçesi ve Önemi

Tarih 23 Ocak 2020’u gösterdiğinde hepimiz ismi Covid-19 olan yeni bir virüsün Çin’in Wuhan kentinde görüldüğünü televizyondaki haber programlarından izledik. Daha önce pek çoğumuzun ismini bile bilmediği bu virüsün küresel bir salgın haline gelip, bu denli büyüyeceğini, bu salgın yüzünden hayatımızda pek çok şeyin değişeceğini, milyonlarca insanın yaşamını yitireceğini, bunlardan bazılarının ise bizim yakınlarımız ve sevdiklerimiz olacağını, aylarca eve adeta hapsolacağımızı belki de ilk etapta öngöremedik. Zamanla yine haberlerden takip ederken virüsün Çin dışına çıktığını, giderek yayıldığını ve ölümlere sebebiyet verecek kadar ciddi olduğunu gördüğümüzde pek çoğumuz olayın ciddiyetinin farkına vardık. Nihayet korktuğumuz

oldu ve tarih 11 Mart 2020'yi gösterdiğinde ülkemizde ilk vakanın görüldüğünü duyduk. Tüm dünyada olduğu gibi salgın ülkemizde de yayıldı ve bu durum hem devleti hem de bizi kendimizi korumak adına birtakım önlemler almaya itti. Bu önlemlerden en bilinenleri ve küresel bir slogan haline gelenleri “*Maske, Mesafe, Hijyen*”, “*Evde Kal!*” ve “*Hayat Eve Sığar*” sloganları oldu. Çeşitli bilim insanları insanlara bu salgından nasıl korunacağına dair önerilerde bulundu. Bu sloganlar ve öneriler kısa zaman içinde zorunluluğa dönüştü. Artık hayatımızda yeni bir dönem başladı, artık maske takmak, sosyal mesafeyi korumak ve dezenfekte olmak zorundaydık çünkü kendimizi ancak böyle koruyabilirdik. Bir süre sonra artık evden de zaruri ihtiyaçlar dışında çıkamaz olduk çünkü evimizde güvende idik, çünkü evde kal denildi, çünkü hayat eve sığardı. Evde kal çağrısıyla ev bu dönemde salgını yönetmek için araçsallaştırıldı. Peki gerçekten de hayat eve sığar mıydı? Ev bize yetti mi veya eve sığabildik mi? Hepimiz gerek zorunluluk gerekse kendimizi korumak için bilinçli yaptığımız tercihler doğrultusunda hayatımızı eve sığdırmaya çalıştık. Okula, işe gitmedik, sevdiklerimizle görüşmedik, zorunlu olmadıkça evden çıkmadık. Bu süreçte belki de birçoğumuz evin öneminin yeniden farkına vardık. Çok şükür bir evim, başımı sokabileceğim bir yuvam var dedik. Evimiz bu süreçte bizim için koruyucu bir kabuk oldu. Çünkü ev bize dış dünyaya kapatabileceğimiz bir kapı ve dört duvar sağladı, kimin girip çıkabileceğini, kimle ilişkilenebileceğimizi belirleyen bir otorite ve kontrol alanı sağladı. Bir noktaya kadar hayatı eve sığdırmaya çalıştık. Evde kaldıkça evimizin fark etmediğimiz yönlerini gördük, yeni uğraşlar edindik, eve ilişkin algı ve ilgimizde de bir artış oldu ancak bu durum benim için bir yere kadar sürdü. Evde kalmanın bir tercih değil de bir zorunluluk olması, evden çıkma isteğine karşın dışarıda bizi bekleyen tehlike ve bunun yarattığı korku iklimi ile ev bir hapsolmuşluk, bir zorunluluk, bir mecburiyet alanı haline geldi. Hele ki benim gibi bu süreçte ikikez Covid-19'a yakalanmış ve zorunluluk üzerine zorunluluk yaşamış bir kişi için bu çalışmayı yapmak ayrı bir deneyim oldu. Covid-19'u

deneyimlediğim günlerde evin anlamını yeniden sorguladım. Evde benim dışında yaşayan ve kronik rahatsızlıkları bulunan annem ve babamı riske atmamak adına artık hayatımı eve değil, odaya sığdırmak zorundaydım ve daha önce 15 gün boyunca bir odadan hiç çıkmayacağımı hayal dahi edemezdim. Bunun yanı sıra bu salgında çok sevdiğim teyzemi ve benim için çok kıymetli biricik dostumu kaybettim. Fakat bu dönemde hayatımızı öylesine eve sığdırmak zorundaydık ki en sevdiklerimize son görevimizi bile yapamaz olduk. Artık acıyı da, yası da, hüznü de evimizde yaşamak ve evimize sığdırmak zorundaydık. Yani sadece kendimizi değil duygularımızı, acılarımızı, sevinçlerimizi kısacası her şeyi eve sığdırmak, evle sınırlamak zorundaydık. Salgın öncesi yuva, güvenli liman, huzur olarak tanımladığım yer olan ev, salgınla birlikte güvenli bir liman, bir sığınak olma özelliğini korumakla birlikte benim için birtakım olumsuz anlamlara da büründü. Eve yönelik oluşan duygu ve düşüncelerimin etrafımdaki insanlarda da bendekine benzer bir yansımasını görünce salgının evin anlamının değişimine yol açtığı düşüncesi bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturdu. Kafamdaki sorulara yanıt aramak için çıktığım bu yolda araştırmamı yapmama engel olan en büyük şey yine salgının kendisi oldu. Tez çalışmam nitel bir araştırma yöntemi içeriyordu ve farklı profildeki katılımcılarla saha görüşmeleri yapmam gerekiyordu ancak salgınla birlikte gelen yasaklar ve yasaklardan muaf olduğum zaman diliminde insanlarda haklı olarak oluşan salgına yakalanma korkusu görüşmelerimi sekteye uğrattı ve zorlaştırdı. Tez çalışmam kapsamında 20 kişiyle görüştüm fakat bu süreçte katılımcı bulmakta ve insanlara özellikle yüzyüze görüşme yapmayı kabul ettirmekte fazlasıyla güçlük yaşadım. Bu yüzden görüşmelerimin önemli bir kısmını online olarak yaptım. Bu korku iklimi ve salgın kapsamında alınan önlemler ve getirilen yasaklamalar çalışmamın temel sınırlılıklarını oluşturdu.

Covid-19 salgınına kadar hepimiz nadiren evin önemini bu kadar net görebilmişizdir. Her yerde gördüğümüz ihtiyati tedbir “*Evde Kal*” çağrısı bize evimizin

güvenlik için geri çekilebileceğimiz bir alan olduğunu, kimin gelip gideceğini kontrol edebileceğimiz bir alan olduğunu ve böylece sosyal mesafemizi koruyabileceğimiz bir yer olduğunu göstermiştir. Bir eve sahip olmadan sosyal mesafeyi koruyamayacağımız için evin önemi ve anlamı bu süreçte daha net bir şekilde gün yüzüne çıkmıştır. Dış dünyanın tehlikelerinden korunmak için çekileceğimiz yer evimizdir.

Evimiz, erişimi kontrol edebildiğimiz, dış dünyaya açık olmayan özel alandır. Evimize sadece belli kişilerin girmesine izin veririz ve bu bizim denetimimiz altındadır. Dışarıda her gün yüzlerce yabancıyla karşılaşmamıza rağmen bir yabancının evimize girmesi bizi en fazla rahatsız edecek ve güvenliğimizi tehdit edecek şeylerden biridir. Yani ev bize bir kontrol ve güvenlik duygusu sağlayan bir sığınak görevi görür. Bu yüzden bu süreçte hepimiz kendimizi korumak, sosyal dünyadan uzaklaşmak ve sosyal mesafemizi korumak için en çok ihtiyaç duyduğumuz şeyin evimiz olduğunun farkına vardık. Bu çalışmanın çıkış noktasını ve motivasyonunu da evin böylesi zor ve tehlikeli süreçte anlamının ne olduğunun sorgulanması oluşturdu. Ev bizim için ne anlama geliyordu? Özellikle böylesi bir süreçte evde kalmak zorunda olmak, eve karşı olan duygu ve düşüncelerimizi etkiledi mi?Etkilediyse nasıl etkiledi?Bu sorular, bu tez çalışmamın temel araştırma sorularını oluşturdu.

Literatürde yer alan ve daha önce yapılan çalışmalar genellikle yer kavramı, yer bağlılığı ve yer duygusu, evin anlamı üzerinde durmaktadır. Ancak salgın gibi küresel çapta yaşanan, sağlıkla ilgili toplumsal bir kriz döneminde evin anlamının ne olduğu veya bu sürecin bu anlamı nasıl etkileyip değiştirdiğine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma Covid-19 salgını öncesinde ve boyunca evin anlamını yer kavramı, yer bağlılığı ve yer duygusu üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu anlamda bu tez çalışması literatürdeki bir boşluğu dolduracağından önem taşımaktadır.

II. BÖLÜM: LİTERATÜRÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Beşerî coğrafyacılar, çevre psikologları, şehir ve bölge planlamacılar ve mimarlar insan ile yer arasındaki ilişkiyi uzun zamandan beri araştırmaktadır. Yer bağlılığı, yer duygusu, yerin anlamı, yer kimliği gibi kavramlar, mimarlık, beşerî coğrafya çevre psikolojisi ve kentsel tasarım gibi alanların literatüründe birçok çalışmada yer almaktadır. Tüm bu kavramlar insan ile yer arasındaki etkileşimi ve yerin insanlar üzerindeki etkisinin çeşitli boyutlarını sunmaktadır.

Yer ve insanların yerdeki deneyimleri son 20 yılda birçok çalışmaya konu olmuştur ve bu bağlamda araştırmacılar yerin insanlar ve onların yaşam kaliteleri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Son yıllarda insan topluluklarındaki gelişme ve yaşam tarzlarının değişmesiyle birlikte tasarımcılar ve mimarlar tasarımda çevreyi şekillendirme ve bireylerin ihtiyaçlarına cevap verecek tasarımlar geliştirmenin önemini kavramışlardır. Bu bağlamda inşa edilmiş yapıları çevrenin bireyin davranışlarını nasıl etkilediğine yönelik çok sayıda araştırma yapılmış ve çeşitli teoriler ileri sürülmüştür.

Son yıllarda coğrafya, mimari ve kentsel planlamada yer duygusu kavramı araştırılmaktadır. Bu kavram sosyolojik, kültürel ve psikolojik çalışma alanlarında farklı anlamlar taşımaktadır. 1970'lere kadar fiziksel yere olan duygusal bağlılık araştırmacılar için önemli bir konu değilken, son yıllarda kişisel mekân, bölge, mekânın gruplar için işlevi, yerin anlamı gibi faktörler insan ve mekân ilişkisi araştırmalarına konu olmuştur. Başka bir deyişle literatür yer ve birey arasındaki duygusal bağın varlığını kabul etmektedir. Bu duygu ise geçmiş deneyimlere, kişisel, duygusal, bilişsel ve davranışsal yapılara dayanmaktadır(Hashemnezhad, Heidari, Hoseini, 2012).

Yer kavramı mekânın kapsamının sadece fiziksel olarak değil, aynı zamanda zihinsel ve deneyimsel pratikleri içerecek şekilde genişletilmesini sağlar. Mekânı yalnızca fiziksel bir unsur veya bir geometri, bir sınır olarak görmek doğru değildir.

Mekân aynı zamanda hem zihinsel hem de deneyimsel olarak vardır. Mekân toplumsal olarak üretilir ve mekânın hem fiziksel hem de zihinsel boyutu onun bu toplumsallığından doğar(Gürkaş ve Barkul, 2012).

Bir mekâna yüklenen anlam önemlidir ve deneyimler ve anılar mekânın yere dönüştürülmesini sağlamaktadır. Her mekân, bir yer olarak kabul edilmemektedir.Özellikle beşerî coğrafya ve fenomenolojide yer mekândan çok daha farklı, çeşitli ve derin anlamlara sahiptir. Bu yüzden yer, yer duygusu, yerin anlamı, yerin ruhu gibi yerle ilgili çeşitli kavramlar hem beşerî coğrafyada hem de diğer pekçok disiplinde önemli birer araştırma odağı haline gelmiştir.

Coğrafya disiplini mekân, yer ve çevre ile olan ilişkilerle ilgili olarak insan deneyimi, farkındalığı ve anlamı üzerine uzun bir araştırma geleneğine sahiptir. Bir bütün olarak disiplin belirli sosyoekolojik bağlamlarda insanların yaşanmış deneyimleri üzerine bir araştırma geleneğine odaklanmıştır. Relph ve Tuan gibi fenomenolojik coğrafyacılar, birçok disiplini etkileyecek, gittikçe yayılan yer temelli araştırma geleneğinin öncüsü olmuşlardır (Haywood, 2013).

Yerlerin öznel deneyimi entegre ve çok boyutlu bir olgudur. Yer kimliği, yer bağlılığı ve yer bağımlılığı gibi kavramlar sırasıyla bilişsel, duygusal ve çağrışımsal değişkenler olarak görülebilir. Yer değişkenleri içindeki ve arasındaki bu çeşitlilik daha önceki yer araştırmalarında da rastlanmıştır. Bu kavramların çeşitliliği alanda ilerleme için zorluk oluşturmaktadır (Jorgensen ve Stedman, 2005).

Türkiye’de gündelik yaşamda mekân ve yer kavramları sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır. İngilizcede bu iki kavramı ayırt etmek daha kolaydır. Mekân için ‘*space*’, yer için ‘*place*’ kavramları kullanılır ancak dilimizde bu ayrım pek belirgin değildir. Oysa mekân ve yer birbiri yerine kullanılamayacak, birbirinden farklı kavramlardır. Sosyal bilimler literatüründe yer kavramının içeriğinin, anlamının

kavranması ve mekanla arasındaki kavramsal farkın anlaşılması önem taşımaktadır. Dilimizde yer kavramı hemen hemen bütün coğrafi lokasyonları ve mekanları tanımlamak için kullanılmaktadır ancak İngilizcedeki place kavramına en yakın karşılığını daha çok ev kavramında bulmaktadır(Gürkaş ve Barkul, 2012). İşte bu yüzden bu çalışmada bir yer olarak ev kavramı ele alınmıştır ve evin anlamı yer kavramı ve yere bağlılık üzerinden incelenecektir.

Ev kavramıyla ilgili son yıllarda sosyal ve çevresel psikoloji, fenomenoloji, sosyoloji, antropoloji, mimari, şehir ve bölge planlama ve beşerî coğrafya gibi disiplinlerde pek çok çalışma yapılmıştır. Yine çok sayıda çalışma, evin duygusal değerini, yani sakinlerinin evlerine karşı hissettiği duygusal bağı ele almıştır. Çeşitli disiplinler tarafından onlarca yıldır bilimsel ilginin merkezinde yer almış ev için anahtar bir soru olarak *'bir evi ev yapan nedir?'* sorusu sorulmuştur. Gelişmekte olan literatür, evin sosyal, psikolojik ve sağlıkla ilgili etkilerini çeşitli biçimlerde araştırmıştır. Literatürde evin fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak hem gerçek hem de ideal biçimlerde inşa edildiği yaygın olarak kabul edilmektedir. Evin anlamını ele almak, dikkati nesnel sosyo-fiziksel ortam ile öznel değerlendirmeler, hedefler, değerler, duygular ve insanların izlediği gözlemlenebilir ve potansiyel davranışlar arasındaki ilişkiye çevirmektedir. Böylece en genel düzeyde evin anlamı kişiyi çevresiyle ilişkilendirmektedir (Oswald ve Wahl, 2005).

Literatürde ev ve evin anlamıyla ilişkili çalışmalara genellikle 1970'li yıllarda rastlanmaktadır. Bu yıllardaki çalışmaların önemli bir bölümü, yer kavramı, yer sevgisi, yer kimliği ve yere bağlılık gibi teoriler üzerinden evin anlamını ele almaktadır (Özgür, 2021a).

Tüm bu bilgiler ve literatürdeki çalışmalar ışığında bu çalışmada evin anlamının ne olduğu yer kavramı, yer duygusu ve yer bağlılığı gibi kavramlar aracılığıyla ele alınmaktadır. Eve yüklenen anlam ve bu anlamın Covid-19 salgını gibi eve

kapanmamızı ve evde daha fazla kalmamıza neden olan küresel bir salgınla değişip değişmediği sorgulanmaktadır.

III. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Yer Kavramı

Yer insanların deneyimleri sonucunda anlam yüklediği mekanlardır. Pek çok araştırmaya konu olan yer kavramı farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Hayden'a (1977) göre, yer, belirsiz bir kavramdır ve net, doğrudan bir tanımı yoktur. Ona göre yer, *“Kapağını kimsenin kapatamadığı çok dolu bir bavul gibidir.”* Ayrıca yertoplumsal hiyerarşide bir konum anlamına da gelmektedir (Gürkaş ve Barkul, 2012).

Yer temelli teorileri ele alan bilim insanlarına göre yer insanlar ve yerler arasındaki duygusal ilişki sonucu yaratılır ve bu yerlere çeşitli anlamlar yüklenir. Bazı düşünürler bu teoriyi kişinin günlük yaşamına ekleyerek güncellemiştir ve bututum yer fenomenolojisinin kökenlerini oluşturur.

Tuan'a (1977) göre her coğrafi yerin doğal özellikleriyle ilgili bir karakteri ve ruhu vardır. Tuan, yer kavramını insana atfeder ve yerin konsepti insan olmadan sadece coğrafi bir konumdan ibaret olduğuna vurgu yapmaktadır. Yerle ilgili tüm duyularımızla ilişkilendirilen şey, sadece görsel bir deneyim değildir. Yer, insanın varlığı ile ifade edilmektedir. Tuan'a göre yerin iki tanımı vardır: Birincisi, genel semboller, ikincisi ise insanların deneyimleridir. Birinci tanım mekânsal yapılardan, ikinci tanım ise insanların rutin deneyimlerinden etkilenmektedir. Tuan ikinci tanımı yer olarak ele aldığı için yerin anlamı onun açısından çok önemlidir (Tuan, 1977).

İnsanlar mekânı sosyal bağlarına, hislerine ve duygularına bağlı olarak yere dönüştürmektedir. Gieryn (2000) yeri 3 karakterle açıklar: (1)*Anlam ve değerlerden oluşan coğrafi konum*, (2)*fiziksel parametreler* ve (3)*kimlik*. Relph (1976) ve Canter'a (1997) göre yerler üç karakterden oluşmaktadır: (1)*Biçimsel karakter*, (2)*Etkinlikler* (3)*Anlam*. Altman ve Low'a (1992) göre yer; *kültürel, sosyal ve bireysel ilişkileri içeren bir kaptır* (aktaran Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).

Creswell'e (2004) göre yer kavramı hem basit hem de karmaşık bir kavramdır. Yer kavramı basit bir kavramdır çünkü hepimiz anlamını bilmesek de bir yerden bahsederiz fakat bu kavram aynı zamanda karmaşık bir kavramdır. Yer kavramını günlük yaşamda nasıl kullandığımıza dair bir örnek olarak “*benim yerime uğramak ister misin?*” cümlesini örnek verir. Burada yer aidiyeti ve sahiplenmeyi ifade eder. Creswell'e göre yer kavramı bir coğrafi lokasyonu, bir şehri, toplumdaki pozisyonumuzu veya nesnelerin bulunduğu yeri ifade edebilir. Yani yer aslında her yerdedir. Bu da demektir ki yer yalnızca bir coğrafi lokasyon veya konumdan ibaret fiziksel bir alan değildir. Yer bunların dışında da vardır ve varlığını sürdürür. Kısaca ona göre yer insanların ilişkilendikleri, dokundukları, bağ kurdukları anlam yüklenmiş mekanlardır. Yer kavramı beşerî coğrafya dışında mimarlıkta da çalışılmaktadır. Mimarlıkta Christon- Nonber- Schulz yeri fenomenolojik bir yaklaşımla ele alır ve yer duygusuna odaklanarak yerin bir ruhu olduğunu belirtir. Bölgesel coğrafyacılar ve Amerikan Kültür Coğrafya gelenekçilerinden farklı olarak beşerî coğrafyacılar Avrupa felsefesinden etkilenmişlerdir ve burada fenomenoloji ve varoluşçuluk odak noktadadır. Relph (1976) ise “*yer ve yersizlik*” isimli eserinde yeri coğrafi bir alandan ayıştırmıştır. Relph yere felsefi ve fenomenolojik açıdan yaklaşır. Ona göre bizler yerleri yerdeki deneyimlerimizle ve yere ilişkin oluşturduğumuz bilgilerimizle kavrarız. Yer olarak tanımladığımız yerleri yabancılardan ve dış dünyadaki tehlikelerden korumak isteriz (Gürkaş ve Barkul 2012).

Relph yer çalışmalarında yöntem olarak yer fenomenolojisini kullanır. Ona göre mekân eş ölçülü/ izometrik bir düzlem ya da yerleri tutan bir kap değildir. Bunun yerine mekânın daha deneyimsel temelli yer anlayışıyla ilişkisini incelemek için mekânın insanlar tarafından nasıl deneyimlendiğinin anlaşılması gerektiğini belirtir. Relph'in en büyük başarılarından birimekân ve yer arasında bağlantı kurmasıdır. Birçok coğrafyacı her iki kavramdan da bahsetmesine rağmen bu iki kavramı genellikle ayrı olarak ele

almışlardır. Relph için yerin benzersiz özelliği insan niyetleri, deneyimleri ve eylemlerini mekânsal olarak düzenleme ve odaklama gücüdür. Relph mekânı ve yeri insan deneyiminde diyalektik olarak yapılandırılmış olarak görür çünkü mekân anlayışımız içinde yaşadığımız yerle ilgilidir ve bunlar da mekânsal bağlamlardan çıkarılır. Yer insani bir öneme sahiptir ve yeri anlamadan, belli bir yerin neden özel olduğunu tanımlamak zordur. Yerler dünyaya ilişkin anlık deneyimlerimizin önemli merkezleridir(Relp, 1976).

Relph yerle ilgili tanımlamalarını Heidegger'in "*dasein*" insanların dünyada bulunma biçimleri ve "*dwelling*" ikamet etme kavramları üzerinden geliştirmiştir. Bu yüzden yer coğrafi konum gibi cansız değildir, canlı ve yaşantısaldır. Yer insan varlığı için bir kök salma biçimidir. Yani Relph bu tanımlamalarda fenomenolojiden beslenir. Ona göre "*insanın insan olmasının tek yolu yerde,yerin içinde olmasıdır.*" (Aktaran Gürkaş ve Barkul, 2012).

Relph'in yer anlayışına en özgün katkısı *içindelik*(insideness) ve *dışındalık*(outsideness) kavramlarıdır. Bir kişi kendini bir yerin içinde hissediyorsa orada değil, buradadır. Tehdit edilmek yerine güvendedir, maruz kalmaktansa kapalıdır, stresli olmaktansa rahattır. Yani kişi yerle ilgili ne kadar derin hisse sahipse o yerle olan bağı da o kadar güçlüdür. Öte yandan bir kişi bir yerden ayrı veya bir yere yabancı olabilir, bu ise dışındalıktır. Burada insanlar kendileriyle ve dünya arasında bir tür bölünme veya ayrılık hisseder. Buradaki önemli fenomenolojik nokta dışındalık ve içindeliğin insan yaşamında temel bir diyalektiği oluşturması ve farklı dışındalık ve içindelik kombinasyonları ve yoğunlukları aracılığıyla, farklı yerlerin farklı bireyler ve gruplar için farklı kimlikler alması ve farklı anlamlar kazanmasıdır. Yer deneyiminin en güçlü duygusu varoluşsal içindelikdir. Bu kavram bir yere derin, bilinçsiz bağlanma durumu ve çoğu insanın kendi toplulukları veya bölgelerinde evde olduklarını bildiklerinde deneyimledikleri duygudur. Varoluşsal dışındalık ise bir yere yeni gelenler tarafından

veya doğdukları yerden uzakta oldukları için geri dönen insanlar tarafından sıklıkla hissedilen yabancılık ve yabancılaşma duygusudur, çünkü o yer artık yabancıdır ve orası daha önce bildikleri gibi değildir (Relph, 1976).

Rowles (1983)evin anlamıyla ilgili yaptığı çalışmasındayaşlıların çevrelerine yönelik üç farklı türde bağlılık geliştirdiklerini belirtmiştir. Bu bağlılık türleri, fiziksel çevreye yönelik aşinalığı yansıtan *fiziksel içindelik*, sosyal anlamda toplumla bütünleşmeyi ifade eden *sosyal içindelik* ve bir yerde uzun süre kalmakla oluşan, deneyimlerin yarattığı kimlik duygusunu ifade eden *otobiyografik içindelik* (Aktaran Özgür, 2021a).

Yer davranışsal uygunluk anlayışının, sosyal anlam ve kültürel beklentinin yaratıldığı alandır. Yer diye nitelendirilen ortam güvenlik, uyum, maneviyat sağlayan bir ortam ve tekrarlanan bir ziyaretir. Yer dünyanın anlık deneyimlerine odaklanan insan ve kültürel peyzaj öğelerinin kaynaşmasıdır. Yer deneyimi doğal ve insan yapımı nesnelerin sentezleri, faaliyetler, işlevler ve niyetler tarafından verilen anlamlara bağlı olarak tüm ölçeklerde değişebilir. Kişisel deneyim yer duygusunun özünü oluşturur (Mohammad, Saruwono, Said ve Hariri, 2013).

Deneyim, eylem ve yaşamın kendisi yer ile başlar ve biter. Yerler etkileşim ve kimlik alanlarıdır, şekillendirme potansiyelleri yüksektir (Seamon, 2012)

Yeri fenomenolojik bir yaklaşımla ele alan bir diğer coğrafyacı da David Seamon'dır. Seamon, yerdeki günlük deneyimler üzerine odaklanır ve hareket üzerinden yerin başlıca deneyimsel karakterini keşfetmek ister. Bu sayede yerin vücut bulup, şekillendiğini açıklamaya çalışır. Günlük rutinlerimiz bizim alışkanlıklar biçimimizdir. Bu davranışlarımız aslında farkındalık ve bilinç düzeyimizin altında gerçekleşir ve bedenimiz bu davranışları ezberleyen bir içsel kapasiteye sahiptir. Yani aslında günlük rutinlerimiz bizim istemsiz hareketlerimizdir. O ezbere yapmış

olduğumuz bu hareketlere “*bedenin balesi (body balet)*” adını verir. Bu ezberlenen hareketlerimizin tekrarlanması “*zaman- mekân rutini (time-space routine)*” dediği şeye işaret eder. Yani birçok zaman-mekân rutininin belli konumlara yerleşmesini “*yer balesi (place balet)*” olarak yani kuvvetli bir yer duygusu olarak kavramsallaştırır. Yere duyulan aidiyet bedenimizin hareketinin zaman ve mekân ile birleşmesi sonucu açığa çıkar (Seamon 1979; aktaran Gürkaş ve Barkul, 2012).

Yer kavramını inceleyen bir diğer coğrafyacı ise Edward Soja’dır. Soja, “*Mekânın Trialektiliği (Trialectic of Space)*” kavramında coğrafi araştırmaların mekansallığın ikili yapısına odaklanmasını eleştirir. Bu ikililikler; öznelliğe karşı nesnellik, yere karşı mekândır. Bunlara eleştiri olarak Soja, “*Üçüncü Mekân (Thirdspace)*” kavramını geliştirir. Üçüncü Mekân, deneyimlenmiş mekândır, bu mekâneylemlerin mekanıdır (Soja, 1996; aktaran Gürkaş, ve Barkul; 2012). E. Casey’e (1997) göre “*Bizler yerin içine batmışız, onunla bütünleşmiş ve onsuz yapamayız. Yerlerle çevriliyiz ve yaptığımız hiçbir şey yersiz değildir.*” (Aktaran Gürkaş ve Barkul, 2012)

Heidegger’e göre “*Mekân doğrusal yönelmelerin, ölçülebilir, hesaplanabilir boyutlarını içerir. Mekânın tözü bu boşluk içinde yer alan uzantıdır. Yer kavramı ise ait olma duygusunu bilinç durumuna getiren pratik bilgilerle mekânı anlama, kendi dışına çıkarak gerçekliğini anlama modunu yansıtır. Ona göre yer var olanların kendini gösterme biçimidir. Yer, yerleşik bir özne tarafından inşa edilen kurgulanan mekândır*” (Aktaran Aydın, 2003).

Agué (1995) *Yok Yerler (Non Places)* adlı kitabında yer kavramını postmodernite kavramıyla birlikte ele alır. Ona göre süpermodernite, yer olmayan yerleri açığa çıkarır. Yer olmayan anlamdan ve ruhtan yoksundur (Agué, 1995)

3.1.1. Yerle İlişki

Genel olarak insanlar ile yerler arasındaki etkileşim üç boyuttadır: Bilişsel, davranışsal ve duygusal.

Bilişsel yönde birey mekânsal algı yoluyla çevresel unsurları bilir ve onları kendine göre kullanır. Davranışsal yön, insan ve çevre arasındaki faaliyet ve işlevsel ilişkilere değinir. Duygusal yön ise doyuma ve yere bağlılığa işaret eder. Bu ilgi düzeyi birey ve bileşenler arasında bir bağ oluşturacak kadar güçlü olabilir. Bu bağlamda insanların deneyimleri onların algılarının temel araçlarıdır (Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).

Tablo 1: İnsan ve çevre etkileşiminin farklı yönleri ve yerlerin farklı bileşenleri ile ilişkisi (Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).

Birey ile Yer Arasındaki İlişki	<i>İlişkinin Biçimi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Yerin Bileşeni</i>
	<i>Bilişsel</i>	Mekânın geometrisini ve yönelimi anlamak için genel algı	Şekil
	<i>Davranışsal</i>	Mekânın ihtiyaçlara yanıt verme kapasitesinin algılanması	İşlev
	<i>Duygusal</i>	Yere bağlılık, memnuniyet, doyum algısı	Anlam

Yukarıdaki tablodan da anlayacağımız üzere bilişsel etkileşim, yerin biçimsel yönlerine işaret etmektedir. Davranışsal etkileşimde işlevsel yönlerin algılanması üzerinde durulmaktadır. Duygusal etkileşimde ise yer duygusu ve yere yüklenen anlam ele alınmaktadır.

Shamai'ye (1991) göre, bireyin yer ile kurduğu ilişkinin farklı ölçekleri vardır. Bu yüzden insan ve yer arasındaki ilişki karmaşık bir süreçtir.

- *Yerin Amaçlarıyla Bütünleşme*: Bireyin yerle olan devamlılığını ve kaynaşmasını temsil eder.
- *Yerde Olmak*: Bu ölçek bireyin yerdeki davranışlarıyla ilgilidir.
- *Yer için Fedakârlık*: Bu seviye yer duygusunun en üst seviyesidir ve en derin yere bağlılık bu seviyede gözlemlenir. Bu ölçekte insanlar daha büyük yer çıkarları için kendi çıkarlarından fedakârlık ederler (Shamai, 1991)

Cross (2001) yerle kurulan altıtür ilişkiden bahseder. Bu ilişkiler, biyografik, ruhani/manevi, ideolojik, öyküsel, metalaşmış ve bağlı/bağımlı olarak sıralanabilir.

Biyografik ilişki, güçlü bir kimlik duygusuyla karakterize edilir. Bir yerde uzun süre ikamet etmeyi içerir. Burada yer kişisel tarihin ayrılmaz bir parçasıdır. Biyografik ilişkilerin gelişmesi zaman gerektirir ve daha fazla zaman geçirilen topluluk içinde daha güçlüdür.

Ruhani/Manevi ilişki, genellikle duygusal, bilişsel veya maddi bir bağlantıdan ziyade sezgisel bir bağlantıdır. Burada yerle olan ilişki genelde mistik, derin ve soyut bir aidiyet duygusu olarak tanımlanır.

İdeolojik ilişki, birdenbire gerçekleşen ve seçilemeyen manevi ilişkilerin aksine insanların fiziksel yerlerle nasıl ilişki kurması gerektiğine dair bilinçli değerler ve inançlar üzerine kuruludur. Bu ilişkinin tanımlayıcı özelliği bir yerde nasıl yaşanacağına dair iyi ifade edilmiş ve hesaplanmış ideolojiyi içermesidir.

Öyküsel ilişki, yaşadığımız yere dair anlatılan ve bildiğimiz hikâyelere dayalı olarak yerle kurulan ilişkiyi temsil eder.

Metalaştırılmış ilişki türünde tanımlayıcı özellik, seçimdir. Arzu edilen özelliklerin mümkün olan en iyi kombinasyonuna sahip bir yeri seçme yeteneğidir. Bu

ilişki tercih ve arzu edilen özellikler üzerine kuruludur ve daha çok topluluktan duyulan memnuniyetsizlikten ve daha arzu edilir bir yeri bulma arayışından kaynaklanır. İlişki duygusal olmaktan çok bilişsel ve fizikseldir. Yer, kişinin kimliğinin bir parçası veya kutsal bir yer olmaktan ziyade tüketilmesi gereken bir metadır.

Tablo 2: Yer ile İlişki(Cross, 2001).

<i>İlişki</i>	<i>Bağın Türü</i>	<i>Süreç</i>
<i>Biyografik</i>	Tarihi ve Ailevi	Yerin içinde doğmak ve yaşamak, zaman içinde gelişir.
<i>Ruhani/ Manevi</i>	Duygusal ve Soyut	Aidiyet hissi, yaratılmak yerine basitçe hissedilir.
<i>İdeolojik</i>	Ahlaki ve Etik	Yerin insanlar için koyulan kural ve sorumluluklarına, ahlaki olana göre yaşamak.
<i>Öyküsel</i>	Efsanevi	Öyküler yoluyla yerle ilgili öğrenme süreci.
<i>Metalaşmış</i>	Bilişsel (seçim ve arzu edilirlğe bağlı)	İstenenler listesine, özelliklere ve yaşam tarzı seçeneklerine göre seçim.
<i>Bağlı/Bağımlı</i>	Bulgu/Veri Madde/Ürün	Seçim yoksunluğu, bir başka kişi veya ekonomik fırsata bağımlılık.

Bağlı/Bağımlı ilişki türünün tanımlayıcı yönü ise seçim yönüdür. Bu ilişki seçim konusunda ciddi sınırlamaların bulunması sonucu ortaya çıkar. Bağımlı ilişkiler öncelikle fiziksel ilişkilerdir. Yerle olan ilişki bir işe veya birine yakın olma ihtiyacından doğar. Bu ilişki türü olumlu duygusal ve zihinsel bağlantıdan yoksundur (Cross, 2001).

Kısaca yerler, onunla nasıl ilişki kurduğumuz üzerinde belirleyici olsa da bazı yerlerle olan ilişkimizin ve bağılılığımızın zorunlu bir ilişkiselliği de olabilir. Bir yerde nasıl hissettiğimiz, o yerle ilgili sahip olduğumuz olumlu ve olumsuz duygulardan etkilenir. İnsanlar ile yerler arasındaki ilişkiler etkileşimseldir.

Yer kavramı sadece fiziksel bir kavram değildir, aynı zamanda psikolojik ve etkileşimseldir. Bir yeri o yerle ilgili sahip olduğumuz duygu ve düşüncelerimizle tanımlayabiliriz. Bu anlamıyla yer, salt fiziksel bir mekân olmaktan ziyade, zihninizde oluşturduğumuz bir mekân olabilir. Yani yer deneyimseldir, duygusaldır, anlam yüklüdür ve ilişkiseldir.

Literatürde yerle ilgili yapılan çalışmalarda üç temel yaklaşıma rastlanmaktadır. Bunlar, *fenomenolojik*, *olgusal* ve *eleştirel* yaklaşımlardır.

Tablo 3: Yer kavramına yönelik kullanılan yaklaşımlar

<i>Yaklaşım</i>	<i>Temel Anlayış</i>
<i>Fenomenolojik</i>	Yerin ruhunu, yerin iç konsepti ve dış konseptini ele alır. Öznel bir yaklaşımdır.
<i>Eleştirel</i>	Yer çalışmalarında ekonomik ve sosyokültürel yapıların ele alınması gerektiğini belirtir.
<i>Olgusal</i>	Yerin fiziksel ve işlevsel bileşenlerinin ele alınması gerektiğinden bahseder. Nesnel bir yaklaşımdır.

Yerin fenomenolojisi, Husserl'in (1983) bakış açısına dayanır. Araştırma alanlarının çoğu bu yaklaşımdan etkilenmiştir. Yerle ilgili öznel ve fenomenolojik yorumlar her ne kadar bu kadar güçlü ve net bir biçimde ifade edilse de bireysel deneyimlere dayandığı ve genelleme yapamadığı için eleştirilmiştir. Buna karşın çevresel davranış çalışmalarında kullanılan pozitif yaklaşım, yer temelli teorileri bireylerin davranışlarından yola çıkarak genellemeye çalışır. Bunu yaparken de geleneksel varsayımları ve nicel yöntemleri kullanır (Hashemnezhad, Heidari, Hoseini, 2012).

Fenomenoloji, insan deneyimlerinin yorumlayıcı çalışmasıdır. Burada amaç günlük yaşamda bilinen ancak genellikle bilinçli bir farkındalık seviyesinin altında farkedilemeyen insani durumları, olayları, anlamları ve deneyimleri incelemek ve netleştirmektir. Fenomenolojinin güçlü yönlerinden biri, açık ama sorgulanmayan olanı

aramak ve onu sorgulamaktır. Bariz olanı açığa çıkarmak için ister gündelik deneyimler alanında isterse de bilimsel alanlar da dahil olmak üzere kavramsal perspektifler ve açıklamalar alanında olsun her türlü verili tutum ve davranıştan kaçınılmalıdır. Yerin doğal olarak kabul edilen doğasını ve insan yaşamının ve deneyiminin kaçınılmaz bir boyutu olarak öneminin sorgulanması için bunlardan kaçınmak şarttır(Relph, 1979).

1980'lere kadar coğrafya ve çevre disiplinlerinde insan ile çevre ilişkisi, dualistik olarak ele alınmıştır. Bu ikili ilişki, tipik olarak üç kavramsal olasılık açısından yorumlanmıştır.

1. Çevrenin insan eylemlerini büyük ölçüde kontrol eden ve belirleyen aktif bir güç olarak görüldüğü *çevresel determinizm*.
2. Aslında insanların fiziksel çevrelerini aktif olarak belirleyebileceğini ve şekillendirebileceğini belirten *olasılıkçılık*.
3. İnsan ile çevre arasındaki ilişkinin karşılıklı olduğunu belirten ve olumsuz insan eylemlerinin çevreye zararına odaklanan *ekolojik yaklaşım*.

Daha yakın zamanlarda ise Heidegger gibi filozofların varoluşsal-fenomenolojik çalışmaları nedeniyle insan ile çevre arasındaki ilişkiyle ilgili olarak herhangi bir düalist anlayışın yetersiz olduğuna ilişkin kanıtlar sunulmuştur çünkü insanların her zaman kendi dünyalarına bağlı iç içe geçmiş gerçekleri vardır. Başka bir deyişle, kavramsal olarak ikili olduğu varsayılan bir ilişki varoluşsal olarak tekli, insanın çevreyle iç içe geçmesi olarak yaşanır. Kişi ile dünyanın ve insan ile çevrelerin bu her zaman birlikte yaşayan doğası nedeniyle kişi fenomenolojik olarak belli fenomenleri kendine ya da dünyaya atfetmez. İnsan yaşamında her zaman var olan bir fenomen olarak yer, dünyaları mekânsal ve çevresel olarak bir araya getirerek, insan eyleminin, niyetinin ve anlamının merkezini işaretleyerek yerin oluşumuna katkıda bulunur (Seamon, 2012).

İnsanın yer ile olan bağlantıları geçmişin olumsal, tesadüfî veya nostaljik kalıntıları değildir. Yer, var olan her şeyin aynı zamanda hem sınırı hem de koşuludur. İnsan olmak yerleştirilmek demektir. Kendi insanlığımız yer ile olan bağımız sayesinde gerçekleşir, bu sayede yer anlam ve önem kazanır. Yer, günlük yaşamın çevresel dokusunu içeren çok yönlü bir fenomen olarak insanın ayrılmaz bir bileşenidir (Casey, 1977).

Yer ile ilgili fenomenolojik yaklaşım, sosyal inşacı ve feminist araştırmacılar tarafından durağan, sınırlı, dışlayıcı ve gerici olmakla suçlanmıştır. Bu eleştirmenler, ilerleyen bir yer duygusundan bahsederken yerin daha geniş, sosyal, kültürel ve politik bağlamlarda nasıl ilişki kurduğuna ve bunlara nasıl tepki verdiğine odaklanır (Seamon, 2012).

3.1.2. Coğrafya ve Yer Kavramı

Coğrafya disiplini insanın çevre, mekân ve yer ile olan ilişkisiyle ilgili olarak uzun bir araştırma deneyimine sahiptir. Yer çalışmalarında fenomenolojik yöntemi kullanan Tuan ve Relph, tüm disiplini etkileyen bir araştırma geleneği açığa çıkarmıştır. Spesifik olarak ırk, cinsiyet, yaş, cinsellik ve manevi yönelim yerin anlaşılmasını etkileyen faktörler olarak vurgulanmıştır (Haywood, 2013).

Bir zamanlar üzerinde nesnelerin ve faaliyetlerin yer aldığı açık ve sabit bir düzlem olan mekân kavramının aksine Tuan yerin çok daha özel olduğunu, yaşam öyküleri, sosyal süreçler ve bireysel deneyimlerle bağlantılı olduğunu iddia eder (Tuan, 1974).

Agnew ve Duncan (1989) coğrafya alanındaki yer araştırmalarının genellikle üç yer kavramsallaştırmasından birini varsaydığını göstermiştir (Aktaran Haywood, 2013: 68).

1. Lokasyon olarak yer (*place as location*)

2. Bir olayın geçtiği mahal, sahne olarak yer (*place as locale*)
3. Fenomenolojik bir olay olarak yer (*place as phenomenological event*)

Konum olarak yer, düz bir mekânsal düzlemde diğer nesnelerin arasına dağıtılan bir nesne olarak ele alınır ve genellikle mekânsal istatistikler gibi mekânsal korolojik yaklaşımlarla kullanılır. Hümanist coğrafyacılar için yer, sosyal etkileşimlerin gerçekleştiği bir mekân, sahne ve arka plandır. Bu iki yaklaşım yeri farklı şekilde kullansa da ikisi de yerin fiziksel özellikleri ile insan kültürleri ve sosyal etkileşimler arasında net bir ayrım olduğunu kabul eder. Fenomenolojik bir olay olarak yer ise yeri yerlerin kendileri ve onlara karışan insanlar arasındaki öznel arası etkileşim olarak görür. Yere yönelik bu üçüncü yaklaşımın, kökleri Martin Heidegger ve Maurice Merleau-Ponty gibi bilim adamlarının yazılarına dayanan beşerî coğrafya alanında derin bir geçmişe sahiptir (Haywood, 2013: 69). Yerin onu hatırlamamızı sağlayan kokusu, dokunuşu, rengi veya sesi vardır.

3.2. Yer Duygusu

Yer duygusu son yıllarda coğrafya, mimarlık ve şehir planlamada önemli bir araştırma konusu olmuştur. Tuan (1975) gibi coğrafi fenomenologlar, gündelik, hatta sıradan, yer temelli etkileşimlerin yaşanmış deneyimlerini inceleyerek bireysel ve kolektif yer duygusu üzerinde çalıştılar (Bachelard, 1969; Relph, 1985; Seamon, 1982, 1984). Yer duygusu kavramının bilimsel, sosyolojik, kültürel ve psikolojik araştırmalar alanında çok geniş ve çeşitli anlamları vardır. Yer duygusu kavramı, çeşitli akademik disiplinler arasında tutarsız bir şekilde kullanılmış olsa da (Devine-Wright & Clayton, 2010; Manzo, 2003), geniş anlamda, bir kişinin getirdiği şeylerle birlikte, ortamın yarattığı deneyimsel bir süreç olarak tanımlanabilir. (Steele, 1981: 9). Bu anlamda yer, fiziksel çevre, benlik ve sosyopolitik süreçlerin örtüştüğü, üçlü yer modeli olarak bilinen somut bir yer olarak anlaşılmaktadır (Scannell ve Gifford, 2010). Yer duygusu,

insanın mekânı nasıl hissettiği, nasıl algıladığı ve ona hangi anlamları yüklediğiyle ilgili bir kavramdır. Yer duygusunun temel yönlerinin anlaşılması insanların mekâna olan bağlılık düzeyinin değerlendirilmesinde etkili olabilir. Yer duygusu, mekânı bireylere özel davranışsal ve duygusal özelliklere sahip bir yere dönüştürür.

Yer duygusu tipik bir mekânı insanlar için özel davranış ve duygusal özelliklerle yere dönüştüren bir kavramdır. Bu günlük aktiviteleri ve onunla ilgili sembolleri anlayarak yere bağlanmak anlamına gelir. Bu duygu bireysel yaşam alanında oluşturulabilir ve bireyin yaşamı boyunca genişletilebilir. Bireysel ve toplumsal değerler yer duygusunu etkilerken, yer duygusu da bireysel davranış ve toplumsal değer ve tutumları etkiler. Yer duygusu bir yandan kişinin öznel deneyimlerine dayanırken diğer yandan çevrenin nesnel ve dış etkilerinden etkilenir. Dolayısıyla yer duygusu insanların mekanları benimsemesi ve kullanmasıyla oluşan karmaşık bir duygudur ve insanın çevresine olan bağlılığını içeren bir kavramdır. Bu durum yer duygusunun önceden belirlenmediği anlamına gelir. Yani yer duygusu insanlar ve yerler arasındaki etkileşimden yaratılmıştır (Hashemnezhad, Heidari, Hoseini, 2012).

Yer duygusu kuramsal olarak zengindir ve kendine has zengin özelliklere sahiptir. Yer duygusu insanların inançlarını ve anılarını temsil eden deneyimsel mekâna benzer anlam ve fiziksel unsurları içerir. Yer deneyimi yer duygusundaki en önemli faktördür. İnsanlar deneyimleri ve geçmişleri ile yer duygusunu oluşturur ve fiziksel özellikler de yer duygusunu etkiler (Mohammad, Saruwono, Said ve Hariri, 2013).

Cross'a (2001) göre muhtemelen tek bir yer duygumuz yoktur. Bunun yerine yaşadığımız yerlere, o yere tepki vermemizi şekillendiren bir dizi kültürel önyargı getiririz ve bir ölçüde bu ön yargılara uyacak şekilde yeri yeniden şekillendiririz. Yer duygusunun ortak bir tanımının ve ortak bir yer duygusu anlayışının olmayışı kavramın disiplinler arası doğasından kaynaklanır. Cross (2001), yer duygusunu tanımlarken beş ayrı alandan beş farklı tanım ele almıştır. Antropolojide yer bağlılığı bireyin ve grubun

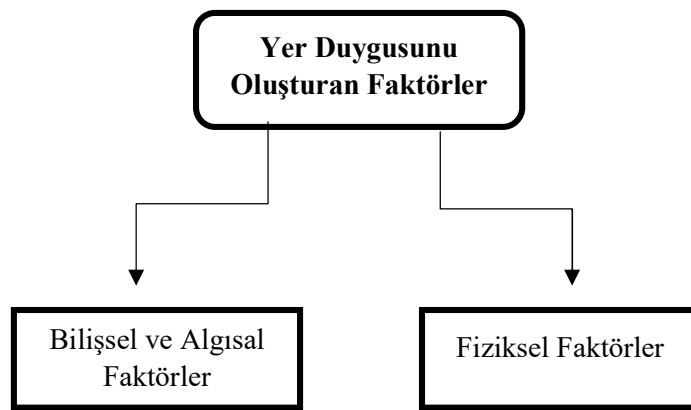
çevreyi anlamasıdır. Çevreyle olan ilişkisine temel oluşturan belli bir toprak parçasına kültürel olarak paylaşılan duygusal/duyuşsal anlamlar veren tarafından oluşturulan sembolik ilişkidir. Yani yer bağlılığı daha çok duygusal ve bilişsel deneyimlerle ilgilidir ve bireyin yerle ilgili sahip olduğu kültürel inanç ve pratikleri içerir. Çevre psikolojisinde yer duygusu, kişinin belli bir ortamdaki belli deneyimleri sonucunda açığa çıkan duygudur. Coğrafyada yer duygusu kişi ile yer arasındaki duygusal bağı ifade eder. Bu tür bağlar yoğunluk, incelik ve ifade tarzı bakımından farklılık gösterebilir. Çevreye verilen tepkiler estetik, dokunsal veya duygusal olabilir. Peyzaj mimarlığı ve tarihinde, yer duygusu zaman içerisinde kendi yarattığımız bir şeydir. Bu alışkanlıklarımızın ve deneyimlerimizin bir sonucudur. Yer duygusu tekrarlanan olaylar aracılığıyla güçlenir. Sosyolojide yer duygusu insanların çevrelerine ilişkin öznel algıları ve bu ortamlar hakkındaki az veya çok bilinçli duyguları ifade eder. Yer duygusu doğada kaçınılmaz olarak çok yönlüdür ve çevreye hem yorumlayıcı hem de duygusal bir bakış açısı sunar (Cross, 2001).

Shamai ve Ilatov (2004) yer duygusunu çok belirsiz, soyut ve yanıltıcı bir kavram olarak tanımlar. Onlara göre gerçek bir yer duygusunu neyin yarattığını anlamak karmaşıktır. Yer duygusu basit bir tanımlamaya dirense de kavramı açıklamak ve sorgulamanın farklı yolları vardır. Yer duygusunun sonuçlarını insan davranışında gözlemlemek onu kesin tanımlarla tanımlamaktan daha kolaydır. Relph'e göre kavram yer ve fenomenolojik olan arasındaki bağlantılar incelenerek araştırılmalıdır. Relph yerin özünü ortaya çıkarmak için bir yerde yaşamının önemine vurgu yapar. Konum yer duygusu yaratmak için tek başına yeterli bir koşul değildir. Yer duygusu ve yer bağlılığı yaratmak için bir yere dair uzun ve derin bir deneyime ve tercihen mekâna dahil olmaya ihtiyaç vardır. Ritüeller, mitler ve semboller yere bağlılığı güçlendirir ve kişileri yer bağlar. Yerel semboller ise yer duygusunu yansıtır ve geliştirir. Bu anlamda yer duygusu bir kişi veya grubun bilinçli veya bilinçsiz olarak belli bir yer veya bölgeyle

ilişkilendirdiği karmaşık anlam, sembol ve niteliklerin bütünüdür (Shamai ve Ilatov,2004).

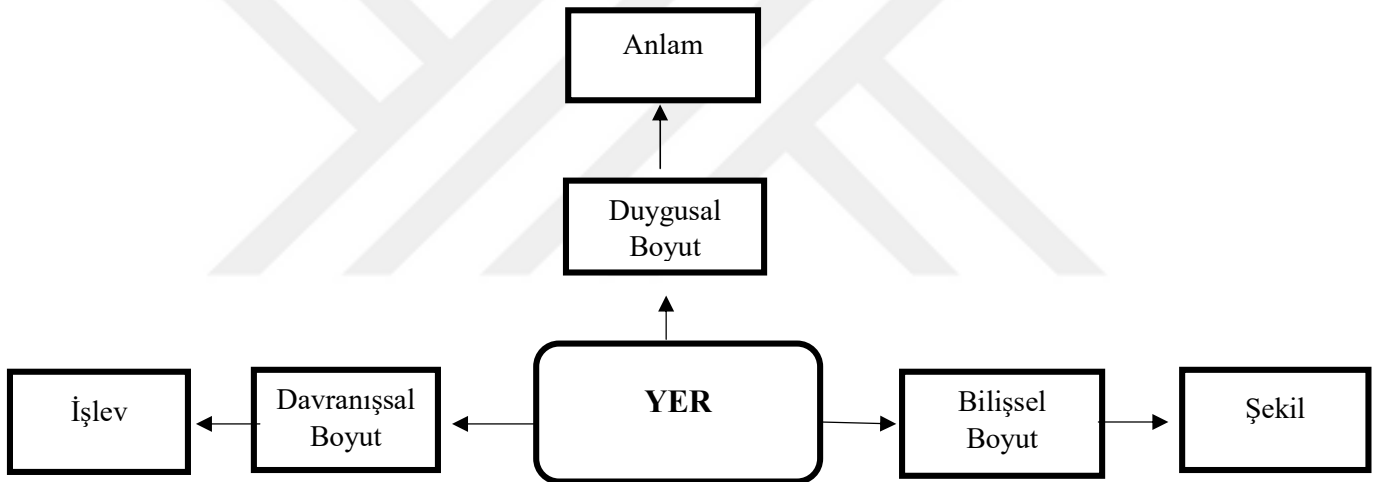
Yer duygusu, mekânsal bir ortama yönelik genel bir tutum ve kendine referans veren inançları, duyguları ve davranışsal taahhütleri organize eden karmaşık bir psikososyal yapıdır. Yer duygusu bilişsel, davranışsal ve duygusal yönlere sahiptir. Yer duygusu kavramının karmaşık yapısı bu belirtilen üç yönün anlaşılmasıyla çözülebilir. Yer duygusu yere özgü inançları, duyguları ve davranışları yansıtan çok boyutlu bir kavramdır. Yapılan araştırmalar yer duygusunun bilişsel ve davranışsal olmaktan çok duygulanım temelli olduğunu ortaya koymuşlardır (Jorsengen ve Stedman, 2005).

Yer duygusu insanların çevreleri hakkındaki öznel algıları ve yer hakkındaki bilinçli hisleridir. Dolayısıyla yer duygusu çevre deneyiminin hem tanımlayıcı hem de duygusal yönlerine sahiptir. Yani yer duygusu hem fiziksel hem de psikolojik bir kavramdır. Çevre fiziksel ve sosyal parametrelerin birleşiminden oluştuğundan insan ve yer arasındaki ilişki karşılıklıdır. İnsanlar yerlerden olumlu veya olumsuz anlamlar alabilir veya ona farklı anlamlar katabilirler. Böylece literatürde yer duygusunu oluşturan faktörler ikiye ayrılır:Bilişsel ve algısal faktörler ve fiziksel faktörler.

Şekil 1: Yer Duygusunu Oluşturan Faktörler(Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).

Bilişsel faktörler insanların bir yerde algıladıkları anlamları içerir. Bu yüzden yer duygusu sadece duygusal bir süreç olarak tanımlanamaz. Yer duygusu aynı zamanda kişinin kendi anlamlarıyla bağlantı kurabileceği bir bilişsel yapıdır. Anlamları,kavramları, sembolleri ve kimliği anlayarak yerle bilişsel bir bağ kurulur. Literatürdeki çalışmalar yerin fiziksel özelliklerinin yalnızca farklı yerler arasında ayrım yapılmasına yol açmadığını aynı zamanda insanların yere yüklediği anlamı da etkilediğini ortaya koymuştur. Yer duygusunu etkileyen fiziksel faktörler; boyut, ölçek, doku dekorasyon, renk, koku ve sıcaklık gibi bileşenlerden oluşmaktadır. Fiziksel parametreler mevcut işlevlere yerinde cevap vermenin yanı sıra anlam yaratarak yer duygusunun oluşmasına katkıda bulunur (Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).

Şekil 2: Yer Yaratmanın Boyutları(Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).

Shamai (1991), yer duygusuna ilişkin yedi düzeyli bir ölçek önerisi geliştirmiştir.

*Yer duygusuna sahip olmama:*Shamai (1991) literatürde sıklıkla ihmal edilse de herkesin bir yer hakkında bir duyguya sahip olmasının beklenemeyeceğini ifade eder.

Yerde bulunma bilgisi: İnsanların ayırt edilebilir bir yerde yaşadıklarını bildikleri ve en azından o yerin sembollerini tanıyabildiklerinde, ancak onları bu yere bağlayan herhangi bir duyguya sahip olmadıklarında bir yerde bulunma bilgisi ortaya çıkar.Bir yerde bulunduklarını bilebilirler ama onun bir parçası olduklarını hissetmezler. Bu

aşamada bir yer farkındalığı vardır, ancak yer bir adres veya konumdan başka bir şey olmadığı için farkındalık sınırlıdır (Shamai, 1991:349-350).

Yere ait olma: Bu aşamada bir yere ait olma duygusu vardır. Sadece yerin adının ve sembollerinin bilgisi değil, aynı zamanda bir beraberlik ve ortak kader duygusu da vardır. Yerde ne olup bittiği önemlidir ve yerin sembollerine saygı duyulur.

Yere bağlanma: Bu aşama, daha yüksek seviyede bir yere duygusal bağlanmayı içerir. Yerin bir anlamı vardır; kişisel ve kolektif bir deneyimin merkezidir ve bu, kimlik, yerin anlamı ve sembolleri ile birleşerek yerin kişiliğini oluşturur. Yer, benzersizliği ve diğer yerlerden farklılığı ile vurgulanır.

Yerle özdeşleşme: Yerdeki insanların çoğunluğu, orayı tanıdığı ve onlarla uyumlu olduğunda bu seviye ortaya çıkar. Yerin çıkarları ve ihtiyaçları ile bütünleşmeyi ve harmanlanmayı ifade eder. Bu, bir yere bağlılık, mensubiyet ve sadakat olduğu anlamına gelir. İnsanlar bulundukları yere derinden bağlıdır.

Yere katılım (dâhil olma): Bu düzey, bir yerde ikamet eden kişinin o yere bağlılığı nedeniyle toplulukta aktif bir rol üstlenmesini ima eder ki birey bunu çevresel bir rol üstlenmek olarak tanımlar. Esas olarak tutumlara dayanan önceki tüm seviyelerin aksine, bu düzey esas olarak sakinlerin fiili davranışlarıyla araştırılır. Bireyin yer odaklı faaliyetlere veya organizasyonlara yetenek, zaman veya para gibi insan kaynaklarının yatırımını ifade eder.

Yer için fedakârlık: Bu, yer duygusunun nihai ve en yüksek aşamasıdır. Bir yere en derin bağlılığı içerir ve refah, özgürlük veya en uç durumda yaşamın kendisi gibi önemli nitelik ve değerlerin yer için feda edilmesiyle gerçekleşir. Bu düzeyde, insanlar yerin daha büyük çıkarları uğruna kişisel ve/veya kolektif çıkarlarından vazgeçmeye hazırdır (Shamai 1991: 350).

Şekil 3: Shamai'nin (1991) yer duygusuna ilişkin yedi düzeyli ölçek önerisi

3.3. Yer Bağlılığı

Yere bağlılık insanların yerle olan duygusal ve kültürel bağlılığını ifade eder. Yere bağlılığı belli bir yere veya bölgeye duygusal anlamlar ve sağduyu kazandırılarak oluşturulan ve insanların yerleri nasıl algıladıklarını ve yerlerle nasıl ilişki kurduklarını açıklayan sembolik bir ilişki olarak tanımlamak mümkündür. Yerbağlılığı insanlar ve sosyo-fiziksel çevre arasındaki çoklu duygusal, bilişsel ve davranışsal ilişkilerin geniş çerçevesi içinde ele alınır. Altman ve Low (1992) literatürdeki yer bağlılığı tanımlarının çeşitliliğini göz önüne alarak bu kavramı tutarlı bir şekilde tanımlayan yönünün duygusal yönü olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte bu yönü aşırı vurgulamak yerine yere bağlılığın aynı zamanda biliş ve davranışı da içerdiğini gözden kaçırmamamız gerektiğini belirtmişlerdir (aktaran Jorgensen ve Stedman, 2005).

Yere bağlılık yer ile birey arasında gelişen ve bireyi yere duyarlı bir şekilde bağlayan, özel bir coğrafi alana karşı duyarlılığı ifade eden, yerle kurulan olumlu duygusal bağ olarak tanımlanabilir. Olumlu yer deneyimi bireyin yer ile etkileşim içinde oluşturduğu ve olumlu inanç ve duyguların sonucundamekâna anlam vermesiyle

gelişir. Bu süreçte bireyler mekân ve başkalarıyla olan ilişkilerini geliştirirler(Rubbinstein,1993; aktaran Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).

Yere bağlanma oranı ile yere olan ilgi arasında doğrudan bir ilişki vardır. Yani birisi bir yere bağlandığında orayı daha çok önemser. Budurum kişi ile özel bir yer arasındaki etkileşim ve faaliyetlerden doğar. Burada duygu, bilinç, inanç ve davranışların karşılıklı etkileşimi önemli bir yere sahiptir.

Yere bağlılık aynı zamanda yerin kendisine dayalı duygusal iletişime vurgu yapar. Yerle etkileşim gerçekleştiğinde bu bağlılık salt yere bağlılıktan ziyade toplumun aidiyet ortamına da dayanmaktadır. Böylece bu kavram sosyal bağlılık ve yer duyarlılığı ile eşdeğerdir. Yere bağlılık bireylerin çeşitli kişisel, grup ve kültürel özelliklere bağlı olarak yere karşı olan ilgi, anlayış ve deneyimleri ile aralarındaki sosyal iletişime bağlı olarak oluşmuştur. Aslında bu ilişki bilinçli veya bilinçsiz olarak insanlar, gruplar ve sosyo-fiziksel yerler arasındaki davranışsal, duygusal ve bilişsel etkilere dayalı olarak şekillenmiştir. Aynı zamanda insanlar ve yerler arasındaki duygusal ilişkinin nasıl olduğuna bağlı olarak kurulmuştur çünkü insanlar bir yeri yargılar, tercih eder anlar veya algılarlar.Yer bağlılığı özel bir yere duygusal bağlılık ve kişiyi yer kimliğinin bir unsuruna dönüştürmek olarak tanımlanır. Bu durumun kişi ile yer arasındaki psikolojik ve sosyal süreç ortamında ortaya çıkar ve bu yer duygusu ve bağlılığı ile sonuçlanır. Yer bağlılığı derin bir insan özelliğidir. İnsanlar bazı yerlerle karşılaştıklarında oraya ait olduklarını düşünürler ve böylece o yere ev kimliği verirler(Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).

Scannel ve Gifford (2009) yer bağlılığını tanımlamak için üçlü bir düzenleme çerçevesi (PPP Framework)geliştirdikleri çalışmalarında yer bağlılığını *kişi (person)*, *süreç (process)* ve *yer (place)* üzerinden tanımlamıştır. Onlara göre yer bağlılığı bu üç boyut üzerinde oluşmaktadır. Bu çerçeve yere bağlılık tanımlarını düzenler ve netleştirir. Bunun yanı sıra yer bağlılığının çok boyutluluğunu araştırır, nicel

araştırmalar için operasyonel tanımlar oluşturur, nitel araştırmalar için yarı yapılandırılmış görüşmeleri yönlendirir ve başarılı alan çalışmasına katkıda bulunur.

Bireyler ile onların anlam yükledikleri çevreler arasında meydana gelen bağ olarak tanımlanan yer bağlılığı, son yıllarda bilimsel çalışmalarda fazlaca ilgi görmektedir ancak ülkemizde bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar sınırlıdır.

Dünyada artan bu ilginin önemli bir nedeni küreselleşme, artan hareketlilik ve evre sorunlarının bizim için önemli olan yerlerin varlığını ve bu yerlerle kurduğumuz bağlarımızın tehdit edilmesidir. Bu nedenle kişi yer bağının kırılgan hale geldiğine yönelik farkındalığın artmasıdır. Yer bağlılığı birçok önemli süreçle ilgili olduğu için araştırmaya değerdir. Örneğin duygusal bir bağ olarak yer bağlılığının incelenmesi taşınmak zorunda kalanların ifade ettikleri sıkıntı ve kedere ışık tutmuştur. Yer bağlılığı böylece afet psikolojisine, ge ve hareketliliğe uyarlanmıştır. Ayrıca yapılan çalışmalar yerin anlamı ve yere bağlılık kavramlarının milli parklar gibi kamusal alanların kullanımını planlamak ve teşvik için de kullanılabileceğini göstermiştir. Bunların yanı sıra yer bağlılığı çalışmaları çevresel algı çalışmalarıyla da ilgilidir. Bir yere bağlılık gösteren bireyler o yer, savaş veya muhtemel afet alanı olsa bile o yerde kendilerini güvende hisseder. Yer bağlılığı bu ve benzeri pek çok perspektife uygulandığı için çok sayıda tanımlı birikmiştir. Araştırmacılar çoğunlukla yer bağlılığını bireyler ve onlar için önemli olan yerler arasındaki bağı karakterize eden çok yönlü bir kavram olarak tanımlar.

Hümanist coğrafyacılar anlam yüklenen bir mekanla kurulan bağın ya da yer duygusunun temel insan ihtiyaçlarını karşılayan evrensel bir duygusal bağ olduğunu savunur. Yer bağlılığı atadan kalma bağları, içeriden biri gibihissetmeyi ve o yerde kalma arzusunu içerir (Scannel ve Gifford,2009).

Önde gelen hümanist coğrafyacılarından biri olan Tuan'ın yer kavramı ve yer bağlılığı literatürüne kazandırdığı en önemli kavramlardan biri de “*yer sevgisidir(Topophilia)*”. Topofili kelimesi, insanın maddi çevre ile olan tüm duygusal bağlarının içeren geniş bir kavramdır. Topofili terimi duyguyu yer ile birleştirir. Bir yere duyulan sevgiyi ifade eder. Bir yere olan aşinalık, sevgiyi doğurur. Zaman içerisinde kişi duygularını yaşadığı yere, eve yansıtır, böylece o yer bir anlam kazanır. Topofili birçok biçim alabilir ve duygusal aralık ve yoğunluk bakımından değişebilir (Tuan,1974).

Scannel ve Gifford'a göre yer bağlılığının kişi, psikoloji süreç ve yer olmak üzere 3 boyutu vardır (Şekil 4).

Şekil 4: Yer Bağlılığının Üçlü Düzenleme Çerçevesi (Scannel ve Gifford, 2009).

1. *Kişi Boyutu/ Bireysel ve Toplu Yer Bağlılığı:* Yere bağlılık hem bireysel hem de grup düzeyinde gerçekleşir. Bireysel düzeyde yer bağlılığı kişinin bir yerle olan kişisel bağlarını içerir. Kişisel anıları çağrıştıran ortamlarda yer bağlılığı daha güçlüdür. Önemli olan sadece yerin kendisi değildir, anlamı yaratan yerinde deneyim olarak adlandırılan şeylerdir. Yani deneyim ve yer yerin anlamını yaratır. Bireysel deneyimler yere bağlanmanın temelini oluşturur. Grup düzeyinde bağlanma ise üyeler arasında paylaşılan bir yerin sembolik anlamlarını içerir. Grup düzeyinde yer bağlılığı kültür, ortak tarihsel deneyimler, değerler ve semboller aracılığıyla oluşur.

2. *Psikolojik Süreç Boyutu*: Yere bağlanmanın ikinci boyutu bireylerin ve grupların bir yerle ilişki kurma biçimi ve onlar için önemli olan ortamlarda meydana gelen psikolojik etkileşimlerin doğasıyla ilgilidir. Yere bağlanma ve yer duygusu kavramlarında tipik olarak vurgulanan üç psikolojik yön duygulanım (etkilenme), biliş ve davranıştır.

2.1 *Etkilenme/Duygulanım olarak yer bağlılığı*: kişi-yer bağı bir yere karşı olan duygusalbağlılığı ifade eder. Hümanist coğrafyacılar *Yer Sevgisi* gibi yer bağlılığını duygusal terimlerle tanımlar. Relph ise yer bağlılığını temel insan ihtiyaçlarını karşılayan bir çevre ile kurulan otantik ve duygusal bir bağ olarak tanımlar. Çevre psikologları da benzer şekilde kişi-yer bağında duygulanımın önemine vurgu yaparlar. Çoğu zaman yer bağlılığı tasvir edilirken bir yerle kurulan duygusal bağ ve yatırım, gurur, onur duygusu ve genel bir iyilik hali gibi terimler kullanılır. Yerle olan ilişkiler sevgi ve memnuniyetten, korkuya ve nefrete kadar birçok duyguyu temsil edebilir

2.2 *Biliş olarak yer bağlılığı*: Kişi yer bağları aynı zamanda bilişsel unsurları da içerir. Bireyin yerle ilişkilendirdiği anılar, inançlar anlam ve bilgiler orayı kişisel olarak önemli kılar. Biliş olarak yer bağlılığı bir yere yakınlığı kolaylaştıran bilişlerin yanı sıra yerin anlamının inşasını ve yere bağlanmayı içerir. Bir yere olan aşinalık yer bağlılığının bilişsel bileşenidir. Bu anlamda bağlılık çevrenin ayrıntılarını bilmek ve düzenlemektir.

2.3 *Davranış olarak yer bağlılığı*: Bu boyut bağlanmanın davranışsal olarak eylemlerle ifade edildiği düzeydir. Kişiler arası bağlanma gibi yere bağlanma da yakınlığı sürdürme davranışları ile karakterize edilir ve bireyle belli bir yer arasındaki olumlu duygusal bağı ve burayla olan

yakınlığı sürdürmeyi ifade eder. Yakınlığı koruma davranışı olarak yere bağlanma yer bağlılığını ikamet etme süresi ile geri dönme çabalarıyla ilişkilendiren çalışmalarla desteklenmektedir. Yere bağlanmanın duygusal boyutu bir yere yakın kalma arzusu üzerine kuruludur.

3. *Yer Boyutu:* Yer bağlılığının en önemli boyutu, yerin kendisidir. Bu boyut bir yerle neden bağ kurduğumuz üzerinde durur. Yer bağlılığının yer boyutu genel olarak sosyal ve fiziksel yere bağlılık üzerinden incelenmiştir. Sosyal bağlılık sosyal bağlar, mahalleye aidiyet veya aşinalıkla ilgiliyken; fiziksel bağlılık köklülük, ikamet süresi ve mülkiyete bağlıdır. Yaşanılan yerdeki tanıdıklık, yoğunluk, arkadaş ve akrabaların varlığı yere bağlılığı arttırmaktadır. Bunun yanı sıra yaşanılan yerdeki sosyal imkanların varlığı veya yokluğu, sahip olunan olanaklar gibi fiziksel özellikler de yere bağlanmada etkili olsa da bağlılığın bu fiziksel özelliklerden ziyade sosyal bağlar sonucu geliştiği yapılan pek çok araştırmada açığa çıkarılmıştır (Scannel ve Gifford, 2009).

Özetle yer bağlılığının kişi, psikolojik süreç ve yer olmak üzere üç boyutu vardır. Bireylerin yerle kurduğu bağ bu üç boyuta göre farklılık gösterebilir. Bazı insanlar belli yerlerle derin bir bağ kurarken bazı insanlarda bu bağ belirgin olarak görülmeyebilir. Yer ile kurulan bağ denilince çoğunlukla aklımıza olumlu duygusal bağlar gelse de bireyin yerle kurduğu ilişki ve oradaki deneyim ve anılarına bağlı olarak bu bağ olumsuz da olabilir. Unutmamak gerekir ki her bireyin yerle kurduğu bağ farklıdır, özgündür ve biriciktir.

3.3.1. Yer Bağlılığını Etkileyen Faktörler

Yere bağlılıkta etkili olan belli başlı faktörler vardır. Bu faktörler fiziksel, sosyal, kültürel, kişisel faktörler ve zaman faktörü olarak sıralanabilir.

Fiziksel faktörler: Fiziksel özelliklere dayalı yere bağlanma pek çok araştırmaya konu olmuştur. Bu araştırmalar insanlar için hangi yerlerin neden önemli olduğu sorusuna yanıt ararlar. Yapılan araştırmalar hem sosyal hem de fiziksel özelliklerin yere bağlılıkta etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bunun yanı sıra fiziksel mekânın yere bağlılıkta doyum üzerinde doğrudan etkili olduğu görülmüştür.

Sosyal faktörler: bir yerdeki sosyal deneyimler ve etkileşimler bireyler için anlamlı yerler yaratırlar. Kişinin sosyal ağlara katılımı, kültürel etkileşim ve sahip olduğu sosyal Bağlar yer bağlılığının oluşmasında önemlidir. Yer bağlılığı yerle olan sosyal uyum ve pozitif ilişkiye dayanır ve yere bağlanma gücü bu etkileşimin gücü ve oranı ile doğrudan ilişkilidir.

Kültürel faktörler: Grup, aile toplum üyeleri ve benzer kültürler yer bağlılığında önemlidir. Yer bağlılığı kültürel gereksinim içinde yapılan aktivitelerle ilgilidir.

Kişisel faktörler: Yer bağlılığı bireyler arasında farklılık gösterir. Bireyler yerleri kendi eğilim ve isteklerine göre seçer ve yerlerle bağ kurar. Bu seçimler bireylerin kişisel özelliklerine dayalıdır. Yer cinsiyet, sınıf, ırk ve kültüre dayalı farklılıkları yansıtmaya gücüne sahiptir. Ayrıca yer tüketim güdülerinde bireysel ve siyasi eğilimleri, gücü, özgürlüğü, çıkarları ve sosyal sistemi yansıtır. Yer bağlılığı bütünüyle insanların bir yerde güçlü ve uzun bir zaman periyodu deneyimledikleri zaman oluşur ve bu süreçte yer kişiler için büyük önem ifade eder. Yani kişi-yer ilişkisi bir neden sonuç ilişkisinden ziyade bir etkileşim sürecidir. Yer bağlılığında kişi-yer ve kişi-kişi etkileşimi çok önemlidir. Anlam, davranışsal, duygusal ve bilişsel etkileşimler sayesinde yer bağlılığı yaratır. Yerde olan etkinlikler yerin anlamını yaratır ve bu da yer bağlılığına yol açar.

Zaman faktörü: Zaman faktörü ve bir yerde uzun süre ikamet etmek yer bağlılığının artmasına sebep olur. Bir yerde geçirilen zaman arttıkça o yere olan bağlılık da artar (Hashemnezhad, Heidari ve Hoseini, 2012).

Hidalgo ve Hernandez'e göre (2001) yer bağlılığı anıların oluştuğu zaman dilimi ve yerdeki iletişim sonucunda ortaya çıkar. Bireyler bir yeri ve o yerdeki güzel anı ve deneyimleri hatırladığında o yer deneyimlerin bir parçası olarak anlam kazanır. Marcus'a (1995) göre birey sosyal iletişim deneyimine ve olayların gerçekleştiği yere bağlı olarak kendi içinde bir kimlik duygusu inşa eder ve buna dayalı olarak hayallerini oluşturur. Childress (1994) çocuklarda yer bağlılığıyla ilgili yaptığı çalışmada yere bağlılığın çocuğun yaşam kalitesine katkı sağladığı için çocukların yaşamında kalıcı etkileri olabileceğini belirtmiştir. Scannel ve Gifford (2009) yer bağlılığın belli işlevleri olduğunu belirtmiştir. Yer bağlılığı kişi veya grup, mekânsal düzey, özgüllük derecesi ve yerin sosyal ve fiziksel özelliklerine göre değişebilir. Yer bağları çeşitli işlevlere hizmet eder. Literatüre göre bu işlevler şunlardır: Hayatta kalma ve güvenlik, amaç ve destek, zamansal veya kişisel süreklilik.

Hayatta kalma ve güvenlik için yer bağlılığı bakış açısına göre yer bağlılığı, yerin sunduğu hayatta kalma avantajına bağlı olarak oluşur. Bu bakış açısı yerin (yani kaynakların) fiziksel yönlerini vurgular ve bağlanmanın davranışsal ve bilişsel ifadelerine odaklanır. Davranışsal bağ yere yakınlığın korunmasıyla ifade edilir ve yiyecek, su, barınak ve diğer kaynakların gereksinimi ile ilgilidir. Bilişsel bağ bu kaynakların çıkarılması ve kullanılmasına ilişkin bilgi ve aşinalığı içerir. Yer bağlılığının güvenlik perspektifi ise olumlu duygu, pozitif etki, riski azaltmak ve yakınlığı korumak gibi davranışları içerir. Bireyler onlar için önemli olan yerlere karşı yakınlıklarını sürdürürler çünkü o yerler onlara koruma ve güvenlik hissi sunar. Güvenlik hissinin geliştiği yerlerde ise bireyler burada kalmak için istekli olurlar.

Hedef desteği ve öz düzenleme için yer bağlılığı bakış açısına göre ise güvenlik hissi tek başına yer bağlılığını açıklamak için yeterli değildir. Bireyler ayrıca hedeflerine ulaşmayı destekleyen yerlere bağlanırlar. Yani yer bağlılığının olumlu duyuşsal içeriği başarılı bir amaç arayışından kaynaklanır. Bireyler desteklendikleri ve belli faaliyetler için kolaylıkların sunulduğu yerlere bağlanma eğilimindedirler. Bireyler bir yeri spesifik aktivitelere ve olanaklara göre değerlendirir ve orayla bağla kurarlar. Bir yerde bireylere amaçları için kaynaklar sunulduğunda bu kaynaklar sıklıkla kullanılabildiğinde yer bağlılığı açığa çıkar. Yer bağlılık olumlu duyguları geliştirir ve bilişsel özgürlüğe izin verir. Böylece kişi duygularını düzenler ve bilişsel yükünü azaltabilir. Kişiler arası bağlanma ve kişi için önemli olan bir yerde yapılan yenileme, kendini yansıtma, problem çözme ve stres atma için güvenli ve elverişli ortam sağlama öz düzenleme sürecini destekler ve yer bağlılığının gelişimine katkıda bulunur.

Süreklilik için yer bağlılığı bakış açısına göre yere bağlılığın bir diğer işlevi de süreklilik ve devamlılık sağlamasıdır. Bireyler genel olarak kendi kişisel değerleriyle uyduğuna hissettiği ve dolayısıyla onları uygun bir şekilde temsil ettiğini düşündüğü yerlere bağlanırlar. Yer bağlılığı süreklilik gösterir ve bu boyut bireylerin hatıraları yoluyla sembolik olarak anlamlandırdıkları yerler ve geçmişle kurdukları bağ ile alakalıdır. Yerler önemli olaylarla ilgili fiziksel temsile sahip olabilir, kendi ruhlarını yansıtabilir ve koruyabilirler. Yerler zamanla süreklilik kazanır çünkü kişinin geçmişinde belli parçaları hatırlatır ve kişisel tarihin bir bölümünü temsil eder (Scannel ve Gifford, 2009).

Kişi ve yer arasındaki duygusal ilişki yerin tatminine yani yerden aldığımız hazzı dayandır ve bu hazzın oranı kişinin yerle ilgili algılarına bağlıdır. Yer bağlılığı aniden oluşmaz eğer bir yer kişinin istek ve beklentilerini karşılıyorsa oluşur. Yani yerle ilgili bir tatmin veya doyum hissine ne kadar sahipsek yer karşı olan bağlılığımız da o kadar fazladır demektir. Yani yer tatmini yerle ilgili memnuniyet derecemiz, yere uyum,

yerin performansı ve sürdürülebilirliği, görsel özellikleri, ekonomik değeri, ikamet edenlerin paylaştığı benzer ve ortak sosyal ortam ve mekanların varlığı, mimari, kentsel planlama ve sosyal iletişim gibi özelliklere bağlı olarak gelişir (Hashemnezhad, Heidari, Hoseini, 2012).

Kişinin evin ve yaşadığı yere bağlılık geliştirmesi faydalıdır. Bu bağlılığın olumlu sağlık ve topluluk katılımı sonuçları mevcuttur. Yere bağlılığı yüksek olan insanlar bulundukları topluluğa daha fazla sosyal ve politik katılım göstermektedirler. Yere bağlılık geliştiren insanlarda çevreye karşı sorumlu davranış ve çevreyi koruma gibi davranışlar daha yüksek seviyede görülmektedir. Yer bağlılığının bireye faydaları arasında daha iyi bir yaşam kalitesi, daha iyi fiziksel ve psikolojik sağlık, daha tatmin edici sosyal ilişkiler ve kişinin fiziksel çevresine duyduğu daha fazla memnuniyet bulunur. Evlerine ve yaşadıkları yerlere karşı yer bağlılığı geliştirmeyen kişilerde ise daha yüksek stres seviyesi ve daha fazla sağlık sorunu görülmektedir. Yere bağlılık genellikle olumlu sonuçlar doğuruyor gibi görünse de olumsuz sonuçları da vardır. Örneğin insanları gelecekteki alternatifleri düşünmekten alıkoyabilir ya da evlerine bağlı olan insanlar yaşlılık döneminde ev yönetebilir durumda olmadıklarında evlerinden ayrılmakta güçlük yaşarlar ve bu da bir takım olumsuz sonuçlar doğurabilir. Yine aynı şekilde çoğunluktan kültürel veya etnik açıdan farklı olan yeni insanlar yüksek oranda yer bağlılığı geliştiren insanların olduğu bir yere taşındığında bu durum gruplar arası çatışmalara neden olabilir veya doğal afetlere açık yerlerde yaşayanlar, sağlık ve parasal nedenlerden kaynaklı yer değiştirmek zorunda kalan insanlarda da yere bağlılık olumsuz sonuçlar doğurabilir (Anton ve Lawrence, 2014).

Ayrıca Anton ve Lawrence (2014) yer bağlılığını etkileyen sosyodemografik faktörleri ele alan çalışmalarında kendi evine sahip olanların ev sahibi olmayanlara oranla daha fazla yere bağlılık geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra ikamet süresinin yere bağlılığı arttırdığını ve buna bağlı olarak yaşlıların gençlerden daha fazla

yere bağıllık geliştirdiklerini söylemişlerdir. Yine düşük gelirli ve daha az eğitilmiş insanların yaşadıkları yerle ilgili daha sınırlı seçenekleri olduğundan daha fazla bağıllık geliştirdikleri belirtilmiştir. Ayrıca kadınların erkeklere oranla eve daha fazla bağıllı oldukları, bunun nedeninin ise kadınların evde daha fazla vakit geçirmesi ve toplumsal baskılar nedeniyle erkeklerin bağıllıklarını rahat bir biçimde ifade edememesi olduğunu dile getirmişlerdir. Son olarak yer bağıllığının insanların topluluklara ne ölçüde katıldığını da etkilediğini, yere daha fazla bağıllık geliştiren insanların kulüp ve toplantı gibi sosyal imkanlara daha fazla katılım sağladıklarını söylemişlerdir (Anton ve Lawrence, 2014).

3.4. Yer Kimliği

Yer kimliği terimi ilk kez 1978 yılında Proshansky tarafından kullanılmıştır. Yer kimliği bireyin biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayan yerlerde meydana gelen algı, fikirler, duygular, tutumlar, davranışlar, değerler, tercihler, anlamlar ve deneyimlerden oluşan bir öz kimliğin alt yapısıdır. Yer kimliği iki boyuttan oluşur: Sosyal boyut (ait olduğumuz gruplar) ve kişisel boyut (değerlerimiz, güdülerimiz, tutumlarımız ve duygularımız). Anton ve Lawrence'a (2014) göre, yer kimliğinde dört ayırt edici ilke bulunur:

- Ayırt edicilik
- Süreklilik
- Öz yeterlilik
- Öz saygı

Ayırt edicilik yerlerle ilgili benzersizlik duygusunu ifade eder ve bu insanların evlerini dekore etme biçiminde kendini gösterir. Süreklilikle kastedilen bir kişi büyüdükçe ve değiştikçe bu değişikliklerin o kişinin kendisiyle ilgili öznel fikirleriyle uyumlu olmasıdır. Öz yeterlilik kişinin bir durumu veya yeri kontrol altında tuttuğunu

hissetmesidir.Öz saygı ise benliğin olumlu değerlendirilmesinden kaynaklanan benlik saygısıdır (Anton veLawrence, 2014).

Yer kimliği, yerin bireysel veya kolektif kimlik arayışlarına dâhil edilme derecesini ifade eder. Bir yerin sizin parçanız olduğunu hissetmek yer bağlılığına katkıda bulunan unsurlardan biridir. İnsanların kimlikleri ve değerleri gerçekten önemli gördükleri yerler tarafından oluşturulur. İnsanları kendileri için önemli olan yerlerle bağları bu yerlere katılımlarını etkiler. Bu tür bir katılım, yerleri sürdürme veya koruma, yerlerdeki değişiklik ve tehditlere yanıt verme veya yerlerle belli bir şekilde etkileşim kurma çabaları biçimini alabilir. Yani kişinin yer ile özdeşleşme derecesi kişinin o yer için hissettiği sorumluluk duygusuyla o yere katılım davranış ve sonuçlarını etkiler (Haywood, 2013).

3.5. Yer Bağımlılığı

Bir yerin bireyin ihtiyaçlarını karşılaması ve hedeflerine ulaşmasına olanak sağlaması temelinde olumlu bir değerlendirmeden doğar. Mevcut yer, içinde yaşayan kişi tarafından alternatiflerinden daha iyi değerlendirilirse bireyin yer bağımlılığı daha da artacaktır ve buna bağlı olarak o yere kalma isteği de daha yüksek olacaktır. Yer bağımlılığı yer kimliğinden önce gelmektedir. Bir yer kişinin istek ve ihtiyaçlarını karşılıyorsa kişi o yere bağımlı hale gelir ve orada kalmayı tercih eder. Kişi bir yerde ne kadar uzun süre kalıyorsa, o yerin kimlik yapısına dâhil olma olasılığı da o kadar artar (Anton ve Lawrence 2014).

Yer bağımlılığı insanların bir ortamda sahip oldukları işlevsel bağlantıları ve bir yerin kişinin günlük ihtiyaçlarını karşılama derecesini ifade eder. Bir kişi bir yerle ne kadar çok bağlantı kurar ve özdeşleşirse o kişinin ruhsal, sosyal ve ekonomik refahını karşılamak için o yere bağımlılık geliştirmesi olasıdır. Daha yüksek düzeyde yer bağımlılığı artan yer sadakatiyle ilgilidir (Haywood, 2013).

3.6. Yerin Anlamı

Yerin veya yerin karakterindeki ruhun fikirleri yerin anlamını oluşturur. Yerle ilgili oluşan heyecanlı, neşeli, uyarılmış gibi duyguların nasıl oluştuğu bu deneyimin bir örneğidir. Yer sadece bir nesne değil, anlamlı faaliyetlerin deneyimlenmesiyle birlikte oluşan bir alandır. Yerin fiziksel ve sosyal özellikleri onun anlamının oluşmasına katkıda bulunur (Mohammad, Saruwono ve Hariri, 2013).

Yer, insanlar ve yerler arasında atfedilen sembolik anlamları içerir. Yerin anlamı kültür, politika, fiziksel çevre ve heterojen yaşam konumlarınca belirlenir. Birden fazla kişi bir yerle benzer düzeyde bağlılık, duygu veya ilişki paylaşabilmesine rağmen o yerle ilgili anlamları farklı olabilir. Bu anlamlar olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir. Bu nedenle yer bağlılığı yerlere duyulan çekimin duygusal yoğunluğunu ve doğasını yansıtırken, yerin anlamı böyle birçekiciliğin nedenlerini açıklar (Haywood, 2013).

3.7. Ev Kavramı ve Etimolojisi

Ev ile ilgili olarak son yıllarda sosyal ve çevresel psikoloji, fenomenoloji, sosyoloji, antropoloji, mimari ve beşerîcoğrafya gibi disiplinlerde pek çok çalışma yapılmıştır. Birçok çalışma, evin duygusal değerinin yani sakinlerinin evlerine karşı hissettiği duygusal bağı araştırmıştır.

Ev teriminin etimolojisi evin duygusal bir çevre olarak öneminin değerlendirilmesi için önemli bir başlangıç noktasıdır. Roman dillerinde ev kadar duygu yüklü başka bir kelimenin olmadığı söylenir. Geleneksel olarak sakinleri ile evleri arasında kabul edilen bağdan yola çıkarak eve yapılan dilsel göndermelerle ifade edilen duygu türlerine ilişkin örnekler sunulur. Eski İrlanda dilinde yuva için kullanılan ifadenin aşk anlamı ile ilişkilendirildiğini, eski Yunanca, İngilizce ve Almancadaki terimlerin ise eve götürmek, yatağa götürmek gibi evlilik ve cinsel ilişkiye atıfta

bulunulduğu görülmektedir. Şimdiki ve eski zamanlarda evle ilgili olan kelimeler kişinin yaşadığı yere, evine duyduğu sevgisiyle ilgilidir. Tarihsel olarak ev, sadece somut bir yapıya değil, bir soyutlamaya işaret eder. Ev terimi yalnızca fiziksel yerleşimin kendisiyle sınırlı değildir, sevgi kavramını da içerir. Ev, belli bir yere kadar duygusallık içerir. Bu kavram aynı zamanda belirsiz ve bulanıktır (O'Mahony, 2002).

Ev, çok çeşitli anlamlar, yönler ve türler taşıyan geniş bir kavramdır (Malle, 2004). Heidegger'e göre (1971) evin anlamı varlığımızın özüyle bağlantılıdır. Ev, yalnızca duygusal bir kavram değil, yaşamın yeniden üretimi ile yakından ilişkili olduğu için çok kişisel bir fikirdir (Stretton, 1976 aktaran Al-Tarazi 2021).

Ev terimi, kişinin memleketi ve mahallesinden kişisel alanına kadar değişen anlamları içerdiğinden çok geniştir. Ev bir daire, bir gecekondur veya bir hanenin yaşadığı başka bir konaklama yeri olabilir (Sixsmith, 1986).

Ev, aşinalık, kişisel ritüeller, rutinler ve karakteristikler içeren, fiziksel ve duygusal konfor sağlayan, konforlu bir alan olarak tanımlanan başlıca yerdir. Mahremiyet, güvenlik ve kimlik evin anlamının oluşmasında merkezi öneme sahiptir. Ev mahremiyet mekanının özünü oluşturur. Ev, dış dünyadan iç dünyaya, kamusal alandan özel alana geçişin sembolüdür ve yabancıları ve dışarıdakileri dışlar. Ev güvenli sığınağımız ve gün sonunda geri döndüğümüz yerdir. Ev aynı zamanda bir özgürlük ve rahatlama yeri, toplumdan soyutlandığımız yerdir. Ev yerle ve içindeki objelerle kurduğumuz duygusal iletişimin bir sonucudur ve bizim öz imajımızı, kimlik duygumuzu ve aidiyetimizi yansıtır (Cristoforetti, Gennai, Rodeschini, 2011).

Ev kavramı daha çok kök salmışlık ve kendini güvende hissetme kavramlarıyla ifade edilir. Kök salmışlık önemlidir çünkü bireyler bu sayede belli yerlerle ve evleriyle ruhsal ve psikolojik bağ geliştirirler (Windsong, 2009). J. Douglas Porteous'a (2006) göre ev, kişiye ve ailesine bölgesel tatmin ve rahatlık sağlar. Bu rahatlık fiziksel

mekân kontrol edebilmemizden kaynaklanır. Mekânın kişiselleştirilmesi kimliğin beyanı ve yansımasıdır ve uyarı sağlama aracıdır. Bu uyarılarla mekânın korunması ve güvenliği sağlanır. Güvenlik ise fiziksel güvenliği ve korumayı içerir, çünkü evimiz bizim kişisel alanımızdır ve burada yaşarız, burada uyuruz. Bu yüzden başka bir eve gittiğimizde kapı tıkatmak, zil çalmak gibi davranışlarda bulunuruz, çünkü ev mahrem bir alandır ve dışarıdakilere kapalıdır. Kişiselleştirme, güvenlik ve kimlik oluşumunu sağlar. Kimlik yalnızca kişinin kendisiyle ilgili bilgi yansıtmaz, aynı zamanda kişinin dışarıdakiler tarafından nasıl tanındığını da yansıtır. Evin güvenliği kişisel kimliğin gelişimine izin verir ve ev kimliğimizi yansıtmamız için bir araçtır. Ev, kişinin bir sembolüdür ki kişinin kendini nasıl gördüğünü, nasıl görünmek istediğini ve başkalarının onu nasıl görmesini istediğini yansıtır. Bu yüzden kişinin evi onun ruhsal bütünlüğünün bir sembolüdür. Bir eve sahip olmak kişiye belli değerli haklar, mahremiyet ve özerklik sağlar (Porteous, 2006).

Ev, bir nesne, çevrenin bir parçası olsa da onun en iyi şekilde insanlar ile çevreleri arasındaki bir ilişki türü olduğu düşünülür. Bu ilişki sakinleri ve yaşadıkları yerler arasındaki duygusal temelli ve anlamlı bir ilişkidir. Ev kavramı bedenlerimizin dünyaya kök salmasına aracılık eder. Ev, kutsal ve güvenli bir yerdir, kesinlik ve istikrar yeridir. Mekandaki varlığımızı ona göre düzenlediğimiz bir ilkedir. Ev hem fiziksel hem de sakinlerinin içerideki erişimi ve davranışı kontrol edebildiği sembolik sınırlara sahiptir. Evde olmak nerede olduğumuzu bilmektir, güvenli bir merkezde yaşamak, mekâna yönelmek ve ona uyum sağlamak demektir. Ev, vücudun etkileşimleri aracılığıyla okuduğu bir kitaptır. Ev, dünyanın temel kategorilerinin, insanların, nesnelerin ve pratiklerin sınıflandırılması ve somutlaştırılması için başlıca mahaldir. Ev, aynı zamanda hem toplumsal hem de bireysel olarak gelişen hem kolektif ideolojiyi hem de otantik deneyimi yansıtan bir ifade tarzı ve bir aynadır. Ev dediğimiz yere

sadece kimlik duygusu vermeyiz aynı zamanda kimliğimizi de buradan alırsınız (Dovey, 1985).

Ev, insanların yaşadıkları yerle ilgili olarak duygusal, duygu yüklü deneyimlerden yaratılan ideolojik bir yapıdır. Ancak ev sadece bir hisler ve yaşanmış deneyimler meselesi değil, aynı zamanda biliş ve entelektüel inşa meselesidir (Somerville, 1992).

Ev fiziksel bir yerden daha fazlasıdır. Ev, sevginin ifade edilmesine ve kişinin kendisiyle barışık hissetmesine fırsat veren bir tatmin yeridir. Bu da güven ve mutluluk duygusunu oluşturur. Ev, nesiller boyu aile üyelerine duyulan bir bağlılığı içerir. Ev deneyimi, aile üyelerinin bireysel hedefler yerine kolektif hedefler için bir araya gelmesidir (Rosbrook ve Schweitzer, 2010).

Tuan'a (1991) göre ev, insanların kök saldıkları, anlamın merkezi olan yerdir. Seamon'a göre ise ev, *“birey için dış dünyanın itiş kakışından çekilmesini ve sınırları belli bir mekânda olup bitenler üzerinde kontrol oluşturmasını sağlayan mahrem bir alandır”*. Beşerî coğrafya literatüründe yerin karşılığı olarak evin bir odak noktası olması, hem Heidegger'in *ikamet etme(dwelling)* kavramının hem de Gaston Bachelard'ın *The Poetik of Space*'inde ilk dünya olarak evi, diğer mekânları anlamamızı sağlayan birincil mekân olarak görmesinden kaynaklanır (Gürkaş ve Barkul, 2012).

Evne tekboyutludur ne de kişiye ya da mekâna ait bir takım standart niteliklerden yaratılmıştır. Ev, çok boyutlu bir olgudur. Her ev kişisel, sosyal ve fiziksel özelliklerin ve anlamların benzersiz ve dinamik kombinasyonuna sahiptir (Sixsmith, 1986).

Ev, sosyal ve zihinsel refah için bir bağlam ya da sosyal, psikolojik ve kültürel güvenliğini sağlayan bir alandır. Ev, kişinin kendisinin sembolü ve zihninin güçlü bir uzantısıdır. Bu anlamda ev kişisel görüş ve değerlerin bir aynasıdır. Ev bir dinlenme, huzur, sessizlik, rahatlık, sağlık ve kişisel ifade alanıdır. Günlük hayatın sıkıntılarından

uzakta bir inziva, sosyal istikrar ve mutluluk yeridir. Her şeyden önce aile etkileşimi için bir alan, kamuya açık yorumlardan ve kısıtlamalardan arınmış bir samimiyet mekanıdır. Ev şenlikli sosyal ilişkilerin odağı ve insan memnuniyetinin kaynağıdır (Imrie, 2004).

Heidegger'in (1951) mesken kavramında ikamet etmek, sığınmaktan daha fazlasıdır. İkamet etmek aynı zamanda beslemek ve korumak, muhafaza etmek ve özen göstermektir. Kendi içsel sosyalliğimizden bir sığınak yaratmaktır. İnsan olmak bir ölümlü olarak yeryüzünde olmak demektir. Güvenliğe çekilmemize, kendimize bakmamıza ve sığınmamıza izin veren yer, evimizdir (Aktaran Byrne, 2020).

Ev, hayattaki en sağlam temeldir. Her zaman geri döndüğümüz yerdir(Kylen, Löfqvist, Haak, Iwarsson, 2019).Seamon'a göre (1979) ev, dışarı çıkıp geri döndüğümüz bir dinlenme yeridir. Bir sonraki yolculuktan önce enerjimizin ve ruhumuzun yenilendiği bir beslenme yeridir. Ev, güvensiz bir dünyada güvenli bir yer, şüphe içinde bir kesinlik yeri, yabancı dünyada tanıdık bir yer, kirli bir dünyada kutsal bir yerdir. Başkalarının kuralları koyduğu, giderek heteronormlaşan bir dünyada özerklik ve güç yeridir. Ev olgusu esasen soyuttur ve evin yuva haline geldiği kesin bir nokta yoktur. Bahsedilen tüm özellikler bir ipteki lifler gibi, her özellik yuvanın anlamına güç katar (Aktaran Dovey, 1985).

Evle ilgili yaygın olarak kullanılan deyişler duygularla doludur. Örneğin:

- “*Sevdiklerin neredeyse evin orasıdır.*” (*Home is where the heart is*)Burada kastedilen evin nesnel niteliğinin verdiği aidiyet duygusu kadar önemli olmadığıdır.Ev, içinde kendinizi yuvanızda hissettiğiniz, sevdiğimiz insanların yaşadığı yerdir.

- “*Mütevazı bile olsa ev gibisi yoktur.*” (*Be it ever so humble, there is no place like home*) Burada belirtilmek istenen evin varlığımızın ve kaynağımızın ocağı olduğudur.
- “*Yaşlılar evde*” (*The old folks at home*) Ev, sürekli olarak geri döndüğümüz, köklerimizimizin olduğu yerdir. Dünyaya karşı savunduğumuz sığınağımızdır.
- “*Her insanın evi onun kalesidir.*” (*Every man’s home is his castle*) Evimiz hepimizin savunduğu kalemizdir.
- “*Herkes evinde aslandır.*” (*Everydog is lion at home*) Bu söz, kişinin kendi evdeki otoritesini ve değerini göstermektedir (Porteous 2006).

3.8. Ev ve Konut

Bir konut genel olarak fiziksel bir birim, sakinleri için ev içi faaliyetler ve sığınmak için bir barınak ve koruma sağlayan tanımlanmış bir alan ve özel alanı kamusal alandan ayıran bir varlık olarak karakterize edilir (Oswald ve Wahl, 2005). Ev, konuttan farklı olarak çok katmanlı bir kavramdır. Konut (house), bir mekân olduğu halde, ev (home), anlamlar ve kişisel deneyimlerle dolu, zaman içerisinde mekânın yere dönüştüğü bir alandır. Bir konutu yuva(ev) yapan sembolik temsiller; evin anlamı, kullanılabilirliği, konutla ilgili kontrol ve memnuniyettir (Kylan, Löfqvist, Hoak ve Iwarsson, 2019). Ev terimi konuttan farklıdır, çünkü ev deneyim, anlam ve ilişki içerir (Dovey, 1985). Ev bir konuttan, bir apartman dairesinden veya diğer fiziksel yapılardan çok daha fazlasıdır. Ev ölçülmesi zor ve büyük oranda duygusal yatırım gerektiren bir yerdir (Porteous, 2006).

Mimaride ev terimi kullanıcıların içinde yaşadığı çeşitli yapıları tanımlamak için kullanılır. Öte yandan psikolojide ev terimi, daha çok duygusal anlamlarla ilişkilendirilir. Kullanıcılar konutlarına ne kadar çok yatırım yaparlarsa konut o kadar

“ev” olur. Bu yatırım çaba, zaman veya finansal yatırım olabilir. Bu yatırımlar takdir, bağlılık, hatıralar, tarih ve daha yüksek memnuniyet yaratır (Diener, 1984).

Ev, genel olarak konuttan daha derin bir anlama sahiptir ve duygusal bağlarla ilişkilidir. Bununla birlikte her iki kavram da ikametgâhı belirtmek için birbirini yerine kullanılır, ancak evin duygu yüklü anlamı onu konuttan ayırır.

Heidegger’e (1971) göre evin temel amacı insanlar için bir barınak, doğanın tehlikelerinden uzak bir sığınak, bir rahatlama yeri yaratmaktır. Bu sayede kişi bölgesini işaretlemektedir. Yani koruma ve güvenlik ihtiyacı, bir ev fikrine yol açar. Ona göre ikamet etmeksığınmak için bir yer inşa etmektir (*to dwell is to shelter, to build*). Konut, insanlar yerleşik yaşama geçmeden önce sınırlı sürelerde barınmaları gerektiğinden geçici bir kavramken, yerleşik yaşamla birlikte daha kalıcı hale gelmiştir ve insanlar daha dayanıklı ve kalıcı konutlar inşa etmiştir. Yani ev kavramı sadece fiziksel bir yapı olmanın ötesinde daha derin anlamlar kazanmıştır. Ev, artık bir sığınaktan çok daha fazlasıdır. Kalıcılık ve yerleşim, kullanıcıların evlerini anlam, hatıralar ve kimlikle ilişkilendirmesine izin vermiştir (Aktaran Al-Tarazi, 2021).

Saunders ve William (1988) evi, hane halkının psikolojik ve sosyal faaliyetlerinin gerçekleştiği çok boyutlu bir kavram olarak ele alır. Duncan (1976) ise tamamen fiziksel bir kavram olan konutun kişiselleştirme, zaman ve deneyim yoluyla bir ev haline gelebileceğini belirtir.

Ev, hayatımızın çoğunun geçtiği yerdir. Hayatımızın mahrem yönleriyle yakından ilgili olduğu için anlam yüklüdür. Ev tüm insanlar için merkezi bir yerdir. Bireylerin cinsiyetleri, renkleri, yaşam tarzları ve hayattaki diğer farklılıkları ne olursa olsun ev hayatımızın vazgeçilmez bir parçasıdır. Evin önemi sadece anlamı ve duygusal etkisiyle ilgili değildir, ev aynı zamanda insanların yaşam üretiminin çoğunun gerçekleştiği ve hedeflerin çoğunun gerçekleştirildiği yer olmasıyla ilgilidir. İnsanların

dış dünyada, sosyal yaşamda ve iş yerlerinde hareket etme biçimlerini doğrudan etkileyen değerler ve sosyal becerilerin kazanımı evde başlar (Al-Tarazi, 2021).

3.9. Evin Anlamı

Literatürde evin anlamıyla ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Evin anlamı “yerde” olmakla ilgili fenomenleri ve evle bağlantılı özel anlamları içerir (Kylen, Löfqvist, Hoak ve Iwarsson, 2019). Mahremiyet, güvenlik ve kimlik evin anlamının oluşmasında merkezi öneme sahiptir (Cristoforetti, Gennai ve Rodeschini, 2011). Imree (2004) evin anlamıyla ilgili yaptığı çalışmasında evin anlamının sabit olmadığını, hane halkı içinde yaş ve cinsiyet açısından haneler arasında ise sosyal sınıf farklılıklarına bağlı olarak farklılık gösterebileceğini belirtir. Yine insanların evle ilgili deneyimlerinin ve eve atfedilen anlamların coğrafi bağlam veya ortama göre farklılık gösterebileceğini öne sürer. Kimi yazarlara göre ev potansiyel bir baskı kaynağıdır. Bir dizi feminist yazar (Allan, 1985 ve McDowell, 1983) evin kadınlar için bir tutsaklık ve tecrit yeri olduğunu öne sürerek ideal ev imgelerini yapıbozuma uğrattır (Aktaran Imree, 2004).

Collier, Philips ve Ledema (2015) evin anlamıyla ilgili çalışmalarında evin psikolojik ve sosyolojik anlamlarına odaklanmıştır. Evin psikolojik anlamları; güvenlik, mahremiyet, sığınma, kendini ifade etme, fikir ve değerlerin yansıması ve aktivite ve deneyim için yer ile ilişkilendirilmiştir. Sosyolojik anlamı ise; evi aile yaşamının merkezi olarak kabul eder. Burada ev; geri çekilme, güvenlik, rahatlama, özgürlük, bağımsızlık kendini ifade etme ve sosyal statü yeri, bir süreklilik ve kalıcılık yeri ve bir finansal varlık olarak tanımlanmıştır.

O’Mahony (2002) çalışmasında sakinleri için evin anlamını dört başlıkta sınıflamıştır:

- *Fiziksel bir yapı* olarak ev
- *Bir bölge* olarak ev

- *Kimlik* olarak ev
- *Sosyal ve kültürel bir birim* olarak ev

Fiziksel olarak ev,sakinlerine maddi barınak sunar. Ev, sakinlerini destekleyen fiziksel kolaylıklar sunar ve bu sakinlerinin hayatta kalması için esastır. Evin fiziksel yapısaile hayatı için bir alan, bir güvenlik ve mahremiyet yeri ve süreklilik ve kalıcılık duygusu sağlar. Fiziksel yapı evin en somut özelliği olmasına rağmen ev sadece barınma sağlayan bir yapı olarak tanımlanamaz. Ev kavramı, evde yaşanan deneyimlerin çeşitliliğini ve karmaşıklığını yansıtabilmelidir.

Bölge olarak ev, özellikle evdeki güvenlik deneyimine duyulan arzu ve ev ve aile arasındaki ilişki ile artan öneme sahiptir. Evin kritik derecede önemli işlevi sunduğu varsayılan güvenlik hissidir. Bir bölge olarak evle ilgili diğer bir önemli faktör mahremiyettir. Ev, sakinleri için bir mahremiyet ve özerklik alanıdır. Bölge olarak evin özel yönü aile, mahremiyet, güvenlik ve kontrol alanı sağlamasıdır.

Kimlik olarak ev içinde yaşayan insanlar için evin sembolik önemiyle ilgilidir. Burada ev kişinin kendi mevcudiyetinin ve kimliğinin bir işlevidir. Bu anlamda ev içinde yaşayan kişinin benliğinin en güçlü işaretidir. Bir yerde kalmak ve onu değiştirebilme gücüne sahip olduğumuzu bilmek, buna göre hareket etmemize ve hayallerimizi inşa etmemize izin verir. Kişinin içinde yaşadığı ev kimliğinin hemkaynağı hem de somut bir ifadesidir.

Sosyal ve kültürel bir birim olarak ev en geniş ve geleneksel tanımıyla vatan olarak ele alınır. Ev, kişisel ve kültürel olanı bir araya getirme ihtiyacından doğar. Eve kültürel merkezliği veren şey ise aile ile olan birlikteliktir. Bir evi yuva yapan şey kimilerine göre çocukların varlığı ve aile yaşamının etkinliğidir.

Sixsmith (1986) evin anlamıyla ilgili çalışmasında evin yirmi farklı anlamı olduğunu belirtmiş ve bu anlamları üç kategoride toplamıştır. *Kişisel ev*, mutluluk,

kendini ifade etme ve mahremiyet gibi kişinin kendisiyle ilgili kavramlarla ilişkilidir. *Sosyal ev*, ev içindeki ilişkinin türü ve kalitesi gibi kişinin ev içindeki diğer kişilerle olan ilişkileriyle ilgilidir. *Fiziksel ev* ise evin mimari yapısı gibi evin kendisi ve fiziksel özellikleri ile ilgilidir. Sixsmith'e göre evin teriminin vatanın çok geniş perspektifinden çok kişisel özel bir alana kadar bir dizi farklı anlamı vardır. 1986 yılında evin anlamlarını ele aldığı çalışmasına yirmi farklı ev tipi belirlemiştir. Bu tipler şunlardır:

Tablo 4: Sixsmith'in belirlediği ev tipleri(Sixsmith, 1986)

1.Kasaba	6. İdeal ev	11. Ebeveyn evi	16. Muhtelif/ Çeşitli
2.Arkadaşların evi	7. Geleceğin evi	12. İlçe	17.İkametgâh
3.Sahip olunan ev	8. Aile evi	13. Paylaşılan ev/ Arkadaşlar	18. Kampüs
4.Oda	9. Evlilerin evi	14. Paylaşılan ev / Eş	19.Geçici Konaklama
5.Çocukluk evi	10. Ülke (Vatan)	15. Alan	20. Pansiyon

Ev, araştırmaların çoğunda araştırmacılar tarafından anılar, aile, mahremiyet, sıcaklık, kimlik vb. pek çok anlamla açıklanmıştır.Saunders ve Williams (1988) evi dinlenme, huzur, sessizlik, rahatlık, sağlık ve kişisel ifade sunan bir “insan kurumu” olarak tanımlar. Ayrıca bir evin oluşturduğu üç ana yönü tanımlarlar. Bu yönler; mekânsal yönler, sosyal yönler ve hanedir. *Mekânsal ve fiziksel yön*, ev sahiplerinin kendileri ve dış toplum ile psikolojileri üzerinde etkisi olan sosyal faaliyetlerin gerçekleştiği ortamdır. *Hane* ise bir aile, birey, bir grup paylaşımcı veya başka türden sakinler olabilir. Mekânsal boyut ise ailenin içinde yaşadığı fiziksel birimdir. Bir ev, daire hatta mobil bir ev bile olabilir. Yani ev aile üyeleri arasındaki sosyal ilişkilerin geliştiği fiziksel birimdir. Ancak ev sadece bir fiziksel yapı değildir. Ev tuğla ve harçtan çok daha fazlasıdır, kalbin olduğu yerdir.Ev kişisel, sosyal ve fiziksel yönlerden oluşan çok yönlü bir kavramdır.

Evin fiziksel anlamı evin sosyal ve kişisel aktivitelerin gerçekleşmesinin mümkün olduğu mekânsal kısımdır. Fiziksel yapının önemi belli etkinliklerin ve ilişkilerin gerçekleşmesini sağlayabilmesi veya engelleyebilmesidir (Saunders ve Williams, 1988). Gibbs'e (2007) göre evin fiziksel yönü birkaç kavram içerir. Bunlar;

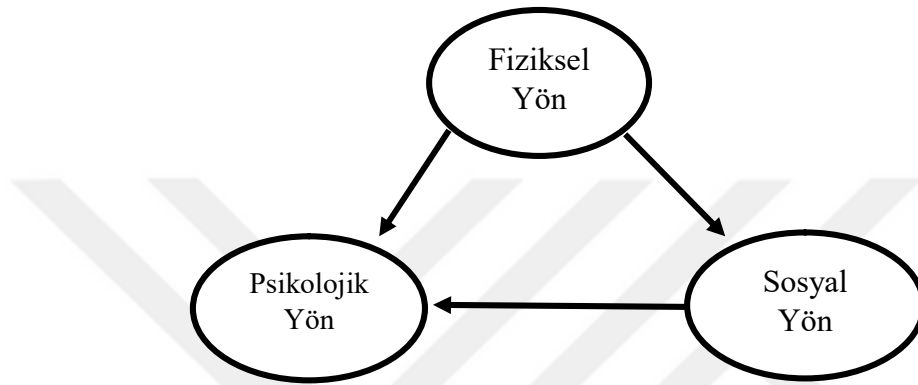
- Anlamlı sahiplenme (sahipleri için anlam taşıyan öğeler)
- Rahat ortam ve güvenli sığınak
- Kişinin değerlerinin yansımasıdır.

Ev sadece duvarlar, çatı veya pencereler ve kapılardan ibaret değildir. Bu ve diğer öğelerin sosyal bir ortam yaratma şeklidir. *Evin sosyal anlamı:* Mekânlartoplumsal davranış ve deneyimlerin ürünü ya da değerlerin inşasıdır. Bunlar üretim ilişkilerinin yeniden üretildiği yerlerdir (Lefebvre, 1991). Ev herhangi bir toplumda temel yeniden üretim birimidir (Saunders ve Williams, 1988). Ev, sosyal ilişkilerle, anılarla, aileyle ve duygularla ilgilidir. Hayatımızın en mahrem yönleriyle ilgili olduğu için bizim için anlam yüklüdür. Sosyal yönler aile, ev hayatı, hatıralar ve ilişkiler kavramını içerir. Evi önemli kılan insanlara aşinalık, bu insanlarla ilişki kurma, onların faaliyetleri, alışkanlıkları ve duygularıdır. Bütün bunlar ise bir toplumsal anlayış ve aidiyet atmosferi yaratır (Sixsmith, 1986). Chapman ve Hockey'e (1999) göre insanların kişisel yaşamları, deneyimleri, aile ilişkileri ve sosyal bağlantıları ve evlilik, ölüm ve doğum gibi değişiklikler onların ideal ev imajını doğrudan etkileyen ihtiyaç ve arzuları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca insanların yaptıkları iş türü, iş yerine, çevreye ve gelirlerine bağlı olarak ev fikirlerini etkiler. Bu yönler insanların aile, toplum algısını ve iyi bir yaşam fikrini değiştirebilir. (Aktaran Al-Tarazi, 2021).

Evin kişisel anlamı: İnsanların evleriyle çok yakın bir ilişkisi vardır çünkü orası bizim temel davranışlarımızın çoğuna tanık olan yerdir. Ballantyne (2002) evle ilgili şunu belirtir: “Ev dış dünyaya göstermek istemediğimiz yüzün yanı sıra utançlarımıza,

ağlamalarımıza tanık oldu. Ev bizim her halimizi gördü ancak buna rağmen hala bir sığınak ve bizi koruyor.”(AktaranAl-Tarazi, 2021). Evin kişisel anlamı mutluluk, kendini ifade etme, mahremiyet, anlam, kişiselleştirme, özgürlük, zaman, anılar gibi farklı kavramları içerir (Sixsmith, 1986).

Rybczynski (1988) ev teriminin konfor ve ev ortamıyla ilgili olduğunu belirtir. Ona göre evin üç yönü vardır: Fiziksel, sosyal ve psikolojik yönler (Şekil 5).

Şekil 5: Evin yönlerinin birbirini üzerindeki etkisi

Burada evin fiziksel yönüyle ifade edilen şey evin, binanın veya yapının kendisidir. Sosyal ve psikolojik yönleri de içinde barındıran alandır. Bu yön diğer iki yönü de etkiler. Evin sosyal yönü, hanenin fiziksel yapısı içindeki etkinliği ve hanenin diğerleriyle etkileşimi olarak tanımlanabilir. Evin psikolojik yönü ise evin fiziksel yapısı içinde meydana gelen, hane halkının sosyal faaliyetlerinin sonucudur (Rybczynski, 1988).

3.10. Ev Çalışmalarında Kullanılan Teorik Yaklaşımlar

Literatürde evin anlamı üzerine yapılmış çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Evin anlamıyla ilgili yapılan üç geniş çaplı çalışma bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve en bilineni Sixsmith'in evin anlamına ilişkin çalışmasıdır. Bu çalışma 22 üniversite öğrencisinin geçmiş, şimdiki ve olası ideal evler ve asla ev olarak düşünülemeyen yerler

hakkındaki bireysel görüşlerini içeren fenomenolojik bir çalışmadır. Bu çalışmanın sonuçları şu şekildedir:

1. Terimin kullanımında geniş bireysel farklılıklar vardır.
2. Evin çeşitli varoluşsal anlam düzeylerine sahip olması ve somut (bina) ve daha az somut (bölge ve yerellik) veya tamamen soyut (manevi ev) olması.
3. Bir kişi tarafından ev olarak kabul edilen şey, başkası tarafından edilmeyebilir.
4. Bir ev doğası gereği geçici veya kalıcı olabilir.

Ayrıca bu çalışmada ev kavramına ve birbirine bağlı yirmi anlam kategorisi belirlemiştir. Araştırma ve analizde üç deneyimsel moddan oluşan bir ev modeli geliştirmiştir. Bu üç deneyimsel mod daha önce de bahsedilen kişisel ev, sosyal ev ve fiziksel evdir.

Kişisel ev anlamın merkezi olarak ev kavramını yansıtır. Burada ev yaşamın merkezidir ve duygusal ve fiziksel referans noktasıdır. Bu kavramlar güvenlik, mutluluk ve aidiyet duyguları içinde özetlenir. Mutluluk, aidiyet, güvenlik hissi, sorumluluk kendini ifade etme, kalıcılık, mahremiyet, zaman perspektifi, anlamlı yerler ve aynı yere dönme isteği bu deneyimin bir parçasını oluşturur.

Sosyal ev, ilişkilerin yürütüldüğü paylaşılan bir yer, başkalarının mevcudiyetiyle birlikte bir kabul yeri olarak tanımlanır. Evdeki ilişkilerin türü, kalitesi, arkadaşlar, duygusal ortam ve eğlence gibi evin anlamına ilişkin kavramlar bu kategoride yer alır.

Fiziksel ev, mevcut kolaylıklar, hizmetler ve olanaklarla birlikte yaşanan yerin fiziksel yapısı ve mimari stilini ifade eder. Bu kategori mimari tarz, hizmetlerin kapsamı, çalışma ortamı ve mekânsallık deneyimlerini kapsar.

Tablo 5: Sixsmith'in ev kavramına yüklediği birbirine bağlı 20 anlam kategorisi

Mutluluk: evle ilgili mutlu anılar ve duygular evin anlamının önemli bir yönüdür.
Aidiyet: bu duygu rahatlık, rahatlama ve aşinalık gibi farklı yollarla elde edilir.
Sorumluluk: evin mülkiyeti ve sorumluluğunun alınmasıyla bir istikrar ve güvenlik duygusu elde edilir.
Kendini ifade etme: kişiselleştirme, dönüştürme ve kişinin kimliğini eve yansıtması evin anlamına katkıda bulunur.
Kritik deneyimler: evde yaşanan stresli durumlar, bağımsızlık duygusu ve biçimlendirici deneyimler evin anlamına katkıda bulunur.
Kalıcılık: evin istikrar ve sürekliliği hissini ifade eder.
Mahremiyet: belirlenen dengeli bir özel, yarı özel ve kamusal alanlara sahip olmak bir kontrol duygusu sağlar ve evin anlamına katkıda bulunur.
Zaman perspektifi: bir ev geçmiş, şimdi ve gelecekle ilişkilendirilebilir.
Anlamli yerler: evle ilgili kişisel olaylar ve anlar nedeniyle ev anlamli bir yer olarak kabul edilir.
Bilgi: sosyal, kişisel, fiziksel bilgi ve aşinalık evle ilişkilidir.
Geri dönme isteği: nostalji ve belirli alanların tercihini temsil eder. Evimiz geri dönmek istediğimiz yerdir.
İlişki türü: bir sosyal çevrenin seçimi ve hanenin türü bu yönü etkiler.
İlişkilerin kalitesi: ev sakinleriyle veya evle ilgili kurulan ilişkilerin kalitesi evin anlamına katkıda bulunur.
Arkadaşlar ve eğlence: evi ziyaret eden insan grubunu ve dış sosyal çevrenin seçimini ifade eder.
Duygusal çevre: ev duygusal hislerle ilişkilendirilir ve aşk ve sevgi gibi olumlu duygularla ilişkilendirilir.
Fiziksel yapılar: rahatlık ve tercih edilen fiziksel yönler ve özellikleri ifade eder.
Hizmetlerin kapsamı: evde gerekli hizmetlerin varlığı, aydınlatma, telekomünikasyon, ev aletleri, bahçe, ısıtma vb. hizmetlerin varlığını ifade eder.
Mimari tarz: evin sahip olduğu mimari tarz ve insanların bu yöndeki tercih ve beklentileri evin anlamını etkiler.
Çalışma ortamı: evin sakinlerine üretken ve verimli olmalarını sağlayan bir alan sunması eve yüklenen anlamı etkiler.
Mekânsallık: evin mekânsal dağılımı ve mülkte gerçekleşen faaliyetler evin anlamı üzerinde etkilidir.

Sixsmith (1986) bu 20 anlamı 3 kategoride gruplar. Bu kategoriler fiziksel yapı, sosyal yönler ve kişisel yönlerdir.

Tabloda verilen bu anlamlardan bazıları birden fazla kategoriye girebilir çünkü kategorilerin kendileri örtüşebilir. Yani, bu anlamların tamamen farklı kategorilerde bulunma zorunluluğu yoktur.

Tablo 6: Sixsmith'in evin anlamlarını sınıflandırması (Sixsmith,1986).

Fiziksel Yapı	Sosyal Yönler	Kişisel Yönler
Fiziksel özellikler	İlişkinin tipi	Mutluluk ve Aidiyet
Hizmetlerin Kapsamı	İlişkinin kalitesi	Sorumluluk ve Kalıcılık
Mimari tarz	Arkadaşlar ve eğlence	Kendini ifade etme
Çalışma Ortamı	Duygusal çevre	Mahremiyet ve Bilgi
Mekansallık		Zaman perspektifi
		Geri dönme İsteği
		Anlamlı yerler

Evin anlamına ilişkin ikinci önemli çalışma yine Smith'in (1994) yaptığı çalışmadır. Smith bu çalışmada bir ev duygusunun oluşumuna katkıda bulunan unsurları ve bir ev duygusunun yokluğuna katkıda bulunan unsurları belirleyerek “ev” ve “ev olmayan” yer arasında bir ayrım yapar.

1. Ev duygusunun oluşumuna katkıda bulunan unsurlar:

- Uygun fiziksel ortam
- Olumlu sosyal ilişkiler
- Sıcaklık, özen ve rahatlık duygularını doğuran olumlu atmosfer
- Güvenlik duygusu
- Kişisel mahremiyet ve özgürlük
- Kendini ifade etme ve geliştirme fırsatları
- Süreklilik duygusu

2. Ev olarak kabul edilmeyen ortamlara katkıda bulunan unsurlar:

- Kişisel özgürlük ve mahremiyet eksikliği
- Mülkiyet eksikliği
- İç sosyal ilişkilerden duyulan memnuniyetsizlik
- Kötü fiziksel ortam
- Evdeki olumsuz atmosfer
- Kişiselleştirme eksikliği
- Kalıcılığın olmaması

Tablo 7: Ev ve ev dışı ortam duygusuna temel katkı sağlayanlar (Smith 1994).

<i>Ev</i>	<i>Ev olmayan</i>
Uygun fiziksel çevre	Kötü fiziksel ortam
Pozitif sosyal ilişki	Tatmin etmeyen sosyal ilişki
Kişisel özgürlük ve mahremiyet	Evdeki kötü atmosfer
Kendini ifade etme ve geliştirme için fırsatlar	Kişisel mahremiyet ve özgürlük eksikliği
Güvenlik hissi	Kişiselleştirme eksikliği
Devamlılık hissi	Güvenlik eksikliği
	Kalıcılıktan yoksunluk
	Mülkiyet, sahiplik eksikliği

Ev; sakinlerinin zihnindeki bir fiziksel çevre, sosyal çevre ve kişisel ihtiyaçların tatmin edildiği bir yer olarak deneyimlenen, karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. İkamet etme insan eyleminin ve deneyiminin ayrılmaz bir parçasıdır ve bu yüzden ev çoğu insan için önemlidir. Ev, birincil bölgeler olarak adlandırılan ortamların en temel ve en güçlüsüdür. Buna göre kullanıcılar ikametlerini kendileri için bir ev olarak tanımlayan önemli sosyal ve kişisel davranışları gerçekleştirmek için bu ortamın kontrolünü tamamıyla elinde tutmak ister (Smith, 1994).

Evin anlamına ilişkin dikkat çekici üçüncü çalışma Després'e(1991) aittir. Després bu çalışmasında evin anlamıyla ilgili literatürün analizini yapmış, evin anlamıyla ilgili

genel kategoriler belirlemiştir. Araştırmacı evle ilgili dört davranışsal model ortaya koymuştur. Bu modeller şunlardır:

1. Bölgesel model
2. Psikolojik model
3. Sosyopsikolojik model
4. Fenomenolojik ve gelişimsel model

Bölgesel model hayvan çalışmalarından uyarlanmıştır ve insanların yaşam alanlarının kapsamını işaretleyerek ve burada izin verilen ya da yasaklanan davranışları belirleyerek yaşam alanlarını kontrol altında tutmaktan hoşlanırlar. Kişinin yaşam alanını bu şekilde kişiselleştirmesi evin çevresine kadar uzanabilir. Komşuluk bölgelerinin, evlerinin sınırlarının, aile topraklarının ve ev içindeki münferit bölgelerin işaretlenmesi mahalledeki ailenin kimliği, evdeki ailenin kimliği ve aynı zamanda bir hanenin bireysel üyeleri hakkındabilgi verir.

Psikolojik model psikanalitik bir bakış açısı (S. Freud'un kişilik ve insan teorisi davranışı) ve bir Maslow'cu bakış açısına (ihtiyaçlar hiyerarşisi) dayalı iki temel psikolojik yorum içerir. Bunlardan ilki evin benliğin üç farklı düzeyinin tanımlanmasına ve sürdürülmesine izin veren benliğin bilinçaltı bir ifadesi olduğunu belirtir. Bu üç düzey: ego, id ve süperegodur. Bu modelde ev günlük yaşam aktivitelerinin yanı sıra duygusal ve ruhsal deneyimlere izin vermek için yeterli alan sağlar. Maslow perspektifi ise ihtiyaçlar hiyerarşisine dayanır. Bu modele göre ev, bireylerin fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarının yanı sıra koruma ve sevgi ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan uygun bir ortam ve benlik saygısı için bir ifade ortamı sağlayarak bireylerin psikolojik olarak iyi hissetmesini sağlar. Ev, aynı zamanda sosyal saygı ihtiyacıyla birlikte büyüme ve başarı ihtiyacını karşılamamanın bir yoludur. Araştırmacı eve atfedilen anlamın 10 genel kategorisini ortaya koyar. Bunlar:

1. *Güvenlik ve kontrol* bireyin alanını kontrol etmesi ve fiziksel olarak güvende hissetmesini içerir.
2. *Fikir ve değerlerin yansıması* insanların kendilerini nasıl gördüğü ve başkaları tarafından nasıl görülmek istediğiyle alakalıdır.
3. *Birinin meskenine göre hareket etmek ve onu değiştirmek* evin bir başarı duygusu, kendini ifade etme yeri ve hareket sağlama özgürlüğü derecesini ifade eder.
4. *Kalıcılık ve süreklilik* bu kavram ev kavramıyla, evin bir anıların yeri veya bir süre içinde yakından tanıdık bir çevreye dönüşebileceği zaman boyutunu ifade eder.
5. *Aile ve arkadaşlarla ilişkiler* anlamında ev, kişinin değer verdiği insanlarla olan ilişkisini güçlendirmek ve güvence altına almak için bir yerdir. Ev, yoğun duygusal deneyimin yeridir. Kişinin eylemlerinin, fikirlerinin ve ruh hallerinin kabul edildiği bir sosyal anlayış atmosferi sağlar. Mekânı başkalarıyla paylaşmak, akraba ve arkadaşlarla eğlenmek, çocuk yetiştirmek gibi fikirler bu boyutla ilgilidir.
6. *Faaliyetlerin merkezi* anlamında ev ve buradaki ihtiyaçlar yemek yemek gibi basit bir fizyolojik ihtiyaçla ilgili olabileceği gibi boş zamanlar veya iş ve spor gibi evden uzakta yapılan aktiviteleri içerebilir.
7. *Dış dünyadan uzak bir sığınak*, bu boyut mahremiyet ve bağımsızlık ihtiyacıyla ilgilidir. Dış baskılardan uzaklaşma, teselli arama ya da bir kişinin taleplerinin seviyesini ve doğasını kontrol edebilme ihtiyacına cevap verir.
8. *Statü göstergesi*, bu boyutta evlerinin insanların ekonomik durumlarını yansıtmaları insanlar için nispeten önemlidir çünkü statü bireylerin sosyoekonomik durumlarını yansıtır.

9. *Yapı malzemesi* yalnızca konutun fiziksel nitelikleri ve estetik özelliklerinin dikkate alınmasını değil, aynı zamanda çevrenin ve mahallenin de fiziksel özelliklerini içerir.

10. *Sahip olunacak yer*, burada mülkiyet, özgürlük, kalıcılık, gurur ve önemli ekonomik yatırımlar belirleyicidir.

Sosyo-psikolojik modele göre ev kişinin kendikimliğini tanımlamada önemli bir bileşendir. Ev, bireyin sosyal kimliğini sembolize eder, somutlaştırır ve ev sakinleriyle ilgili ilettiği mesajlar aracılığıyla birey ile daha geniş bir topluluk arasında bir muhatap görevi görür.

Fenomenolojik ve gelişimsel model evin zaman içinde değişen ve bir kişinin hayatındaki olgulardan etkilenen dinamik bir süreç olduğunu belirtir. Kişiyi geçmiş, bugünü ve geleceği ile ilişkilendirir.

Genel olarak araştırmalara göre ev terimiyle ilişkilendirilen bütün anlamlar sosyal, kişisel ve fiziksel yön olmak üzere üç grupta toplanabilir. Bu kategorilerin her biri diğerini etkiler ve değişkendir.

IV. BÖLÜM: VERİ VE YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma eve yüklenen anlamları konu almaktadır. Her bireyin anlam dünyası ve bir mekânı anlamlandırma biçimi farklıdır. Bu bağlamda bireylerin evlerine yükledikleri anlamlar da bireylerin öznel deneyimlerine, anılarına ve evle ilgili yaşanmışlıklarına göre farklılık gösterir. Bu çalışmada evin anlamı hümanist coğrafya perspektifinden fenomenolojik yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu bağlamda farkında olduğumuz fakat derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanan fenomenoloji deseniyle nitel bir araştırma yapılmaya çalışılmaktadır (Özgür, 2020). Fenomenoloji görünenin ardındaki sorgulanmasıdır. Evin anlamının sorgulanmasında fenomenolojik yaklaşımı seçmemin nedeni ev kavramının soyut doğasından kaynaklanmaktadır.

Evin anlamına ilişkin yapılmış araştırmalarbetimsel ve bireysel deneyimlere dayalı olduğu için bu çalışmalarda fenomenolojik yaklaşımla derinlemesine çözümleme yapıldığını görmekteyiz. Evin anlamıyla ilgili çalışmalarda gözlem ve derinlemesine görüşme gibi teknikler kullanılmaktadır. Fenomenolojik yaklaşımların amacı neden sonuç ilişkisi üretmekten ziyade olayları ve mekânları derinlemesine kavramaktır. Bu yaklaşım insan ve ev ilişkisini bir bağlantılar sistemi olarak ele alır. Yani fenomenoloji anlamı, duyguyu, özgürlüğü yanibireyin kendisini vurgular(Göregenli, 2005).

Daha öncede bahsettiğim gibi hümanist coğrafyacılardan Relph'in (1976) de belirttiği gibi fenomenoloji insan deneyimlerinin yorumlayıcı bir çalışmasıdır. Burada amaç günlük yaşamda bilinen ancak genellikle bilinçli farkındalık seviyesinin altında farkedilemeyen insan durumlarını, olayları, anlamları ve deneyimlerini incelemek ve netleştirmektir. Fenomenolojinin güçlü yönlerinden biri

açık ama sorgulanmayan olanı aramak ve onu sorgulamaktır. Bariz olanı açığa çıkarmak için her türlü verili tutum ve davranıştan kaçınır.

Coğrafyada pozitivist epistemolojilerin egemenliğine karşı fenomenologlar bütüncül bir yer anlayışının nicel yollarla elde edilemeyeceğini belirtirler. Fenomenoloji bir yerin otantik deneyimleyici karakterini yani ruhunu ortaya çıkarmanın bir yoludur. Fenomenoloji, anlamacı ve yorumlamacı bir araştırma desendir ve bireylerin anlatı ve hikayeleri yoluyla anlamın inşasına aktif olarak nasıl dahil olduklarını anlamakla ilgilenir (Mohammad, Saruwono, Said ve Hariri, 2013).

Fenomenolojik yaklaşımın çevresel deneyime en büyük katkılarından biri ev ve konut kavramı arasındaki ayrıma paralel olarak, mekân kavramını baştan sona yeniden yorumlaması olmuştur. Bu yeniden yorumlamanın merkezinde kavramsal mekân ile yaşanmış mekân arasındaki önemli ayrım bulunmaktadır. Kavramsal mekân, geometrik ve nesnel olarak ölçülmüştür, içinde yerlerin, insanların ve şeylerin var olduğu bir bağlamdır. Bunun aksine yaşanmış mekân fenomenologların “dünyada olma” dediği şeydir, yani anlamlı mekânsal deneyimdir (Dovey, 1985).

Ev çalışmalarında sıklıkla fenomenolojik ve gelişimsel model kullanıldığını görmekteyiz. Bu iki modele göre ev, zaman boyunca deneyimlenen bir süreçtir ve insanların yaşamlarındaki özel olaylar onların evi nasıl deneyimlediğini etkiler. Yine bu modeller evin zaman içinde değişen ve bir kişinin hayatındaki olaylardan etkilenen dinamik bir süreç olduğunu belirtir. Kişiyi geçmişi, bugünü ve yarını ile ilişkilendirir (Després, 1991).

Bireylerin mekânsal kararlarını anlamak, ona farklı açılardan bakmayı gerektirir. Bu sayede farklı açılardan bakarak gerçekliğin birçok yönünü ele alabiliriz. Hümanist coğrafya, disiplinin merkezine insanı ve onun deneyimlerini

yerleştirmiştir. Ley ve Samules (1978) hũmanist coğrafyanın ũç yapıtaşı olduğunu belirtir. Bunlar, “*insan merkezilik, ȧznelerarasılık ve yer kavramıdır*”. Hũmanist coğrafya insan deneyiminin ȧnemini, his ve duygu coğrafyasını konu almaktadır. Tuan hũmanist coğrafyayı “*insanların doğayla olan ilişkilerini, coğrafi davranışlarını, mekân ve yere ilişkin olarak duygu ve dũřũncelerini inceleyerek bir beşeri dũnya anlayışı elde etmek*” olarak tanımlar (Aktaran Ȗzgũr, 2021b).

4.2. Veri Toplamave Analiz Sũreci

Veri toplama sũrecinde coğrafi olarak yakın çevreden başlayarak farklı yaş grubu, gelir seviyesi, cinsiyet, ikametęâh yeri, meslek olmak ũzere çoklu kartopu yȧntemi kullanarak ve veri toplarken maksimum çeşitleme yapmaya çalışarak 20 gȧrũřme yapılmıştır. Bu gȧrũřmeler 2020 yılının kasım ve 2021 yılının ağustos aylarında yapılmıştır.Yapılan gȧrũřmelerde toplam 20 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcı sayısını nitel araştırmanın doğası gereği verilen cevapların tekrarlanması ve benzeşmesi belirlemiştir.Katılımcı profili ise şu şekildedir:

Cinsiyet	13 Kadın, 7 Erkek
Yaş	23 – 69 yaş arası
İkamet Yeri	Mamak, Gȧlbařı, Sincan, Keiȧren, Yenimahalle, Altındağ, ankaya
Eğitim Durumu	5 İlkokul, 10 Ȗniversite, 5 Yũksek Lisans Mezunu
Evin Mũlkiyeti	9 kişi Kiracı, 11 kişi Mũlk Sahibi
Medeni Durum	6 kişi Evli, 14 kişi Bekar
Meslek	Doktor, Hemşire, Ȗęretmen, Mũhendis, Temizlik Gȧrevlisi, Ev Hanımı, Sosyolog, Berber, Emekli, Ȗęrenci

Çalışma Durumu	9 kişi Aktif Çalışan, 11 kişi Çalışmayan
Aynı Evde Oturma Süresi	2-41 yıl arası
Covid-19 Geçirenlerin Sayısı	6 kişi

Katılımcıların yaşadıkları yerlerin, gelir ve eğitim düzeylerinin, mesleklerinin, cinsiyetlerinin ve yaş gruplarının farklı olması farklı deneyimler ve yanıtları içereceğinden veriyi çeşitlendirmek ve zenginleştirmek bakımından önem taşımaktadır.

Çalışmada veri toplama tekniği olarak görüşmecilerin evin anlamına ilişkin tanımlamalarını elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler katılımcılardan ayrıntılı, kişi merkezli ve zengin dokulu bilgileri toplamamıza yardımcı olan bir veri toplama tekniğidir. Bu teknik araştırmacılar tarafından bireyler için neyin önemli olduğunu anlamak istediklerinde kullanılmaktadır (Özgür,2021a).

Çalışmada eve yüklenen anlamın ne olduğu sorgulandığından ve her bireyin deneyimleri ve anlatıları farklı olacağından nitel araştırma analiz tekniklerinden betimsel ve içeriksel analizler kullanılmıştır. Evin bireyler için fiziksel, sosyal ve psikolojik anlamlarını sorgulayan açık uçlu sorularla birlikte saha görüşmeleri yapılmıştır. Katılımcılardan görüşmeler yoluyla edilen bilgiler içerik analizine tabi tutulmuştur ve verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır. Bu analiz yapılırken daha önce bahsedilen evin anlamına ilişkin kuramsal yaklaşımlardaki kavramsallaştırmalardan yararlanılmıştır. Veri analizi sırasında yeni temaların ortaya çıkması için açık kodlama yaklaşımı kullanılmıştır. Temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular betimsel bir anlatımla sunulmuştur. Katılımcılardan doğrudan alıntılara yer verilerek bunlar tartışılmış ve yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen evin anlamlarına ilişkin

kavramlar, bir kavram haritasıyla görselleştirilebilir (Özgür,2021a), bu tez çalışmasında da böyle bir kavramsal harita dememesi yapılmıştır.

V. BÖLÜM: BULGULAR ve TARTIŞMA

5.1. Covid-19 Salgını Öncesinde Evin Anlamı

Bu tez çalışmasında evin anlamına ilişkin önceki bölümlerde sunulan kavramsal yaklaşımlar dikkate alınarak, bunlar içerisinde Sixsmith'in (1986) oluşturduğu ve ilişkin 3 anlam kategorisi veri toplama ve analiz için uygun bulunmuştur. Bu kategoriler evin anlamının fiziksel boyutu, sosyal boyutu ve psikolojik (kişisel) boyutudur.

Evin anlamının **fiziksel boyutu** evin ve yaşanılan mahallenin fiziksel özellikleri, mimari yapısı ve sahip olduğu donanımlarla ilgilidir. Literatürde evin fiziksel anlamını ele alan çalışmalara rastlanmaktadır. Al-Tarazi (2021) çalışmasında evin fiziksel özelliklerinin eve bağlanmada önemli olduğunun altını çizer. Ona göre, evi karakterize eden anahtar unsurlardan biri de fiziksel yapıdır. Saunders ve Williams (1988) ise yaptıkları çalışmada evin fiziksel boyutunu sosyal ve kişisel aktivitelerin gerçekleşmesinin mümkün olduğu mekânsal kısım olarak tanımlamıştır. Onlara göre, fiziksel yapının önemi, belirli etkinliklerin ve ilişkilerin gerçekleşmesini sağlayabilmesi veya tam tersine bu tür şeylerin olmasını engelleyebilmesidir. Onlar bir evin fiziksel yönünü hane halkının davranış ve etkinliklerini hem etkinleştirebildiği hem de sınırlayabildiği bir sosyo-mekansal sistem olarak tanımlar. Hane bir aile, bir birey, bir grup paylaşımcı veya başka türden sakinler olabilir. Mekânsal boyut ise hanenin içinde yaşadığı fiziksel birimdir. (Aktaran Al- Tarazi 2021).

Yapılan görüşmelerde yaşanılan evin **fiziksel özellikleri, mimari tarzı ve donanımların** evi sevmeye, benimsemeye ve eve bağlılık geliştirme üzerinde önemli etkileri olduğu görülmüştür. Görüşmelerde katılımcıların en fazla değindikleri fiziksel özellikler, evin genişliği ve ferahlığı, güneşlenme ve ısınma durumu gibi özellikler ile evin ve yaşanılan çevrenin güvenliği, çevreye erişilebilirlik ve toplum temelli hizmetler

ve olanaklar olmuştur. Eve bağlılığı ve evde kalma isteğini, olumlu ve yeterli fiziksel özellikler arttırırken, olumsuz ve yetersiz olanlar azaltmaktadır.

(K1) evinin sevmediği fiziksel özellikleri hakkında şunları söylemektedir:

*“Evimin birçok özelliğini sevmiyorum çünkü eski bir apartman. Bu da kışın ısınma sorununa neden oluyor, çok para veriyoruz ama verdiğimiz kadar ısınmıyoruz bu mesela benim iten faktörlerden biri. Balkon demirleri eski, apartmanın iç açıcı bir görüntüsü yok, apartmanın görüntüsü de eski onlar biraz itici faktörler. Eve çok bağlılık duymuyorum, çok istediğim tarzda değil yani. Eğer hür iradem olsaydı ve gerekli ekonomik özgürlüğüm olsaydı bu evde oturmayı tercih etmezdim. **Elimizde olmayan fiziki faktörler evi yaşanabilir bir ev yapmıyor.**”*

Görüldüğü üzere yetersiz ve istenmeyen fiziksel özellikler eve olan bağlılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Fiziki faktörlerin yeterli ve istenen özelliklerde olması katılımcının da değişimiyle evin yaşanabilirliğini arttırmaktadır.

(K3) ise evin fiziksel özelliklerinin evdeki mutluluğa etkisini şu sözlerle dile getirmektedir:

“Bir insanın yaşadığı evde mutlu olabilmesi için evin fiziksel özellikleri ve donanımlarının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yani eğer kendi zevkine ve konforuna göre döşediysen o zaman evin içinde daha huzurlu hissediyorum...Siteden çıkmadan çocukları spor alanlarına ve yüzmeye götürebilmem ve parka götürebilmem en büyük donanım bu aslında benim için. Bunlar evime olan bağlılığı arttıran şeyler.”

Burada da kişinin mutlu olması evin fiziksel özellikleri ve donanımlarının yeterli olabilmesine bağlanmış. Evin ve evin yakın çevresinin yukarıda belirtildiği gibi çeşitli imkân ve donanımlara sahip olması bize fiziksel özelliklerin evin anlamı üzerindeki etkisini açık bir şekilde göstermektedir.

Evdeki sevilen özellikler ve donanımlar evin anlamını olumlu yönde etkilemektedir. (K17)’den dinlersek;

“ Site içerisinde olması, çocukların dışarıda oyun oynayabilmesi beni rahatlatıyor. Otoparkının olması, bina içerisinde geniş olması, binada bir görevlinin olması bunlar sevdiğim özellikleri arasında,ben oturduğum evin konumunu da donanımlarını da seviyorum. Ya tabii ki **evim ne kadar donanımlı olursa benim de o eve bağlanmam o kadar iyi olacak.** ”

Bir evin mülkiyetine sahip olmak eve yüklenen anlamı etkilemektedir. (K20):

“Evimde mutfağı sevmiyorum küçük, balkonlar da küçük. Evin geri kalanını seviyorum mesela çok aydınlık, güzel. Çevresi güzel, sessizliği güzel arka cephede olması güzel sessiz sakin oluyor. **Tabii her şeyden önce ev kendimizin,** seviyoruz, insan daha kötü yerleri gördüğü zaman eve geldiğinde evim evim güzel evim diyor.”

Evde sevilmeyen ve istenmeyen özellikler olsa bile evin mülkiyetine sahip olmak eve ilişkin bakış açısını olumlu yönde etkilemektedir. Bir eve sahip olmak toplumda kabul görmenin ön koşuludur ve bireyin kendini güvende hissetmesine olanak sağlamaktadır.

Rahatsızlık veren dış faktörler eve yönelik olumsuz bir bakış açısı oluşturabilmektedir.

“ Evden genel olarak memnunuz ama evimizde ses yalıtımı yok, benim gürültüye karşı biraz hassasiyetim var o da biraz rahatsız ediyor beni. Gürültüye karşı hassasiyetimin olması ve üst komşudan gelen gürültü eve karşı biraz olumsuz bakış açısı oluşturuyor.”(K7)

Kişinin yaşadığı evde mutlu olması ve onu benimsemesi için evin sağladığı olanaklar ve eve ilişkin olumlu bakış açısının yanı sıra oturulan apartman veya yaşanılan semtin huzurlu bir ortam sağlaması, bireyin ev ve yakın çevresinde kendini

rahat hissetmesi, rahatsızlık verecek dışsal faktörlerin minimum seviyede olması eve yüklenen anlam üzerinde belirleyicidir.

Evde bulunan eşyalar evin fiziksel anlamının oluşmasında önemli bir role sahiptir. (K1)'den dinlersek;

“Evdeki eşyalar benim yaşam alanımı düzenleme biçimimi ifade ettiği için, benim zevkimi ifade ettiği için büyük anlam taşıyor mesela taşındığımda yanımda götürmek istediğim eşyalar var çünkü eşyalarla duygusal bağ kuran biriyim. Evin fiziki durumunu göz önüne aldığında açıkçası ayrılırken çok da üzüleceğim bir ev değil, evdeki eşyalarla bağım var ama evle bağım yok.”

Katılımcının da belirttiği üzere evin anlamı yerle ve içindeki objelerle kurduğumuz duygusal bağ ve iletişimin sonucunda oluşmaktadır (Cristoforetti, Gennai, Rodeschini 2011). Ayrıca Porteous'un da(2006) belirttiği gibi yaşanan yerin kişiselleştirilmesi kişinin kimliğinin beyanı ve yansımasıdır. Bu yüzden evdeki eşyalar kişinin yaşam alanını düzenleme biçimini ve kişinin zevk, tercih ve kimliğini ifade etmektedir.

Eşyalarla kurulan bağ evin anlamını etkilemektedir. (K8):

*“Eskiden bir oturma grubumuz vardı ben çok küçükken almışlardı, ona çok alışmıştım. Annem yeni bir oturma grubu aldığında, daha güzel olmasına rağmen eskisini atmalarına üzüldüm. Yine evde bulunan eski tüplü bir televizyonumuz vardı o bozulduğunda ben onu atmak istemedim, onu yaptırmak istedim, ancak evdekiler yeni televizyon almak istediler ve aldılar, kaç yıl geçmesine rağmen bugün bile onu izlediğimde keyif almıyorum. **Kesinlikle, eşyalarla bir bağ kuruyorum ve bunlar evimi benimsememi, sevmemi olumlu yönde etkiliyor.**”*

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılaacağı üzere evdeki eşyalar ve bu eşyalarla kurulan duygusal bağ evin anlamını olumlu yönde etkilemektedir. Dovey'in de (1985) belirttiği gibi ev deneyim, anlam ve ilişki içermektedir. Bu ilişki ve anlam evle ilgili soyut algı ve

düşüncelerimiz aracılığıyla oluşturulabileceği gibi, evdeki herhangi bir eşya ile kurduğumuz bir ilişki veya evin fiziksel özellikleri ve donanımları aracılığıyla da oluşturulabilir.

Evin sahip olduğu fiziksel özellikler ve eşyalar kullanıcılarda bir güvenlik, huzur verahatlık duygusunun oluşumuna katkı sağlamaktadır.

“Odamı çok seviyorum, yatağımı çok seviyorum. Yatağımdayken kendimi çok huzurlu ve güvende hissediyorum. Odam da aynı şekilde, benim güvenli alanım, odamdaki eşyaları da seviyorum. Evde en çok vakit geçirdiğim yer bu kısım ve bana ait.” (K11)

(K11)’in de belirttiği üzere ev, fiziksel ve duygusal konfor sağlayan konforlu bir alandır (Cristoforetti, Gennai, Rodeschini 2011). Kişinin kendini evinde rahat ve konforlu hissediyor olması eve ilişkin bakış açısını olumlu yönde etkileyerek evin anlamının oluşumunda önem taşımaktadır.

İstenmeyen ve sevilmeyen fiziksel özellikler evi sevmeyi ve eve yüklenen anlamı olumsuz etkilemekte, hatta evden kaçışa sebep olabilmektedir. (K13)’e söz verirse;

“Mesela benim eski odam çok koyu bir renkti eşyalarım, dolaplarım falan mesela ben çok odamda vakit geçirmek istemiyordum bu yüzden.Sonra fark ettim ki böyle sürekli odamdan kaçıyorum, eve gelmek istemiyorum falan.Sonra odamın rengini değiştirdim, dolaplarımın rengini değiştirdim odamı sevmeme neden oldu bu mesela.”

Evin ve içinde bulunan eşyaların bireyin zevk ve tercihlerini yansıtır olması ve sevmeye ve benimsemeye üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Aksi durumda yukarıdaki alıntıdan da görüleceği üzere fiziksel özelliklerin istenilen şekilde olmaması bireyleri evden uzaklaştırmakta ve eve ilişkin bakış açısı ve eve yüklenen anlamı olumsuz yönde etkilemektedir.

Fiziksel özelliklerin ev ile ilgili doyum ve mutluluğa etkisine baktığımızda;

“Mesela yatak odası, hani ben kendi zevkime göre döşediğim için sanki orası benim dünyam gibi. Orada kendimi çok mutlu hissediyorum, etkiliyor tabii ki. Yansıtıyor daha doğrusu, ben oradan mutlu oluyorum. Mesela bu evin diğer alanları içinde farklı. Mesela salon bir başka güzel, ev güzel, eşyalar ona göre alınmış, döşenmiş tabii ki insanın içini açıyor, mutluluğu etkiliyor.”

Evin istenilen biçimde döşenmiş olması ve ev sahibinin tarz ve zevkini yansıtması eve ilişkin duygu ve düşünceleri olumlu yönde etkilemektedir çünkü ev bizim öz imajımızı, kimliğimizi ve aidiyetimizi yansıtır (Cristoforetti, Gennai, Rodeschini 2011).

Yine başka bir katılımcı bu durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Evimin fiziksel özelliklerinden manzarası, görüntüsü, konumu benim hayata bakış ve düşünce biçimimle uyumlu çünkü ben olabildiğince geniş, uzak, büyük, farklı açılardan bakmayı severim, dolayısıyla bu da düşünce biçimimle uyuyor. Eşyalarsa yaşamın izleri olduğu için, özellikle oğluma ait eşyalar hatta onun karalamaları, izleri falan hepsi çok kıymetlidir, onları bozmam.”(K2)

Burada (K2) evinin fiziksel özelliklerinin kendi hayata bakış ve düşünce biçimini yansıttığından bahsetmektedir. Fiziksel özellikler ve bakış açısı ve düşünce biçimi arasındaki uyum ise eve yüklenen anlam üzerinde olumlu etkiye sahiptir çünkü Imrie’nin de (2004) belirttiği gibi ev kişinin kendisinin sembolü ve zihninin güçlü bir uzantısıdır. Aynı zamanda ev kişisel görüş ve değerlerin bir aynasıdır.

Fiziksel özellikler arasında en önemli faktörlerden biri **güvenlik** hissidir. Güvenlik hissi evin anlamını ve yaşanan yere olan bağlılığı olumlu yönde etkilemektedir. Güvenlikle ilgili olumsuz deneyimler ise tersi etkiye sahiptir.

Yaşanılan yerin güvensiz oluşunun evin anlamına etkisine ilişkin bir katılımcı şunları dile getirmektedir:

“ Evimiz, semtimiz kesinlikle güvenli bir semt değil, kaç kere taciz vakası yaşadığımızı bilmiyorum. Geçen yaz evimize hırsız giriyordu gece köpeğimiz hırsız korkutup savdı. Evimiz ve yaşadığımız yer kesinlikle güvenli bir alan değil. Kadın olarak bu durum beni daha çok ürkütüyor çünkü hem hırsızlığa hem tacize maruz kalıyoruz.” (K1)

Mahremiyet ve güvenlik evin anlamının oluşumunda kilit öneme sahiptir (Cristoforetti, Gennai, Rodeschini 2011). Ev en başta kişiye güvenli bir alan sağlayan fiziksel bir yapıdır. Evin ve yaşanan yerin güvenli olmayışı veya bizi dış tehlikelerden koruyamıyor oluşu evin anlamını olumsuz yönde etkilemektedir.

Evin ve mahallenin güvenli oluşu kişilerde rahatlık hissi oluşturmakta ve eve yüklenen anlamı olumlu yönde etkilemektedir.

“Çok kullanışlı bir tasarımı var ve çok güvenlidir. Emniyette hissetme durumunda çok olumlu yönde etkiliyor çünkü **kapıyı bacayı açık bırakıp gidebiliyorum ve bir endişem olmuyor.**” (K2)

Görüldüğü üzere kişinin yaşam alanında kendini güvende hissediyor oluşu eve ilişkin bakış açısını olumlu yönde etkilemekte ve bu da eve ilişkin olumlu anlamların oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Dovey’in de (1985) belirttiği gibi ev güvensiz dünyada güvenli bir yer, şüphe içinde bir kesinlik yeri, yabancı dünyada tanıdık bir yerdir.

Yaşanılan ev ve mahallenin emniyetsiz oluşu oradan ayrılma isteğine yol açmakta ve bu durum da eve yüklenen anlamı olumsuz etkilemektedir. Bu konuda yaşadığı kötü deneyimleri bir katılımcı şu şekilde anlatmaktadır;

“ Hayır güvende hissetmiyorum. İşten eve gitmek için kullanacağım bütün ulaşım araçlarında indikten sonra bir alt geçitten geçmek zorundayım, iki alt geçit de güvenli değil, birçok defa gasp olaylarının yaşandığına şahit oldum veya alkol alan gençlerin taşkınlık yaptığına, insanları rahatsız ettiğine şahit oldum. Bunları birebir deneyimlediğim de oldu. Gece geç saatte döndüğümde birçok kez sözlü tacize maruz

kaldığımı biliyorum. Bu semtte yaşamaktan kesinlikle memnun değilim...Gece dışarı çıkmak veya eve döndüğümde dönüş yolunda korkmadan yürümek istiyorum. Maalesef burada bu pek mümkün olmuyor.” (K5)

Kişinin yaşadığı yerde kendini güvende hissetmemesi ve dışarıdan gelen tehlikelere açık olması eve ve yaşanılan yere yüklenen anlamı olumsuz etkilemektedir çünkü evimiz içinde kendimizi güvende hissetmek istediğimiz yerdir. Ev, kutsal ve güvenli bir yerdir, kesinlik ve istikrar yeridir (Dovey 1985). Eğer yaşam alanımız bize bu güvenliği ve istikrarı sağlamıyorsa orası bizler için ev olmaktan uzak bir yerdir.

Başka bir katılımcı da emniyetin önemini şu sözlerle dile getirmektedir;
“Tabii ki ben emniyete çok dikkat ederim yani akşam geç saat eve geldiğimde rahat ve huzurlu yürümek isterim, kimsenin beni rahatsız etmeyeceği bir atmosfer olsun isterim aslında bu istemek durumu da değil bir zorunluluk. Herkes böyle olmasını ister.” (K12)

Belirtildiği üzere kişinin kendini evinde güvende hissetmesi bir tercihten ziyade bir zorunluktur çünkü evde olmak nerede olduğumuzu bilmektir, güvenli bir merkezde yaşamak anlamına gelir (Dovey 1985).

Fiziksel boyutta öne çıkan başka bir önemli tema ise **toplum temelli hizmet ve olanaklardır**. Bu hizmetler ve olanaklar evin yakın çevresinde bireylerin ihtiyaçlarını karşıladığı sağlık, eğitim vb. hizmet tesislerinin ve işyerlerinin varlığı ve kolay erişilebilecek mesafede dini yapılar, parklar veya sosyal tesislerin varlığını ifade eder. Bu hizmet ve olanakların varlığı veya yokluğu, yeterli oluşu ya da olmayışı eve ve yaşanılan yere yüklenen anlamları etkileyen önemli faktörlerdendir. Bir katılımcı bu hizmetlerin yeterli oluşundan duyduğu memnuniyeti şöyle dile getirmektedir;

“Evden çıkıp caddeye indiğimde aynı hızda yürüyerek işlerimi halledip eve dönebildiğimi biliyorum bu mağazalar, dükkanlar, esnaflar bunlar tabii bir avantaj. Kızılay'a ve Bahçeli'ye yakın olması benim için avantaj. Mahallenin konumunu beğeniyorum... lokasyon olarak bence son derece elverişli bir yer.” (K1)

Bireyin yaşadığı yerle bağ kurması, kendini oraya ait hissetmesi ve oraya olumlu anlamlar yüklemesinde yaşanan yerin sunduğu avantajlar önemli rol oynamaktadır. Evin sahip olduğu fiziksel donanımların dışında anlamını oluşturan şeylerden biri de evin yakın çevresinin sunduğu toplum temelli hizmetler ve olanaklardır. Literatürde yer alan çalışmalar ve katılımcıların yanıtları bu hizmetlerin yeterli ve istenilen seviyede oluşunun eve ve yaşanan yere yüklenen anlam üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Başka bir katılımcı da evinin ve mahallesinin sunduğu bu imkanlardan duyduğu mutluluğu şu sözlerle ifade etmektedir;

“Mahallemiz donanımlı bir mahalle, ihtiyaçlarımızı karşılayacağımız pek çok şey öncelikle sitemizde daha sonra mahallemizde mevcut. Her türlü ihtiyacımızı rahatlıkla karşılayabiliyoruz, bunların olması tabii ki büyük avantaj ve bağlılığı olumlu yönde etkileyen şeyler. Bunlar özellikle benim gibi çocukları olanlar için çok önemli. Bunların yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum ve bu da benim bağlılığımı çok fazla olumlu yönde etkiliyor.” (K8)

K(8)'in de belirttiği üzere yaşanan alanının donanımlı olması, bireyin ihtiyaçlarına rahatlıkla cevap verebiliyor oluşu çeşitli avantajlar sağlamakta ve olumlu anlamların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Başka bir katılımcı ise şunları belirtmektedir;

“...Evimizin tam karşısında bulunan Çankaya Evi'nde yaklaşık altı ay boyunca çamaşırlarımızı oranın çamaşırhanesinde yıkadık o yüzden bu güzel bir hizmet bence. Yine aynı zamanda Çankaya Evi'nin dil kursları falan da vardı, ... mahalledeki kadınlara yönelik çeşitli dikiş, takı, resim tarzı şeyler de oluyordu, dil kursları da oluyordu. O anlamda Çankaya Evi mahallemiz için güzel bir hizmet. Eğitim hizmeti olarak da mahallenin en büyük avantajı üniversiteye yakın olması. Üniversite yakınlık

açısından bu mahallede oturmamı ve bu mahalle yönelik düşüncelerimi tabii ki olumlu yönde etkiliyor.” (K10)

Görüldüğü üzere yerel yönetimlerin sakinlerine sunduğu çeşitli hizmetler yaşanılan alanı daha da yaşanılabilir bir hale getirmektedir. Bunun dışında bireyin yaşadığı evin konum olarak iş, okul vb. yerlere yakın olması, lokasyonu ve merkeziliği de eve yüklenen anlam üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir.

Toplum temelli hizmet ve olanakların yeterli oluşu evin ve yaşanılan yerin anlamı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Bu hizmetlerden yoksunluk ise bu anlamı olumsuz yönde etkilemektedir. (K17)’e kulak verecek olursak;

“Oturduğum semtte büyük bir hastane yok hastaneye gitmek için semt değiştirmek zorunda kalıyorum. Ya şöyle sosyalleşmek adına daha çok semt değiştirmek zorunda kalıyoruz hani oturduğum yerde kendim için de çocuklarım için de eşim için de geçerli bu sosyalleşmek adına hiçbir şey yok... hani bunların olmayışı beni tabii ki rahatsız ediyor.”

Katılımcının da belirttiği üzere bireyin yaşadığı alanda en temel ihtiyaçlardan biri olan sağlık hizmetine erişiminin olmayışı, sosyalleşebilecekleri bir alanın olmayışı eve ve yaşanılan yere yüklenen anlamı olumsuz yönde etkilemekte ve bireylerde yaşanılan alanı değiştirme isteğine yol açmaktadır.

Başka bir katılımcı ise bu yetersizliklerle ilgili şunları dile getirmektedir;

“Meselapark açısından yeterli olmadığını düşünüyorum, çünkü ben yürüyüş yapmayı çok seviyorum ama sürekli sokak aralarında yürümek hoş olmuyor.Park için 10-15 dakika mesafede bir yere gitmem gerekiyor bu olumsuz etkiliyor, hoşuma gitmiyor.”(K14)

Yine bireyin istediği aktiviteleri yapmasını engelleyecek faktörler veya bu hizmetlerin olmayışı bireylerde yaşanılan yerle ilgilihoşnutsuzluğa neden olmakta ve yaşanılan yere yüklenen anlamı olumsuz etkilemektedir.

Fiziksel boyutla ilgili öne çıkan başka bir önemli tema ise **fiziksel içindelik** tir. Rowles'a göre fiziksel içindelik fiziki çevreye karşı olan aşinalığı ifade eder. Bir evin uzun yıllar boyunca kullanımı, ev içinde sürekli tekrar eden davranışlar, işe giderken her gün aynı güzergahın kullanılması, aynı iş yerlerinden yapılan alışverişler gibi yaşanılan yer hakkındaki örtük farkındalık fiziksel içindelik duygusunun oluşmasını sağlar (Aktaran Özgür, 2021). Aşinalık ise eve yüklenen anlam ve yaşanılan yere karşı bağlılık ve aidiyet duymada, kendini oranın bir parçası hissetmede önemli bir kavramdır.

Alberto Eıguer (2004) ev ve aşinalıkla ilgili şöyle söyler: *“Kafamızda “küçük bir coğrafyacı” vardır. Bize rehberlik eder, yönlendirir. Mekanları, şekillerini ve hacimlerini saptamamızı ve imlememizi sağlar. Her birey kendi evini kendi zihninde tasarımlar. Yani içinde yaşadığı alanın içsel bir imgesine sahiptir. Onu kolayca kendi bedeniyle bağdaştırır. Bu hem bilinçli hem bilinç dışı bir temsildir.”*

Evde ve yakın çevresinde yapmış olduğumuz rutinler aşinalık duygusunu arttırarak eve yüklenen anlamı olumlu etkilemektedir. (K1)'e söz verirse;

“Kesinlikle, özellikle temizlik yaparken bunu çok hissediyorum. Örneğin dip köşe temizlik yaptığımda evin her köşesi ile aşına olduğumu hissediyorum.”

Ev içerisindeki rutinlerimiz ve alışkanlıklarımız ev ile bütünleşmemizi sağlamaktadır. Gelişen bu aşinalık duygusu ise eve yüklenen anlam üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.

(K3) ise bu konuyla ilgili şunları belirtmektedir;

*“Tabii ki sağlıyor, özellikle benim gibi evcimen, evini çok seven, evde fazla zaman geçiren bir insan için bu rutinler daha fazla olduğu için bir **bütünlük duygusu** oluşturuyor.”*

(K3) de benzer şekilde ev içi rutinlerin geliştirdiği bütünlük duygusunun önemine vurgu yaparak, bu rutinlerin evle olumlu ilişki kurma ve eve olumlu anlamlar yüklemeye belirleyici olduğunu vurgulamaktadır.

Buna benzer şekilde (K11) de aşinalık duygusunun bütünleştirici etkisinden bahsetmektedir;

“Evet sağlıyor çünkü bu sayede neyin nerede olduğuna bakma gereksinimi duymadan bilebiliyorum. Bu da benim evle bütünleştiği mi gösteriyor. Ayrıca mesela birine yol tarif ederken o konumlanmış, belli spesifik şeyleri tarif ederek onları anlatarak, aslında tarif etmiş oluyorum. Bu da benim bilinçaltımda yer ettiğini gösteriyor.”

Ev içi rutinlerimiz sayesinde oluşan tanıdıklık ve aşinalık hissi bireyin kendini daha rahat hissetmesi ve hareket etmesine olanak sağlamaktadır. Evimizde ve yakın çevresinde ki rutinlerimiz bizde fiziksel çevreye yönelik bilinçaltımıza işlenmiş bir farkındalık yaratmaktadır. Bu da yaşanan yere ve eve yüklenen anlamı olumlu yönde etkilemektedir çünkü ev aşinalık, kişisel rutinler ve karakteristikler içermektedir (Cristoforetti, Gennai, Rodeschini 2011).

Başka bir katılımcı ise mahalleye olan aşinalığını şöyle ifade ediyor;

“Kesinlikle, mesela işe gidip gelirken hep aynı yolu kullanıyorum. Mesela buralarda köpeklerin olduğu noktalarda buraları biliyorum, kulaklığımı çıkarıyorum.” (K9)

Katılımcının da belirttiği gibi yaşanan yere aşına olmak demek nerede ne ile karşılaşılacağına bilinmesi demektir. Yaşanan yerle ilgili bilgi ve aşinalığa sahip olmak ise kendimizi dış tehlikelerden koruyabileceğimiz, güvende hissedebileceğimiz ve kendimizi rahat hissedebileceğimiz anlamına gelmektedir. Aşinalık ile belirsizlik ve öngörülemezliğin yarattığı korku yerini huzur ve güvene bırakmaktadır. Bu durum da yaşanan yere yüklenen anlamı etkilemektedir.

Diğer bir katılımcı ise evindeki bu aşinalık hissini ona kontrol ve otorite alanı yarattığından ve onu rahatlattığından şu sözlerle bahsetmiştir;

“Tabii ki de yani bir de ben kontrolcübir insanım.Hani evimdeki her şey benim kontrolüm altında olmalı, bu da benim evime daha çok bağlı olmamı sağlıyor.”

Porteous’un da (2006) belirttiği gibi ev kişiye ve ailesine bölgesel tatmin ve rahatlık sağlar. Bu rahatlık ise fiziksel mekânın kontrol edilebilmesinden doğar. Burada katılımcının da ifade ettiği gibi eve olan aşinalık, neyin nerede olduğunu bilme durumu ve bunlar üzerinde kontrol sahibi olunduğunun bilinmesi evle kurulan ilişkiyi güçlendirmektedir.

Fiziksel içindelik ve aşinalık güven ve rahatlık duygusunun oluşumuna katkı sağlamaktadır. (K13);

“Sağlıyor evet, mesela mutfığa giderken neyi nereden alacağımı biliyorum, sabah kalkıyorum,yüzümü yıkayacağım sabunun nerede olduğunu bilmek ya da havlunun nerede olduğunu bilmek beni rahatlatıyor, bu da güvende hissettiriyor aynı zamanda.”

Görüldüğü üzere aşinalık hissi güvenlik hissini de beraberinde getirmektedir.Dovey’in de (1985) belirttiği gibi ev, vücudun etkileşimleriyle okuduğu bir kitaptır. Ev içi rutin ve alışkanlıklarımız sayesinde evi okur, onunla bütünleşiriz.

Evin anlamının **sosyal boyutu** ise; aile, ev hayatı, hatıralar ve ilişkiler kavramlarını içerir. Ev, sosyal ilişkilerle, anılarla, aileyle ve duygularla ilgilidir. Sosyal ev, kişinin ev içindeki diğer kişilerle olan ilişkisi ve bu ilişkinin kalitesiyle ilgilidir (Sixsmith, 1986). Ev, kişiye kendini rahat hissedeceği ve yakınlarının desteğini hissedebileceği bir alan sunar (Eguier, 2004).Yapılan görüşmelerde evin anlamının sosyal boyutuyla ilgili sosyal paylaşım ve bağlantı yeri, yerel yakınlar ve aidiyet ve mahalle kimliği gibi temalar ön plana çıkmaktadır.

Sosyal paylaşım ve bağlantı yeriolarak ev bireylerin evlerini kimlerle paylaştığı, bu kişilerle evde ne tür faaliyetlerde bulunduğu ve bu ortak faaliyetlerin bireylerde eve ilişkin hangi duyguları uyandırdığı ile ilgilidir.

Sixsmith'e göre (1986) evdeki ilişkilerin türü, kalitesi arkadaşlar, duygusal ortam ve eğlence gibi kavramlar evin sosyal anlamının içerisinde yer alır. (K3)'e söz verirse;

*“Evimizde eşim ve iki oğlumla birlikte yaşıyoruz. Ortak faaliyetlerimiz genellikle çocuklar üzerine etkinlikler oluyor. Evde mutlu zaman geçirmek, kaliteli zaman geçirmek, o **aidiyet** duygusunun ailece gelişmiş olması ve **keyif** alabildiğimizi hissetmek gibi duygular uyandırıyor.”*

Evimizi paylaştığımız bireylerle olan ortak etkinliklerimiz bizde mutluluk, aidiyet, keyif gibi duygular uyandırarak evin anlamının oluşumuna katkıda bulunmaktadır.

Yine (K5)'e bakarsak;

*“Evde annem ve babamla birlikte yaşıyoruz. Yaptığımız ortak faaliyetler çoğunlukla akşam yemeğini beraber yemek, sabah kahvaltısı yapmak, televizyon izlemek, sohbet, muhabbet gibi şeyler. Ortak faaliyetler tabii ki öncelikle bir **aile olma** duygusunu oluşturuyor, **birlik, beraberlik, mutluluk, huzur, güven ortamı** gibi duygular uyandırıyor insanda.”*

Katılımcının da belirttiği gibi evde aile üyelerimizle yaptığımız rutinlerimiz, yemek yemek veya televizyon izlemek gibi basit etkinlikler mutluluk, huzur, güven, beraberlik gibi olumlu duyguların oluşmasını sağlayarak ev duygusunun oluşumuna katkıda bulunmaktadır.

(K14) ise evdeki ortak faaliyetlerin oluşturduğu duyguları şu şekilde ifade etmiştir;

*“Evde annem, babam, kardeşim, ben dördümüz yaşıyoruz ev bizim için yuva ve huzur ortamı oluyor, çünkü sevdiğim insanlarla birlikte bir şeyler yapıyorum yemek olsun, televizyon seyretmek olsun, **mutlu ve huzurlu hissettiğim bir yer.**”*

Evimiz bize sevdiğimiz insanlarla birlikte zaman geçirme ve etkinlik yapma ortamı sağlar. Bu aktiviteler ise bireylerde eve ilişkin mutluluk ve huzur gibi duygular oluşturmaktadır. Ev terimi fiziksel yerleşimin kendisiyle sınırlı değildir, sevgi kavramını da içerir (O'Mahony, 2002)

Görüldüğü üzere evde aile üyeleri ile yapılan ortak faaliyetler bireylerde aile, birlik ve beraberlik, huzur, mutluluk gibi olumlu duygular oluşturarak eve yüklenen anlamı olumlu yönde etkilemektedir. Aile üyelerimiz dışında evimizi yakınlarımız, arkadaşlarımız veya akrabalarımızla birlikte bir paylaşım alanı olarak kullanmaktayız. Yapılan görüşmelerde bu hoşça zaman geçirmeve paylaşma zamanlarının evin anlamını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. (K1)'den dinlersek; *“Tabii ki insan evde bu duyguyu yaşadıkça daha fazla bağlanıyor. Onları ağırlamak, ev arkadaşlarımla vakit geçirmek, evin içinde anılar biriktirmek, evin birçok fiziksel özelliğini sevmememe rağmen bu anılar duygusal olarak eve bağlanmamı sağlıyor.”*

Evimizi paylaştığımız insanlar ve onlarla geçirilen vakit kişinin evden fiziksel olarak memnuniyet duymasa bile eve duygusal olarak bağlanmasını sağlamaktadır. Bu da bize ev içerisinde kurulan sosyal ilişki ve paylaşımların evin anlamı üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Evimiz, içerisine kimleri dahil edebileceğimizi seçtiğimiz, özel ve korunaklı alanımızdır. Evde kurduğumuz ilişkiler zorunlu ilişkiler olmaktan uzak, daha samimi ilişkilerdir. (K3);

“Evimize sadece çok sevdiğimiz insanlar gelir. Bunların içerisinde akrabalarımız, arkadaşlarımız ve dostlarımız var. Evimize gelip de bizimle aynı keyfi alacak, yemek masasında yediğimiz yemeğin tadını paylaşanlar gerçekten sevdiğimiz insanlar. Zorunlu misafirlikler veya istenmeyen kişilerin gelmesi, onlar için zorunlu bir hazırlık yapmak gibi değil de genelde heyecanlı, hep birlikte temizlik yapıyoruz, çocukları bile dahil ediyoruz buna böyle bir heyecan içerisinde misafirimizi bekliyoruz.

*Birlikte yemek yiyoruz, sohbet ediyoruz, hoş vakit geçiriyoruz. Başkalarıyla paylaşmasak da evimize yönelik bir **bağlılık duygusu** hissediyorum ama sevdiklerimle onlar geldiğinde yaptığımız, ürettiğimiz şeyleri paylaşmak, bu **paylaşım** mutlu ediyor.”*

Evimizde kurulan ilişkiler samimiyet temellidir. Evi önemli kılan insanlara aşinalık, bu insanlarla ilişki kurma, onların faaliyetleri ve duygularıdır (Al-Tarazi 2021).

Sevilen insanlarla evde geçirilen zaman ve yapılan etkinlikler eve yönelik olumlu duygular oluşturmaktadır. (K13);

*“Şöyle, önceden dışarda vakit geçirmeyi çok severdim ama şu an bir insanı evde ağırlamak daha hoş geliyor, daha rahat geliyor bana, **güvenli** geliyor. Hem de şey olarak da konfor olarak da pijamalarımızı giyiyoruz işte istediğimiz gibi takılabiliyoruz, müzik sesini açabiliyoruz, istediğimiz saatte yiyip içiyoruz. Bizi engelleyecek, kısıtlayacak herhangi bir şey olmadığı için istediğimiz saatte uyuyabiliyoruz ve geri dönüş sıkıntısı olmadığından dolayı ev daha **rahat** geliyor. Bütün bunlar evi sevmeme neden oluyor, arkadaşlarımla birlikte vakit geçirince evi seviyorum.”*

Evin sunduğu rahatlık ve güven ortamı ve evi sevilen insanlarla paylaşma deneyimi eve yönelik olumlu bir bakış açısı oluşturmaktadır. Ev, bir dinlenme, huzur, sessizlik, rahatlık, sağlık ve kişisel ifade alanıdır (Imrie 2004).

Imrie'ye (2004) göre ev, aile etkileşimini sağlayan bir alan olmanın yanı sıra, kamuya açık yorumlardan ve kısıtlamalardan arınmış bir samimiyet mekanıdır.

*“Evin içinde toplanmak, dışarıda toplanmaktan daha güvenli, bir kere **konfor alanı** burası. Evde toplanmak daha rahat, **evde herkes olduğu gibi, kendisi gibi olabiliyor**, daha rahat konuşuruz, muhabbet edebiliyoruz ve zamanımız daha çok oluyor.”*

Evin kişiye kendisi gibi olabileceği bir sosyal ortam sunduğunu düşünen bir başka katılımcı ise (K14);

*“Bu anları özliyorum sonradan, tekrardan o anları evin içinde yaşamak istiyorum. Dışarda da bir kafede falan toplanabiliriz ama evde daha iyi, rahat oluyor, güvende hissediyorum, evde daha rahat ve **daha kendim gibi oluyorum**. Bunlar da bağlılığı arttırıyor tabi.”*

Her iki katılımcının da belirttiği gibi ev bireye kendisi gibi olma ve rahat davranma imkânı sunmaktadır. Ev bir özgürlük ve rahatlama yeri, toplumdan soyutlandığımız yerdir (Cristoforetti, Gennai, Rodeschini, 2011).

Yine, İmree (2004) evi şenlikli sosyal ilişkilerin ve memnuniyetin mekânı olarak tanımlar. (K19)’dan dinlersek;

*“Daha çok akrabaları ağırlıyoruz, bazen arkadaşlarda oluyoruz tabii ama genellikle akrabalar geliyor. Yiyoruz, içiyoruz, **eğleniyoruz**, gülüyoruz, sohbet ediyoruz, küçük çocuklar var onlarla daha çok mutlu oluyoruz bu şekilde. Çok etkiliyor, arada bir kan bağı var, sevdiğimiz arkadaşımız, eşimiz, dostumuz var. Çok güzel **paylaşıyoruz mutluluğu da sevinci de yeri geliyor üzüntüyü de...** Hani bir birleşme, bir paylaşma oluyor.”*

Ev, mutluluğun da hüznün de yakınlarla paylaşıldığı bir paylaşım alanıdır. Bu paylaşım evimizi bizler için daha da anlamlı kılmaktadır. O’Mahony’nin de (2002) belirttiği gibibir evi yuva yapan şey çocukların varlığı ve aile etkileşimidir.

Evi bir etkileşim ve paylaşım alanı olarak (K7)’ den dinlersek;

“Daha çok akrabalarımız geliyor. Salgın nedeniyle eş, dost, akrabalarımız eskisi kadar gelmiyor ama zaman zaman görüşüyoruz. Biz genelde özel günlerde bir araya geliyoruz, kutlamalar yapıyoruz, birlikte zaman geçiriyoruz. Yani o an ev ortamında onların bulunması sizde olumlu bir etki oluşturuyor, onlarla birlikte olduğumuzda eve bakışımız olumlu anlamda değişiyor.”

Evimizde bulunan yakınlarımız ve sevdiğimiz insanlar eve ilişkin bakışımızı olumlu yönde etkilemektedir.

(K5);“*Tabii ki evde sevdiklerimizle beraber geçirdiğimiz zamanlar eve olan bağlılığımızı olumlu yönde etkiliyor, mesela toplanıp birlikte zaman geçirip, çok eğlendiğimiz bir günü aradan yıllar geçmesine rağmen anıp tekrar o anla mutlu oluyoruz. Bu gibi anlar da insanın evini sevmesini ve benimsemesini olumlu etkiliyor.*”

Evimizde aile üyelerimiz ve arkadaşlarımızla zaman geçirmek, güzel anılar biriktirmek eve olumlu anlamlar yüklemeye önemlidir.

Topluluk üyeleri ile olan paylaşım eve yüklenen anlam açısından önemlidir. Örneğin komşuluk ilişkileri sosyal bağları güçlendiren bir etkiye sahiptir (Özgür, 2021a). (K5);

“*Komşu ve komşuluk ilişkileri benim için çok önemli. Herhangi bir durumda size en yakın olan kişi komşumuz oluyor ve her şeyden önce koşuyor. Şu an oturduğumuz apartmanda uzun yıllardır birlikte olduğumuz çok sevdiğimiz ve artık bir aile olduğumuz komşuluk ilişkilerimiz mevcut. Sevdiğiniz insanlarla aynı katta oturmak, birbirine sürekli girip çıkabilmek bunlar çok güzel şeyler. Hatta birçok defa ev değiştirmek istediğimizde annem buradaki komşuluk ilişkilerini çok sevdiği için taşınmak istemedi.*”

Komşuluk ilişkileri eve yüklenen anlamı olumlu yönde etkilemekte,güçlendirmekte ve yaşanılan yerde kalma isteğini arttırmaktadır. (K2);

“*Bence ev alma komşu al lafı hala geçerli, komşularla benim ilişkim çok iyidir.*”

Komşuluk ve olumlu sosyal ilişkilerin evin anlamına olumlu etkisini (K10) şöyle anlatmaktadır;

“*Bence komşuluk önemli bizim de apartmanda iyi anlaştığımız iki komşumuz var hatta onlar covid oldular ve annem şu an onlar için yemek yapıyor. Anahtarını unutursun onlarda beklersin, arabamızla ilgili bir sıkıntı olsa hemen bakarlar ederler ya da biz bir yere gittiğimizde göz kulak olurlar, yardım ederler önemli yani. Bu tür şeylerde olumlu etkiliyor tabii ki.*”

Yerel yakınlarla kurulan olumlu sosyal ilişkiler, evini teslim edecek kadar geliştirilen güven ilişkisi, hastalık veya zor durumlarda ortaya çıkan dayanışma ruhu evin sosyal anlamının gelişmesinde kritik öneme sahiptir.

“Komşuluk çok güzel bir şey çünkü genelde eksik bir şey olduğunda tedarik etmek için ilk gittiğimiz yer komşularımız oluyor. Komşularımızın olması olumlu etkiliyor tabii ki yani rahatlıkla bir şey isteyebileceğin, gidebileceğin, görüşebileceğin, konuşabileceğin bir komşun olduğu zaman ister istemez oturduğun yer de senin için daha yaşanılabilir bir yer haline geliyor.”(K11)

Komşuluk ilişkileri bireyler için önem taşımakta, kurulması arzu edilen bir ilişki türü olmakta ve olmaması durumunda evin anlamını olumsuz yönde etkilemektedir. (K19);

“Komşuluk çok güzel bir şey. Çok isterdim hani şöyle candan, çat kapı bir kahve içmeye gidebileceğin, oturup sohbet edebileceğin bir komşunun olmasını o kadar isterdim ki... Ama maalesef bizim sitede, oturduğumuz mahallede diyeyim daha doğrusu komşuluk hiç yok, kimsenin kapısını çalamıyorsunuz. Kimse kimseyi görmüyor, komşuluk ilişkileri sıfır ... Bunun böyle olması olumsuz etkiliyor tabii ki, acaba diyorum başka bir yerde otursaydık ya da akrabalarımın oturdukları yerlerde görüyorum komşuluk ilişkileri çok güzel, birlikte yiyorlar, içiyorlar, geziyorlar sohbet ediyorlar, her türlü aktiviteleri yapıyorlar ve ben onları görünce gıpta ediyorum ben de öyle olsun isterdim. Acaba bazen diyorum evi satıp o yerlere mi gitsem diye.”

Benzer bir yakınma da (K20)’den geliyor;

*“Yok, burada komşuluk gerçekten yok, **ölsen kapını çalacak kimse yok.** Bağ kuramıyoruz, olumsuz yönde etkiliyor.”*

Komşuluk ilişkilerinde belirleyici olan başka bir faktörün de evin mülkiyetine sahip olmak olduğu veya yaşanılan yerde kalıcı olmak olduğu görülmektedir. (K13)’e söz verirse;

“Şöyle, bizim eski evimiz kendi evimiz olduğu için komşuluk ilişkilerimiz daha fazlaydı ama şu an **kiracı olduğumuz için evi çok benimseyemiyorum**. Yani evi derken binayı benimseyemiyorum. Oradaki insanlar benim için birer yabancı, çok o yüzden komşuluk ilişkisi olduğunu düşünmüyorum, geçici olduğumuz için ama belki ev kendimizin olsaydı binayı da benimseyebilirdim, oradaki insanlarla ilişkiye girme çabam olabilirdi ama şu an için öyle bir şey yok.”

Görüldüğü gibi evde yerel yakınlar ve aile üyeleri ile kurulan sosyal bağ, paylaşım zamanları ve yapılan aktiviteler ile komşuluk ilişkileri evin sosyal anlamını etkilemektedir. İçinde bulunduğumuz küresel bir salgın olan Covid-19 salgını ise sosyal mesafeyi arttırmış, bu paylaşım zamanlarını azaltmış ve evin sosyal anlamında değişime neden olmuştur. İnsanlar artık yakınlarıyla, sevdikleriyle ve kapısının dibindeki komşusuyla görüşemez olmuş, evlerinin kapılarını herkese kapatmışlardır. Bu durum ise kişilerde eskiye yönelik bir özlem ve sıkılmışlık ve bunalmışlık hislerine sebebiyet vermiştir. (K5);

“Maalesef azaldı. Eskiden çok yakın olduğumuz, sürekli görüştüğümüz insanlarla uzaktan görüşmek zorunda kaldık, bir süre gidip gelmedik bu da olumsuz yönde etkiledi.”

Salgınla birlikte hayatımızdaki en bariz değişikliklerden biri de sosyal hayatımız ve ilişkilerimizde olan olumsuz değişiklikler olmuştur.

“Azaldı, gidip gelmek yok, kahve içemiyoruz komşularımızla ısrarlara rağmen. Kimse kimsenin evine gidemiyor sadece ihtiyaç halinde o da bir şeye çok ihtiyacımız varsa eğer mecbur kalma durumunda hem karşıdakini riske atmamak için hem kendimiz riske girmemek için kapıdan kapıya bir görüşme oluyor.”(K11)

Bireyler gerek kendini gerekse yakınlarını korumak adına sosyal ilişkilerini azaltmak zorunda kalmışlardır. Sosyal ilişki kurma artık hayatımızda mecburi durumlarda tercih ettiğimiz bir şey haline gelmiştir.

“Yani tabii komşuluk olmazsa olmaz oturduğun evde. Çünkü ister istemez herkesin herkese bir şekilde ihtiyacı oluyor. Asansörde karşılaşıyorsun, yardıma ihtiyacın oluyor o sana yardım ediyor ya da aniden evde bir ihtiyacın olduğu zaman komşunun kapısını çalıyor. Bence komşuluk ilişkileri bu konuda önemli yani benim için. Salgınla birlikte ilişkilerimiz olumsuz etkilendi herkes herkesten korkar oldu kimse kimseye gidemez oldu.”(K15)

Katılımcıların anlatılarından da rahatlıkla anlaşılabacağı üzere salgınla birlikte sosyal ilişkiler olumsuz etkilenmiştir.

Bunların yanında bazı katılımcılar isesalgınla birlikte komşuluk ilişkilerinin olumlu anlamda değiştiğinden bahsetmişlerdir. (K2)’den dinlersek;

“Bizim olumlu yönde gelişti. Yani şöyle zaten evden eve bir komşuluk ilişkimiz yoktu ama bahçe ve sitenin sunduğu imkanlar komşuluk ilişkilerini, tanışıklığı, görüşmeyi artırdı bizde.”

Yaşanılan ev ve yakın çevresinin sunduğu imkanlar özellikle böylesi olağandışı dönemlerde önemi artan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Salgınla birlikte birçoğumuz bir önlem olarak sosyal ilişkilerimizi azaltmak durumunda kalarak evlere kapanmak zorunda kalsak da yaşadığı alanın sunduğu imkanlar sayesinde bu süreci farklı deneyimleyen, bu olumsuz etkilere maruz kalmayanlar da mevcuttur.

(K1) ise salgınla birlikte komşuluk ilişkilerinde olan olumlu değişimi şu sözlerle dile getirmektedir;

“Güzel anlamda değişti, ben tanışmadığım komşularıyla tanıştım mesela. Normalde sadece selamlaştığım komşularıyla pandemi döneminde yakın arkadaş oldum, birbirimizin evine gidip gelmeye başladık.”

Evin sosyal anlamında öne çıkan bir diğer tema ise **yerel yakınlarıdır**. Yerel yakınlar aynı mahallede veya semtte arkadaş veya akraba gibi yakınların bulunmasını ifade eder. Görüşmelerde verilen cevaplara göre yaşanılan yerde yerel yakınların

bulunması bazen kısıtlayıcı bir etkiye sahip olsa da genel anlamda evin ve yaşanılan yerin anlamını olumlu yönde etkilemektedir. Yerel yakınların varlığı sakinler için yalnızlık duygusunu ortadan kaldırmakta, kendilerini güvende hissetmelerini sağlamakta ve yaşanılan yerde bir aşinalık ve tanıdıklık hissine yol açmaktadır. Bu durum da bireyleri psikolojik anlamda rahatlatmakta ve yaşanılan yere aidiyet ve bağlılık duyulmasına katkıda bulunmaktadır. Bu duruma ilişkin katılımcılar şunları dile getirmektedir;

(K6); *“Olumlu etkiliyor tabi insan daha çok mutlu oluyor, arkadaşlarınızla, sevdiklerinizle daha çok vakit geçirebiliyorsunuz. Bu sayede daha güvenli hissediyorsunuz.”*

Yaşanılan yerde akraba, arkadaş vb. yerel yakınların bulunması güvenlik hissinin oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Winsong’un da (2009) belirttiği gibi ev terimi kök salmışlık ve kendini güvende hissetme kavramlarıyla ifade edilir.

(K11) ise yerel yakınların güvenlik duygusu yarattığını ve kendini yalnız hissetmediğini şöyle açıklıyor;

“Olumlu bir etki oluyor burada çünkü insanın etrafında tanıdığı birilerinin olması kendisini güvende hissetmesini sağlıyor. Uzaklaşınca daha yalnızlaşabiliyor insan ama yakında olunca görüşmesen bile o insanların orada olduğunu bildiğin için insanın yalnızlık duygusunu hafifletiyor.”

(K14) ise yerel yakınların varlığının önemini şu şekilde dile getiriyor;

“Onların olması benim için iyi ve güzel şeyler ifade ediyor. Şöyle mesela annem, babam yaşlandığı zaman ve burada kaldıkları zaman gözüüm arkada kalmayacak çünkü burada ahabları, arkadaşları, akrabaları falan olduğu için o süreçleri daha sağlıklı ve yalnız başına olmadan atlatabilecekler. Bu da yani olumlu yönde etkiliyor.”

Yerel yakınların varlığı, kendini güvende hissetmenin ve yalnız hissetmemenin yanısıra kişinin yaşadığı yerde bulunmama durumunda sevdiklerinin ve ailesinin yalnız bırakılmayacağını bilmesi yaşanan yere ilişkin olumlu bakış açısı oluşturmaktadır.

Yerel yakınların olmayışı üzüntüye ve bireylerin kendilerini yalnız hissetmesine neden olabilmektedir. (K19);

“Maalesef, burada hiç akrabamız yok, eşimiz yok, dostumuz yok, komşumuz da yok. Bazen tabii olumsuz etkileyebiliyor, yalnız hissediyoruz kendimizi.”

(K20); *“Maalesef olumsuz etkiliyor tabii ki. Çünkü bu mahallede akrabalarımız yok, komşumuz da yok zaten.”*

Her iki katılımcının da anlatılarından anlaşılabacağı üzere bireyler yaşadıkları yerde yakınlarının bulunmasını arzu etmektedir. Onların varlığı güvenlik duygusunu arttırmakta, yalnızlık duygusunu ise hafifletmektedir. Yerel yakınların olmaması durumunda ise bireyler kendilerini yalnız hissederek yaşadıkları yere karşı olumsuz anlamlar geliştirebilmektedir.

Yaşanılan semt ve evin seçiminde yerel yakınların varlığının belirleyici olduğu görülmektedir. (K15) bu konuda şunları dile getirmektedir;

“Tabi biz bu evi alırken öyle düşündük yani. Akrabalarımız genelde bu çevrede olduğu için o yüzden aldık, en azından yan yana oluruz, birbirimize yardım ederiz onu düşünerek bu evi aldık zaten. Tabii ki bu eve mahalleye olan bağlılığımızı arttıran bir şey ondan dolayı tercih ettik.”

(K17) ise bu konuda şunları söylemektedir;

“Ben buraya evlendikten sonra taşındım, yeni taşındığım zaman burada oturmak istemedim açıkçası semt değiştirmek istiyordum, ama sonrasında kuzenim taşındı buraya, sonrasında annem taşındı, kardeşim taşındı. Onların buraya taşınması gerçekten benim bu mahalleyi biraz daha benimsememe sebep oldu böyle, ya hani onların burada olması beni gerçekten mutlu ediyor, kendimi yalnız hissetmiyorum.”

Belirtildiği üzere yerel yakınların varlığı yaşanılacak evi seçmede önemli bir motivasyondur. Bireylerin aile ve arkadaşlarına yakın olma isteği seçimlerini, eve ve yaşanılan yere yüklenen anlamı etkilemektedir.

Kimi katılımcılar ise yerel yakınların bulunmasının olumlu ve olumsuz etkileri olabileceğine değinmiştir. (K1);

“Aile ve akraba gibi bağlarla aynı semti paylaşmanın bir gözetim mekanizması yarattığını düşünüyorum ve bunun insanı bir kutuya hapsettiğini düşünüyorum. Belli sınırlar içerisinde yaşamak zorunda kalıyorsun çünkü bunlar ister istemez yargı ve denetim mekanizmalarıdır kaçınılmaz bir şekilde ama aynı mahalleyi arkadaşlarla paylaşmak ve belirli bir dünya görüşüne yakın olduğun bir profile paylaşmak o kadar da katlanılmaz gelmiyor.”

(K2) ise şunları söylemektedir:

“Sevdiğim insanların olması olumlu etki yaparken sevmediklerimin olması olumsuz etkiler yani istemem.”

Elbette yaşadığımız alandaki yerel yakınlarımızı kimlerin oluşturduğu da önemlidir. Kimi insanlar için bu kişilerin varlığı bir baskı unsuru oluşturabilir veya kişiler kendileriyle benzer profil veya dünya görüşüne sahip insanlarla bir arada yaşamak isteyebilir. İstenmeyen yakınlarla aynı yerde yaşamak ise yaşanılan yere yüklenen anlamı olumsuz etkileyebilir.

Evin sosyal anlamıyla ilgili bir diğer kavramsallaştırma ise **aidiyet ve mahalle kültürü / kimliğidir**. Bu kavramsallaştırma yaşanılan ev veya mahalleye duyulan aidiyet ve bu aidiyet sonucunda geliştirilen mahalle/yer kimliğini ifade etmektedir. Uzun süre aynı yerde yaşamak kişilerde aidiyet hissine ve kimlik gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Yaşadıkları yerin katılımcılarda bir aidiyet hissi ve mahalle kültürü oluşturduğuna yönelik yanıtlara bakacak olursak, (K3);

“Tabii gelişti. Ben oğlumun özel durumundan dolayı (otizm) onunla alışveriş yapmayı, markete gitmeyi, terziye gitmeyi, kırtasiyeye girmeyi falan çok seviyorum, ihtiyaçlarımızı beraber gideriyoruz çünkü onun sürekli tanıdık insanları görmesi, insanların alışveriş yaparken orada çalışanların sizi tanınması, isminizle hitap etmesi hoş geldiniz demesi çok önemli. Mesela bir kamyonda meyve sebze satan bir ağabeyimiz var her zaman aynı köşede durur, ben şimdi ona gitsem o an paramın yanımda olmadığı çok zaman olmuştur, bütün evimin alışverişini yaparım istersen 3 ay sonra ver der, öyle bir ilişki var. Bunlar da sosyal ilişkiler, esnaflık ilişkisi sağlıyor ve ben bunu çok seviyorum.”

Yaşadığımız alanın kimliğini taşımak veya mahallenin bir parçası olmak hem yaşanılan eve hem de yaşanılan mahalleye yüklediğimiz anlamlar üzerinde belirleyicidir. Yaşadığınız alanda insanların sizi tanınması, isminizle hitap etmesi ve bir güven ilişkisi geliştirmiş olması bu aidiyeti hissetmek adına önemlidir.

Başka bir katılımcı ise ***mahallenin bir parçası olarak hissetmenin*** evin sosyal anlamına katkısını şu sözlerle dile getirmektedir. (K9);

*“Evet, sonuçta burada düzenli olarak alışveriş yaptığım esnaflar var. Ayrıca salgından önce bu mahalle politik olarak da hareketli bir mahalleydi, sık sık forumlar olurdu, sıkıntılar konuşulurdu, çözüm aranırdı. Bu da bence bir **mahalle kültürü** olarak ve **kimliği** olarak önemli bir şey aynı zamanda mahalledeki topluluğun bir parçası olarak hissetmek açısından da önemli bir şey.”*

Yaşanılan yere ait hissetmek veya oranın bir parçası olduğunu bilmenin en açık ifadesi oranın sorunlarına yönelik çözüm aramak veya bu konuda sorumluluk almaktır. Bu durum bir mahalle kültürü ve kimliğinin oluştuğunun göstergesidir. Bu kimlik ve kültürün oluşumu ise eve ve mahalleye yüklenen anlam üzerinde etkilidir.

(K11): *“İnsan yaşadığı yere benzer.”*

*“İnsan ister istemez yaşadığı yere benziyor. O yere **uyum sağlıyorsunuz** ve artık o yerin alışkanlıklarına göre yaşıyorsunuz. Bir kere mahalle seninmiş gibi bir duygu oluşuyor. Herkesi de tanıyorsunuz artık mahallede komşunu, markettekini, işyerlerindeki insanları tanıyorsunuz ve bir **tanıdıklık** oluyor.”*

Burada katılımcı yerlerin bireyler üzerindeki etkisini insan yaşadığı yere benzer cümlesiyle açıklamaktadır. Yaşadığımız yeri etkileriz, dönüştürürüz ve aynı zamanda ondan etkilenir ve dönüşürüz. Yaşanılan yere uyum sağlamak ve aşina olmak bir mahalle kimliği veya kültürü oluşmasında etkilidir.

(K16)’nın da belirttiği gibi yaşanılan yerde benzer sosyal çevre, kültür, etnisite vb. kişilerin bulunması mahallenin ve evin benimsenmesi ve bağlılık geliştirilmesinde önemli etkiye sahip olabilmektedir.

*“Çevresinin güzel olması bizim için tabii ki de daha iyi, bir de zaten çoğunluk hep doğu kesimi olduğundan dolayı hani aynı düşünceleri paylaşıyoruz, **kültürel olarak yakınız.**”*

(K7) ise mahalleye ve yaşadığı eve yönelik aidiyetini şu sözlerle dile getirmektedir;

*“Evet, artık oranın mensubu oluyorsunuz ve bir **aidiyet duygusu** taşıyorsunuz. Olumlu etkisi var. Oraya mensup olmanın vermiş olduğu bir haz ve mutluluk var.”*

Anlaşıldığı üzere yaşanılan yerden duyulan memnuniyet ve orada yaşama isteği aşinalık, aidiyet, benimseme duygusu, mahalle kültürü ve kimliğinin oluşumuna katkıda bulunurken, yaşanılan yerden duyulan memnuniyetsizlik veya yaşanılan yeri sevmeme ise bu tür duyguların oluşmasını engellemektedir. (K5)’e kulak verirse;

“Bu mahallede yaşamak bende herhangi bir mahalle kültürü veya kimliği geliştirmedir. Bunun sebebinin de yaşadığım yeri sevmiyor oluşum olabileceğini düşünüyorum.”

Yaşanılan yerden duyulan memnuniyetsizlik kişinin yaşadığı yeri ve evini benimsemesini, aidiyet geliştirmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

(K12) ise şunları belirtmektedir;

“...Çok fazla tanıdığım insan olmadığı için çok fazla aidiyet hissetmiyorum, yalnızlık hissediyorum. Bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar ilişkilerim var, yani çok fazla bir kültürlenme veya bu kültürün etkisinde kalma durumu söz konusu değil. Normalde bir mahallede yaşarken o mahallenin bir parçası oluyorsun ve oranın kodlarını taşıyorsun bu mahallede de bu tür kodlar var yani genelde özgürlükçü insanlar var çevremde. Ben de bu durumu seviyorum.”

K12'nin de belirttiği gibi yaşanan yerdeki ilişkilerin sınırlı olması yalnızlık duygusunu arttırmakta ve yaşanan yerle bütünleşmeyi engellemektedir. Bu durum da yaşanan yere karşı olumsuz anlamlar oluşturmaktadır.

(K19)ise yaşadığı yerdeki sınırlı ilişkilerden kaynaklı bir aidiyet geliştiremediğinden yakınlık şunları belirtmektedir;

*“Hayır sağlamadı çünkü ilişkiler yok ki. **Bu topluluğun bir parçası olmam için oradaki insanlarla güven içinde belli bir ilişki kurmam lazım komşuluk, arkadaşlık, dostluk gibi** ama bunlar olmadığı için sağlamıyor tabii ki yok ki, ilişki yok.”*

Bir yerle bütünleşmek, oranın bir parçasıymış gibi hissetmek için güven içinde kurulacak sosyal ilişkilerin önemine vurgu yapılmaktadır. Bu ilişkilerin olmayışı veya sınırlı oluşu ise yaşanan yere yüklenen anlamı olumsuz etkileyebilmektedir.

Katılımcılara salgınla birlikte evin sosyal anlamında ne gibi değişiklikler gözlemledikleri sorulduğunda;

(K7) salgınla birlikte evin ve mahallenin anlamında olumsuz bir değişim olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir;

“Eskiye nazaran düşündüğümüz zaman salgın süreci ile birlikte sosyal ilişkilerimiz ciddi anlamda zayıfladı. Bu da olumsuz bir etki oluşturdu.”

(K11) ise evin sosyal anlamında salgınla birlikte ciddi değişiklikler olduğunu belirtmektedir;

“Pandemi ile birlikte sosyal anlamda olumsuz değişiklikler oldu. İnsanlar korktukları için artık daha çok evlerine çekildiler, gerekli olmadıkça iletişim kurmamaya çaba gösterdiler. Sokaklar boş, mahallede oturulacak ya da yürünecek çok güzel yerler var ama oralar da kapalı oralara da gidemiyoruz. Market dışında aslında pek de mümkün olmuyor mahallede gezip dolaşıp bir yerlerde oturmak. O yüzden olumsuz anlamda değişiklikler var.”

Salgının sosyal ilişkilerimize ket vurması evin sosyal anlamında olumsuz değişikliklere sebep olmuştur.

Yine olumsuz değişikliklerden bahseden bir başka katılımcı olan (K17) şunları söylemektedir;

“Sadece bizim ülkemizde değil bütün dünyanın mücadele ettiği bir virüs. Bu süreçten herkes geçiyor. Bu herkesin kendisi için yapması gereken bir şey açıkçası. Evet zorlanıyoruz, sevdiklerimizi eskisi kadar göremiyoruz ama bunu hem sevdiğimiz için hem kendimiz için hem mahallemiz için yapmamız gerekiyor ve görüşmelerin seyrelmesi gerekiyor. Tabii ki sosyalleşmenin azalması etkiledi beni de çocuklarımı da eşimi de...bir yandan da bir boşluğa düşüyoruz hani sevdiklerimizi istiyoruz, özliyoruz, hani sarılmak istiyoruz açıkçası.”

Alınan önlemler neticesinde uygulanan sosyal mesafe eski günlere ve sevdiklerimize karşı özlem duymaya neden olmuş, bu da bireylerin kendilerini boşlukta hissetmelerine neden olmuştur. Sosyal anlamdaki bu olumsuz değişim evin sosyal anlamının da değişimine yol açmıştır.

(K20) ise şunları söylemektedir;

*“Çocuk çoluğunu göremiyorsun, kucaklayamıyorsun, koklayamıyorsun. **Yabancı gibi oldun eşinle dostunla** öyle yani anca telefonda alo, nasılsın, iyi misin o kadar, başka bir şey yok. Eskiden çok görüşüyorduk, gidiyorduk, geliyorduk ama şimdi gitme gelme yok. Sosyal ilişkileri çok etkiledi.”*

Katılımcının da belirttiği gibi salgınla birlikte sosyal ilişkilerin azalmasıyla birlikte bireyler yakınlarına yabancılaşmış hale gelmiştir. Bu durum da evin sosyal anlamında olumsuz değişime neden olmuştur.

Salgınla birlikte eve yönelik oluşan olumsuz anlam ve sıradanlaşmayı dile getiren (K5);

“Salgınla birlikte sosyal anlamda ciddi değişiklikler oldu. Öncelikle evde geçirdiğimiz zaman arttı, dışarı çıktığımız zaman azaldı. O yüzden diğer insanlarla görüşme, misafir ağırlama noktasında sosyalleşme de ciddi anlamda azaldı. Bu da tabii ki sosyal ilişkileri olumsuz etkiledi. Evde sıkılmamıza neden oldu, bunlar da evle ilgili ilk başlarda olumsuz bir izlenim yarattı, kendimizi sıkılmış ve boğulmuş hissediyorduk, bir an önce bu sürecin bitmesini istiyorduk. Yeniden özgürce dışarı çıkmak istiyorduk ancak ben bu dönemde şunu fark ettim ki insan her şeye alıştırmış... yani ilk başta olumsuz olan bir anlam sonradan rutinleşti bizim için.”

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere salgın kimi insanlarda evin sosyal anlamında olumsuz değişikliklere neden olmuştur. Genel kanı olumsuz yönde olsa da salgının evin anlamını olumlu yönde değiştirdiğini veya değişikliğe neden olmadığını düşünen katılımcılar da mevcuttur.

Evin sosyal anlamında olumlu bir değişimden bahseden (K2)’ye kulak verirse;

“Salgınla birlikte sosyal anlamda bizde iyi değişiklikler oldu ama bu insanlara bağlı değil fiziki mekân, bahçe, vesaire ağaç, yürüyüş, park alanı, oyun alanı gibi fiziki imkanların varlığı salgında sosyal ilişkileri de sağladı. Fiziki imkanların varlığı ve insanların ihtiyaçlarına ve doğasına uygun olması insanlar arasındaki bir tehlike anında bile ilişkilerini kısıtlamıyor, arttırıyor, geliştiriyor, bizimki de böyle oldu salgında birlikte herkes eve hapsedildi ve sosyal hayatları bitti, bizim öyle olmadı, bizim komşuluk ilişkilerimizi arttı, tanışıklıklarımızı arttı, paylaştıklarımız arttı ama nerede

oldu, bu sitede oldu, bahçede oldu, parkta oldu, hobi bahçesinde oldu, yürüyüşte oldu çünkü fiziki mekan buna imkan sağladı.”

Yaşanılan evin ve yakın çevresinin yukarıda belirtilen kimi donanımlara sahip olması bireylerin salgından farklı etkilenmesine sebep olmuştur. Birçok kişide salgınla birlikte evin sosyal anlamında olumsuz değişiklikler söz konusu iken, belli avantajlara sahip bireylerde ise tersi etki yaratmış, sosyalleşmeyi arttırmıştır.

(K3) ise şunları belirtmektedir,

“Aslında biz çok etkilenmedik. Herkes kurallara uyduğu için, geniş bir bahçemiz olduğu için yine çocuklarımızla parka çıkabildik, spor alanlarını kullanabildik o yüzden burada böyle çok kapalı kalmadık... dolayısı ile bir değişiklik olmadı.”

Belirtildiği üzere evin sunduğu fiziksel özelliklerin yeterli, geniş çeşitlilikte olması evin sosyal anlamına ilişkin olumlu görüşlerin korunmasına katkıda bulunmuştur. Buradan da anlaşılabileceği üzere evin sosyal ve fiziksel anlamı birbirinden bağımsız değildir, çeşitli yönlerle birbirini etkilemektedir.

Başka bir katılımcı ise salgının evin sosyal anlamını değiştirmediğini ancak sosyalleşme biçimini değiştirdiğini şu sözlerle belirtmiştir. (K1);

*“Ben pandeminin yaşadığımız yeri o kadar da vurmadığını düşünüyorum sosyallik anlamında, yani sadece **sosyalleşme biçimlerimiz değişti**. Eskiden bizim için sosyalleşmek Merkez Çarşı’da oturup iki bira içip eve dönmekti, artık biraları tekelden alıp evde oturup içmeye döndü. Yine aynı insanlarla birlikteyim, yine görüştüğün sıklıkla görüşüyorsun çünkü evin iki apartman yanda, bir polis çevirmesi ile karşılaşmayacağını biliyorsun, başına bir şey gelmeyeceğini biliyorsun o anlamda burayı çok vurduğunu ben açıkçası düşünmüyorum.”*

Evin **psikolojik/kişisel anlamı** ise, üç alt kişisel boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlardan ilki *duygusal* boyuttur. Duygusal boyut eve ilişkin mutluluk, huzur, güvenlik, keder gibi duyguları içermektedir. *Bilişsel* boyut eve aşinalık, özgürlük

duygusu ve içindelik deneyimi gibi unsurları temsil eder. Son olarak davranışsal boyut ise, kişinin ev içerisindeki davranışlarını ifade eder (Özgür, 2021a).

Duygusal yönler:Evin anlamının duygusal yönü içerisinde katılımcılar en çok huzur, sıcaklık, güvenlik mahremiyet, mutluluk, aile, rahatlık gibi kavramlara referans vermektedirler.

(K18)“*Ev benim için sığınacak bir yerdir. Ev deyince aklıma **huzur** geliyor, çok şükür mutluyuz. Çok şükür evimiz var, yatacak bir yatağımız var, oğlumla evimizde mutluyuz.*”

Somerwille (1992) evi duygu yüklü deneyimlerden yaratılan bir yapı olarak tanımlar. Ev katılımcı tarafından huzur ve mutluluk olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda bir eve sahip olmanın önemine değinilmiştir.

“*Yani ev bir **aile bağı, çocuk, aile, sevgi** bu şekilde bir duygu.*”(K15)

K(15) ise evi aile ve çocuk gibi kavramlarla özdeşleştirmiştir. O’Mahony’nin de (2002) belirttiği gibi ev, yalnızca somut bir yapıya değil, bir soyutlamaya işaret eder, çünkü ev sevgi kavramını içerir.

(K2) ise evin kendisi ve oğlu için anlamı ve önemini şu sözlerle ifade etmektedir:

“*Ev, her açıdan çok önemli, çok **değerli**, çok güvenli duygusal, sosyal, fiziksel açılardan. Oğlum içinse evin anlamı... kendini ben ev kuşuyum diye tarif ettiği için evi sevdiğini düşünüyorum. Evde kendini iyi hissediyor, güvende hissediyor.*”

Görüldüğü üzere ev çok çeşitli anlamlar, yönler ve türler içeren geniş bir kavramdır (Malle, 2004). Bireyler için duygusal, sosyal ve fiziksel açıdan güvenli bir alandır.

(K3): “*Evin anlamı bence tek kelime ile **bütünlük**. O bütünlük duygusunu bizde oluşturan yer evimiz çünkü başka bir yere gittiğimiz zaman herkes farklı bir alanda*

olabiliyor. Eve geldiğimizde o bütünleşme duygusu güzel bir şey, hepimiz için bu böyle.”

Yukarıda da değinildiği üzere ev, kişinin ruhsal bütünlüğünün bir sembolüdür (Porteous, 2006). Evde olmak aile üyelerimizle bir bütünlük içinde olmak, o bütünün bir parçası olmak anlamına gelmektedir.

(K14); “Kendimi evimde ve mahallemde huzurlu ve güvende hissediyorum, insanların beni çok yargılamayacağını hissediyorum.”

Imree (2004) evi *sevginin ifade edilmesi* ve kişinin kendini iyi hissetmesine imkân veren, dış dünyanın yargılamalarından uzak bir yer olarak tanımlar. Bu da kişilerde *güven* ve *mutluluk* duygusu oluşturur.

(K18) “Evim benim dünyam, *kendimi güzel hissettiğim, kendimi rahat hissettiğim yer. Benim dünyam, bizim dünyamız daha doğrusu.*”

Porteous’un da (2006) belirttiği gibi ev *bireyin sembolüdür*, kişinin kendini nasıl gördüğünü ve başkaları tarafından nasıl görünmek istediğini yansıtır. Katılımcının belirttiği üzere ev bireyler için kendini güzel ve rahat hissedebileceği bir alan sunar.

(K10) evi bir rahatlama alanı olarak şu şekilde tanımlamaktadır:

“Güzel anılar biriktirince zaten hep böyle aklında güzel kalıyor evin. Okula gittiğinde ya da dışarıda olduğunda stres olursun, bütün her şey birikir, eve gelirsin rahatlarsın, ev benim için huzurlu bir yer, güzel şeyler ifade ediyor.”

Görüldüğü üzere ev, günlük hayatın sıkıntılarından uzakta bir inziva, sosyal istikrar ve mutluluk yeridir (Imrie, 2004).

(K19) ise evi bir son durak ve sığınılacak liman olarak tanımlamaktadır “Ev gün sonunda *geri dönmek istediğimiz yerdir* (Dovey, 1985).

“Ev başımızı sokabileceğimiz ve mutlu olabileceğimiz bir yer. Ne olursa olsun, her nereye de gitsek, ne kadar dışarıda da gezsek yine sonuçta dönüp geleceğimiz yer

evimiz yani böyle bir liman gibi, sığınılacak bir liman, koşa koşa geliyoruz. Dışarıdan eve gelince evde bir **rahatlama ve ferahlama** hissediyorsunuz.

(K7)ise evi yaşamın bir parçası olarak tanımlamaktadır:

“Orada oturmak ve orada bulunmaktan duyduğumuz bir **memnuniyet** var. Ev yaşamımızın bir parçası sonuçta.”

(K16)ise evi ailesi, eşi ve çocukları üzerinden tanımlamaktadır:

“Ev, bütün hepimizin toplandığı yer sonuçta herkesin geldiği yer. **Çocuklarım, eşim, ailem** o yüzden yani evimiz huzur ve mutluluk demek.”

Katılımcının da belirttiği gibi ev, nesiller boyu aile üyelerine duyulan bir bağlılığı içerir (Rosbrook, Schweitzer, 2010).

(K2)“Ev, birincisi özgürlük, güven, **hareket imkânı**. Buranın bana verdiği duygu kesinlikle **özgürlük duygusu**. Bu ikisi varsa zaten içinde ne istiyorsa yapabiliyorsun.”

Ev, içinde yaşayanlara **özgürlük, bağımsızlık, rahatlama** ve **kendini ifade** alanı sunar (Collier, Philips ve Ledema, 2015). Ev bireylere rahat hareket imkânı sağlayan bir alandır.

(K6) ise evi güvenlik ve özgürlük alanı olarak tanımlamaktadır:

“Ev bir **yuva**, kendini güvende hissettiğin, özgür olduğun, sevdiklerinle yaşadığın bir yer. Eve anlam katan da sevdiklerinle bir arada yaşamak.”

(K3) ise evini alışkanlıklar, oturmuş bir düzen ve samimi ilişkiler üzerinden tanımlamaktadır:

“Ben alışkanlıklarına çok bağlı biriyim. Bu bahsettiğim esnaf ilişkilerinden tut da kapıdaki güvenlik, kafeteryada çalışan arkadaşlar, komşularım, çocukların arkadaşları, o düzenin sevdiğim bir sistem üzerinde oturmuş olması ile kendim istediğim boyutta ilişkiler içerisindeyim, zorunlu ilişkilerim yok. Dolayısıyla duygusal anlamda kendimi burada, evimde rahat, güvende, huzurlu hissediyorum.”

Anlaşıldığı üzere ev bireye alışkanlıklar ve düzen sayesinde rahat ve güvenli ortam sağlamaktadır. Bu da bireye duygusal konfor sağlamaktadır. Ev, sevginin ifade edilmesine ve kişinin kendisiyle barışık hissetmesine fırsat veren bir tatmin yeridir (Rosbrook, Schweitzer, 2010).

(K12) ise evi korunaklı alan olarak tanımlamaktadır:

*“Kendimi güvende hissedeceğim, barınacağım, **mahrem alanımı** oluşturacağım, kendimi dış tehlikelere karşı koruyacağım ve ayrıca kafa dinleyeceğim fiziksel olarak dinleneceğim bir alan ev. Eve girdikten sonra ben dışarının hengesinden kurtuluyorum ve kendimi güvende hissediyorum. Eve girdikten sonra dışarıdan birinin bana zarar veremeyeceğini biliyorum, burası benim **korunaklı alanım**. Kendimi fiziksel ve psikolojik yönden güvende hissediyorum.”*

Ev, bireye dış dünyanın itiş kakışından çekilme ve sınırları belli bir mekânda kontrol oluşturabilme imkânı sağlayan mahremiyeti olan bir alandır (Gürkaş, Barkul, 2012).

(K5) ise evi güvenlik ve mahremiyet üzerinden tanımlamaktadır. O'Mahony'nin de ifade ettiği gibi ev, bir **güvenlik** ve **mahremiyet** yeridir (2002).

“Ev benim için bir dinlenme alanı, bir güven ortamı, dış tehlikelerden uzak, mahremiyeti olan bir alan.”

(K12) ise evin ortaya çıkış ve işlevi üzerinden evin koruma ve barınma işlevine değinmektedir:

“İnsanlar medenileşmeden önce barınma ve giyinme gibi ihtiyaçları hissediyordu. Bu yüzden mağaralarda ve ağaç kovuklarında kendilerine barınaklar yapıyorlardı ve dış tehlikelerden kendilerini korumak istiyorlardı. Ev de o işlevi görüyor zaten, kendini güvene alabileceğin, akşam uyuduğunda yani dış tehlikelere kapalı tutabileceğin ve soğuk sıcak gibi fiziki şartlar var bu tür şeylerden korunma amaçlı ihtiyaç duyuyorsun.

Barınabileceğin bir alana ihtiyaç duyuyorsun bu da en temel fiziksel gereksinimlerden.

Eve bu tür bir anlam katıyorum.

Heidegger'e göre evin temel amacı insanlar için doğanın tehlikelerinden uzak bir ***sığınacak yer*** oluşturmaktır. Bu sayede kişi bölgesini belirler ve bu ***korunma*** ve güvenlik isteği bir evin açığa çıkmasını sağlar.

Yine (K12) evin anlamı ve işlevlerinden bahsederken evin bir sosyal kabul alanı olduğunu ve mahremiyet sağladığı üzerinde durmaktadır:

Ayrıcasosyalleşebileceğin, insanlarağırlayabileceğin, mahremiyetini koruyabileceğin, k endini insanlara kabul ettirebileceğin bir alan. Örneğin Amerika'da "homeless" (evsizlik) diye bir yaşam tarzı var ve insanlar toplumdan izole olmuş ve toplum tarafından kabul görmeyen insanlar. Toplumla bütünleşmeyi sağlayamadıkları için de sistemin alternatiflerinden istifade edemeyen insanlar olmaktadır."

Bir eve sahip olmak katılımcının da söylediği gibi toplumsal kabulün temel koşullarından biridir. Porteous'un da (2006) söylediği gibi bir eve sahip olmak kişiye belli değerli haklar, mahremiyet ve özerklik sağlar.

Evin psikolojik anlamının ***bilişsel yönleri***, aşinalık, anılar ve özgürlük ve özerklik gibi kavramları içerir (Özgür 2021a). Bilişsel yönde birey mekânsal algı sayesinde çevresel unsurları tanır ve kullanır. (Hashemnezhad, Heidari, Hoseini, 2012). Bilişsel yönler bir yere olan aşinalığı ve çevreyi tanımlayıp, düzenlemeyi içerir (Scannel ve Gifford, 2009).

Anıların evin anlamına etkisine baktığımızda bu etkinin olumlu veya olumsuz olabileceğini görmekteyiz. Evde yaşanan olumlu ve güzel anıların evin anlamını nasıl etkilediğine katılımcıların cevapları üzerinden bakacak olursak;

(K3)*"Tabii ki iyi bir role sahip. Sonuçta evde çocuklarımla birlikte kutladığım bir doğum günü, gelen misafirlerimiz, o günü nasıl geçirdiğimiz hepsi güzel şeyler olarak kalıyor anılarımızda."*

Evimizdeki özel bir gün, sevdiklerimizle bir arada olmak, güzel anılar biriktirmek eve yüklenen anlamı olumlu yönde etkilemektedir.

(K7) ise evdeki olumlu anılar ile o evde bulunma isteği arasındaki ilişkiden şu şekilde bahsetmektedir:

“Zaman zaman tabii yaşadığımız anılar aklınıza geliyor. Olumlu anılar o evde bulunma isteğimizi olumlu anlamda etkiliyor.”

(K10) ise güzel anıların ve yaşanmışlıkların bağlılık ve devamlılık üzerindeki etkisini şu sözlerle dile getirmektedir:

“Önemli bir role sahip sonuçta güzel şeyler yaşadığın zamanevine daha da bağlanıyorsun. Öyle olunca daha da yaşamaya devam etmek istiyorsun.”

(K5) Anıların evi anlamlandırma üzerindeki etkisinin anılara bağlı olarak değişebileceğini belirtmektedir. Olumlu anılar o evde kalma isteğini arttırırken, kötü anılar ve travmatik olaylar ise evden uzaklaşma isteğine yol açmaktadır.

“Evdeki anılarımızın iyi veya kötü olmasına bağlı. Yaşadığınız evde güzel anılar biriktirdiyseniz tabii ki bu anlam olumlu oluyor, benim için de olumlu anlamlara sahip.”

(K11) ise yaşanmışlıkların evle kurulan bağ üzerindeki etkisinden bahsetmektedir:

*“Bir **yaşanmışlık** oluyor evin içinde sonuçta o kadar zaman geçiriyorsun, bunlar güzel şeyler. Buradan ayrılmak gibi bir durum söz konusu olduğunda tabii ki de üzücü olabilecek şeyler. Bunlar tabii ki bağlanmanızı sağlıyor eve.”*

Kimi zaman ise evde yaşanan travmatik anılar eve yüklenen anlamı olumsuz yönde etkilemektedir.

(K20): ***“Yıllar boyu bu camı unutamadım, hiç aklımdan çıkmadı.”***

“...Evimi seviyorum ama bu evde yaşadığım bazı anıları da hiçbir zaman unutamıyorum. Anıların bazen kötü yönleri de oluyor. Mesela kız kardeşimin kendini şu

camdan atıp intihar etmesi, onlar benim hiç aklımdan çıkmaz, hala da unutamam, çok etkileri var. Yıllar boyu bu camı unutamadım, hiç aklımdan çıkmadı. Bu odaya girip oturmak bile istemiyordum, evi satmayı bile düşündüm ama tabii zamanla insan her şeye alışıyor unutmuyorsun ama alışyorsun.”

Görüldüğü üzere evimizde yaşadığımız bize acı veren olaylar eve ilişkin bakış açımız üzerinde büyük bir öneme sahiptir. Katılımcının acı tecrübesi onu evden uzaklaştırmaya, hatta çok sevdiği evini istemese de satmayı düşünmeye itmiştir.

Bazen yaşadığımız evde kaybettiğimiz bir yakınımız, bazen yaşadığımız kötü bir olay, bazen şiddet, bazen baskı bizi evimizden uzaklaşmaya götürür. O odaya her girişimizde, o duvara her bakışımızda veya o kapı her açıldığında aynı acıyı, hüznü tekrar tekrar yaşarız. Bu durum bir süre sonra öyle dayanılmaz olur ki belki de bir süre önce yuvamız olan evimiz, o noktadan sonra orada yaşamaya tahammül edemeyeceğimiz bir yer haline gelir.

(K18): *“Evimde çok duygulu anlar yaşadım.”*

“Ben buraya taşındığında evliydim, üç yıl önce boşandım. Duygusal zamanlarım oldu tabii evimde. Açıkçası evimde çok duygulu anlar yaşadım. Tabii ki bunlar eve olan bakışınızı etkiliyor.”

Evi ev yapan şeylerden biri de yaşadığımız evde sevdiklerimizin, eşimizin, çocuğumuzun, ailemizin bulunmasıdır. Aile olma, birlik ve beraberlik, bütünlük duygusu evin anlamını belirleyen öne çıkan temalardandır. Evde yaşanan kötü olaylar, orada yaşayan ailenin parçalanması, ayrılık gibi olumsuz duygular, yaşanan olumsuz anılar veya daha eski günlere dair mutluluk veren ancak tekrar yaşanması mümkün olmayan güzel anılar bireylere acı verebilmektedir. Bütün bunların yaşandığı yer olan evimiz ise o noktada gözümüze eskisinden daha farklı ve olumsuz şekilde görünebilir.

Aşinalık duygusu bilişsel yön içerisindeki önemli unsurlardan biridir. Uzun süre aynı yerde yaşamak bireylerde eve ve mahalleye yönelik bir aşinalık, tanıdıklık ve

benimsenme duygusu yaratmaktadır. Katılımcılardan büyük birçoğu uzun süre aynı yerde yaşamayı tercih ettiklerini, bu aşinalık ve tanıdıklık hissinin kendilerine iyi geldiğini, yaşanan yere karşı yabancılık duymadıklarını ve kendilerini güvende hissettiklerinin altını çizmişlerdir.

(K3)“Ben uzun süre oturmayı tercih ederim çünkü alışkanlıklarıma biraz daha bağlı olmakla alakalı. Evde her köşede sonuçta emek vererek bir düzen oluşturuyorsun ve seviyorsun yani ondan sonra alıp o düzeni değiştirmek benim çok hoşuma gitmiyor.”

Bir yerde uzun süre yaşamak, eğer yaşanan yer bireyi tatmin ediyorsa tercih edilen bir durumdur. Bireyler yaşadıkları alanda kendilerine bir düzen kurmakta, belli alışkanlıklar kazanmakta ve bir konfor alanı oluşturmaktadırlar. Bu konfor alanının dışına çıkmak veya değiştirmek zorunda kalmak ise huzursuzluğa yol açabilmektedir.

(K9) ise uzun süre aynı yerde yaşamanın bir aşinalık ve alışmışlık duygusu yarattığından şu sözlerle bahsetmektedir;

“Uzun süre aynı evde oturmamanın şöyle bir sıkıntısı var insanı rahatsız ediyor niye çünkü alışkanlık... Neyin nerede olduğunu biliyorsun, bir düzenin var onu değiştirdiğin noktada o düzeni oturtana kadar belli bir süre insan yoruluyor hem mental hem fiziksel olarak. Belli bir alışma süreci, bir yabancılama ya da alışkanlıkların değişmesinden kaynaklı yaşanan zorluklar oluyor. Uzun süre oturmak, alışmışlık ve yaptığımız şeylerin iyi anlamlı bir monotonluğa bağlanmış olması bu iyi hissettiriyor.”

Katılımcının da belirttiği gibi evimizde ve yakın çevresinde geliştirmiş olduğumuz düzen ve alışkanlıklar, hatta bireyin kendini iyi hissetmesini sağlayan monotonluk aynı yerde uzun süre yaşama isteğini arttırmaktadır.

(K13) ise aşinalık ve tanıdıklığın yarattığı güvenlik duygusu üzerinde durmaktadır:

“Uzun süre bir evde oturmak eğer sevdiğim bir yerse beni mutlu eder çünkü çok sık ev değiştirmeyi seven bir insan değilim, oraya alışıyorum işte kendi alanımı oluştuyorum

sonra tekrar başka bir yere taşınmak beni rahatsız ediyor, o güven alnımdan çıkıyorum yani.”

Aşinalık hissi, yaşadığımız yerdeki insanları tanımak, onlar tarafından tanınmak, kendimize ait bir alan oluşturmak kendimizi güvende hissetmemizi sağlayarak yaşadığımız eve ilişkin olumlu duygular geliştirmemize katkıda bulunur.

Görüşmelerde bilişsel yönlerde öne çıkan başka bir tema da ***bireyin ve kimliğin yansımaları olarak ev*** temasıdır. Eıguer’e göre (2004) *“evi seçmek ve döşemek için hayal gücümüzün hazinelerini ortaya koyarız. Duvarlar, mobilyalar ve nesnelerin yerleri yaşamla dolu ve anlamla yüklüdürler. Renk, duvar kaplaması ve boya seçimi oturanların duygusal durumunu ifade eder.”*

Yani evimizdeki eşyalarımız bizim yaşam alanımızı düzenleme biçimimizi, tarzımızı, zevkimizi, hayal gücümüzü ve duygu durumumuzu ifade eder. Bu anlamda evimizdeki nesneler bizim tercihlerimizin ve kimliğimizin bir yansımasını oluşturur.

Evinin kendini yansıttığından söz eden (K3)’e söz verirse;

“Beni yapabildiğim ölçüde bayağı yansıtıyor. Aslında daha yapmak istediğim çok çok şey var ama elimin dokunduğu, kendi ürettiğim şeyler olması beni mutlu ediyor veya eşimin veya çocuklarımın. Pencerenin önünde oğlumun geçeden yaptığı bir ağaç var mesela o benim için çok kıymetli, çocuğum için de öyle.”

Evimizde bizi yansıtan, ürettiğimiz, hatırası olan veya bizim için kıymeti bulunan eşyaların varlığı eve ilişkin bakış açımızı etkilemektedir.

Evinin kendini büyük ölçüde yansıttığından bahseden (K9)ise şunları belirtmektedir;

“Mesela salondaki Marx ve Engels posteri eşya sayılıyorsa bayağı bir yansıtıyor sanırım. Odamın hemen girişindeki Levent Kırca resmi, yani beni tanıyan birisi ha burası galiba Deniz'in odası der zaten, o yüzden yansıtıyor.”

İnandığımız değerler, sevdiğimiz ve anlam yüklediğimiz kişiler, bizi yansıtan eşyalar eve bir ruh, yaşanmışlık ve kimlik katmaktadır. Eşyalarımız, mobilyalarımız, seçim ve tercihlerimizle evimiz bizi yansıtır.

(K19)'a söz verirse;

“Koç burcu olduğum için pırıltıyı seviyorum. Evim şıkır şıkır olmasıyla beni fazlasıyla yansıtıyor.”

Kişilik özelliklerimiz, seçimlerimiz üzerinde belirleyicidir. Burada da katılımcı burcunun ve kişiliğinin bir özelliği olarak evinin pırıltısının kendisini yansıttığından bahsetmektedir. Ev, bizim içindeki objelerle kurduğumuz duygusal ilişkinin sonucudur ve bizim öz imajımızı ve kimliğimizi yansıtır (Cristoforetti, Gennai, Rodeschini, 2011).

(K17) ise bu konuda şunları söylemektedir;

“Evim benim her şeyim, benim dünyam eşyalarım da tabii ki beni yansıtıyor. Beni yansıtan eşyaları almaya çalışıyorum. Eşyalarım rengi, kullanışı ve konforu ile beni yansıtıyor.”

Evimizin yaşadığımız dünya içerisinde kendimize, zevkimize ve isteklerimize göre oluşturduğumuz küçük dünyamız olduğundan bahseden katılımcı evin içerisindeki eşyaların ise kendisini yansıttığını ifade etmektedir.

(K4); *“Evim ve eşyaların beni çok yansıtıyor. Yerleşmesi ile, rengi ile, biçimi ile, aslında tümüyle. Şöminesinden berjerine kadar çok büyük oranda beni yansıtıyor.”*

Evimiz ve içerisinde yer alan eşyaların bizden bir şeyler yansıtması eve ilişkin bakış açısı üzerinde olumlu etkilere sahiptir.

Daha öncede belirttiğim üzere ev kişinin kendini nasıl görmek istediğini ve dışarıdan nasıl görünmek istediğini yansıttığından (Porteous, 2006) yaşanılan yerin bireylerde bir prestij veya zenginlik hissi uyandırması istenilen bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir evin bulunduğu semte ve dış görünüşüne bakarak bireylerin sosyal statüsü hakkında çıkarımda bulunabilir. Bu anlamda ev, evin mimari yapısı ve yaşanılan mahalle bireyin kimliğinin bir yansımasıdır.

(K2) yaşadığı evin sağladığı prestij hissinden şöyle bahsetmektedir;

“Oturduğum ev ve mahalle bende kesinlikle bir prestij uyandırıyor çünkü burası elit bir yer. Havasını, etkisini içinde olana da veriyor, dışından bakana da veriyor.”

Katılımcı yaşadığı yerin elit bir yer olduğunu ve bu elitliğin içinde yaşayan ve dışarıdan bakan tarafından bariz bir şekilde görüldüğünü ifade etmektedir. Yaşanılan yerin vermiş olduğu prestij hissi ise bireylere kendilerini iyi hissettirmekte ve eve yönelik bakış açılarını ve yükledikleri anlamları olumlu etkilemektedir.

Benzer şekilde (K10) ve (K19) şunları söylemektedir;

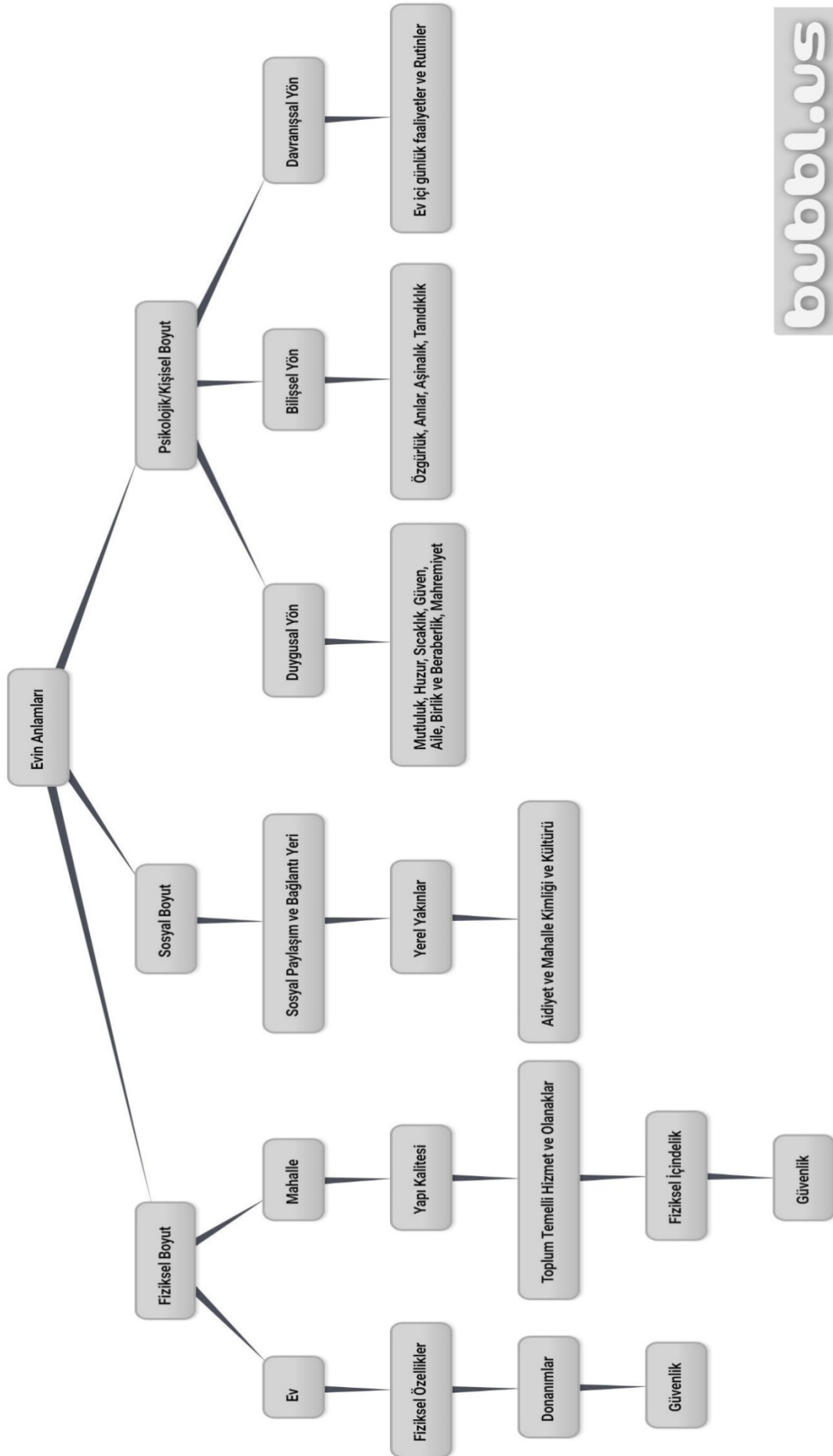
“Oturduğum mahalle bir prestij hissi uyandırıyor çünkü biraz elit bir mahalle burası.”

“Bu mahalle güzel bir mahalle, prestij hissi uyandırıyor.”

Görüldüğü üzere yaşanılan yerin prestij hissi uyandırması istenilen ve keyifle bahsedilen bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evin psikolojik boyutunun ***davranışsal yönü*** ise evde içerisindeki ***günlük faaliyetler ve rutin davranışlarımızı*** ifade eder. Günlük rutinlerimiz ve ev içi faaliyetler eve olan aşinalığımızı arttırmakta ve evle bütünleşmemizi sağlamaktadır. Evimizdeki temizlik yapmak, yemek yapmak gibi günlük işlerimiz veya kitap okumak, televizyon izlemek gibi rutinlerimiz evimizle bütünleşmemizi, onun her köşesine aşına olmamızı sağlamaktadır.

Şekil 6: Evin Anlamlarına İlişkin Kavram Haritası

5.2. Covid-19 Salgınında Eve İlişkin Anlamların Değişimi

Covid-19 salgınıyla birlikte gerek kısıtlamalardan gerekse de aldığımız tedbirlerden kaynaklı evde geçirdiğimiz sürede büyük oranda artış olmuştur. Bu süre artışının eve ilişkin algı ve duygumuzu nasıl etkilediği, eve yüklediğimiz anlamları değiştirip değiştirmediği ise bu tez çalışmasının temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda görüşmecilere salgınla birlikte eve yükledikleri anlamların nasıl değiştiğine yönelik sorular sorulmuştur. Alınan cevaplara göre salgın evin anlamını hem olumlu hem de olumsuz bir biçimde etkilemiş ve değiştirmiştir. Ancak evin anlamının olumsuz yönde değiştiğini belirten katılımcıların daha fazla olduğu görülmektedir.

(K1) salgınla birlikte evin anlamında olumlu bir değişim olduğunu şöyle ifade etmektedir;

“Oturduğumuz yer çok homojen bir yapıda olduğu için ben bazı değerlerin ve bağımlılıkların, bazı duygusal anlamların pandemiden çok fazla etkilemediğini düşünüyorum. Hatta belki dayanışma bir tık artmıştır, olumlu bir değişimden ancak ve ancak söz edebiliriz çünkü insanlar sanırım eve kapandıkça dışarıdaki hayatın kıymetini daha iyi anlamaya başladı ve evle olan ilişkin değiştiği gibi dışarı ile olan sosyal hayatla olan ilişkin de bir o kadar değişti. Yani sanırım olumlu bir yönde etkilediğini, dayanışma enerjisinin bir tık daha arttığını söyleyebilirim ama çok fazla pandeminin burayı vurduğunu söyleyemeyeceğim.”

(K1) salgınla birlikte evin öneminin yeniden anlaşıldığından ve salgının bireyler arası dayanışmayı arttırarak evin anlamında olumlu bir değişiklik olduğundan bahsetmektedir.

(K3) benzer şekilde;

*“Aslında olmadı, çünkü çok evcil bir insan olduğum için tam tersi biraz daha eve dönük, evde daha çok zaman geçirince yapmak istediğimiz planları gerçekleştirdik, hep daha sonra diye ertelediğimiz şeyleri gerçekleştirdik. O yüzden de aslında **doyum***

sağladığımız bir dönem gibi oldu. Bir de sağlık açısından da tabii olumsuz bir şey yaşamadığımız için çok şükür, böyle uzun bir tatil gibi geldi bana.”

Benzer şekilde (K3) de salgınla birlikte evin anlamında olumlu bir değişim olduğundan bahsetmektedir. Evde kalmayı tercih eden ancak bunun için fırsat bulamayan, evle bağı daha güçlü olan insanları için bu süreç bir doyum, bir tatil süreci olmuş, bireylere iyi gelmiştir.

(K5) ise şunları belirtmektedir;

*“Salgınla birlikte evde çok sıkılsam da ilk başlarda evde zorunlu sebeplerle kalmaktan kaynaklı bir **hapishane** gibi olsa da bu sürecin bize nihayetinde öğrettiği en büyük şey evin insanın kendisini dış tehlikelerden koruyabileceği **güvenli bir alan** oluşu, **sığınacak bir liman** oluşuydu. Yani başta olumsuz bir anlam ifade etse de sonrasında düşündüğümüzde daha çok **kıymetini anladık** hatta belki daha da olumlu anlamlara sahip oldu.”*

Burada ise katılımcı evi kıymetinin yeniden anlaşılması ve değerinin bu süreçte artmış olması üzerinde durmaktadır. Zorunluluktan evde kalmak bireylerde bir noktada hapsolmuşluk hissi yaratmış, ancak nihayetinde böylesi riskli bir süreçte evin bize korunabileceğimiz bir alan sunuyor olması bu olumsuz anlamları baskılayarak yeniden güvenlik, liman gibi olumlu anlamların oluşmasını sağlamıştır.

(K19); *“Hani hayat eve sığar deniliyor ya, ev kendimizi **koruma** amaçlı sığındığımız bir yer oldu. Tabii bazen çok sıkıldığımız zamanlar oluyor evde ama evimiz olmasaydı ne yapardık, iyi kötü başımızı sokabileceğimiz bir yerimiz var.”*

(K9) salgın gibi olağandışı durumlarda bir eve sahip olmanın avantajlarına ve önemine değinmektedir. Byrne'nin de (2020) belirttiği gibi evimiz kendimize bakmamıza, güvende olmamıza ve sığınmamıza izin veren yerdir.

Kimi katılımcılar ise salgının evle ilgili olumsuz düşüncelere yol açtığını ifade etmişlerdir. (K7)'den dinlersek;

*“Tabii salgın nedeniyle evde uzun süre kalmış olmamızın büyük bir etkisi oldu, evde uzun süre kalmak bir **uzaklaşma isteği** oluşturdu insanlarda. En basiti kitap okumak gibi bir aktivite bile olumsuz anlamda etkilendi. Önceden evde kitap okumak için zaman bulamıyordum, şimdi ise boş vaktim olmasına rağmen evde uzun süre kaldığım için bunu yapma isteği kalmadı, olumsuz yönde etkiledi.”*

Elbette evde uzun süre kalmak ve bunun zorunlu olması bireylerde evden kaçışa ve uzaklaşma isteğine neden olmuştur.

Aynı şekilde (K12)’ye kulak verirse;

*“Evet, yani şöyle, ben eskiden eve çok fazla bağlı olmayan bir insandım şu an eve çok bağlıyım. Bunun sebebi biraz yasaklar, **mecburiyet ve zorunluluk**. Ben evde zaman geçirmeyi seven bir insanım ama bunun zaman dilimi önemli, ne kadar sürdüğü önemli. Ben evde çok zaman geçirdiğim zaman zamanımın çoğunu kaybettiğimi hissediyordum...yani sosyal aktivitelerim hep dışarıdaydı ama şu an mecburiyetten bir eve kapanma durumu var ve bu bir yerde bana kötü hissettiriyor. Dışarıyı özliyorum, gezmeyi özliyorum, başka alanları görmeyi özliyorum. Bu anlamda **özgürlük alanlarının kısıtlanması bir açık cezaevi** psikolojisi hissettiriyor bana.”*

Yasaklamalar, kısıtlamalar, evde geçirilen sürenin artışı kimi bireylerde hiç cezaevini deneyimlememiş bile olsa özgürlüğünün ve hareket alanının kısıtlanmasıyla birlikte bir açık cezaevi psikolojisi oluşturmuştur. Evde bu kadar uzun süre kalmak dışarıya ve dışarıdaki aktivitelere özlem duymaya ve eve ilişkin olumsuz bir bakış açısının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Tüm bunlar salgınla birlikte evin anlamının olumsuz yönde bir değişime uğradığını göstermektedir.

Katılımcılar salgınla birlikte evde geçirilen sürenin artmış olmasının evlerine yönelik duygularını nasıl etkilediğini ise şöyle anlatmaktadır; (K16)’dan dinlersek;

*“Tabii ki de sıkıcı ve bunaltıcı. Covid öncesi daha çok hani sosyal hayatımız vardı ama şu an yani daha çok kısıtlandığından dolayı **bunaltıcı ve sıkıcı**. ”*

Salgınla birlikte evde uzun süre kalış ve sosyal hayatın kısıtlanması evin sıkıcı ve bunaltıcı bir atmosfere sahip olmasına, bu da eve yüklenen anlamın olumsuz bir biçimde değişmesine neden olmuştur.

Benzer şekilde olumsuz duygulardan bahseden bir başka katılımcı olan (K20);
*“Ben evde vakit geçirmeyi severim, yemek yaparım, ibadetimi yaparım, el işimi yaparım, ne bileyim otururum, televizyona bakarım ama tabii bazen de arada bir çıkıp yürümek, spor yapmak istiyorum. Bazen de **daralıyorum**. Kimseyi de göremiyorsun, her gün aynı üç kişi birbirimizi görüyoruz. Yaştan kaynaklı kısıtlama ya da takılıyorum, gençler sokakta geziyor geziyor olan yaşlılara oluyor.”*

Salgın ve kısıtlamaların en çok etkilediği dezavantajlı gruplardan biri de şüphesiz yaşlılardır. Hem yaşlarından ve yaşlarının getirdiği birtakım hastalıklardan kaynaklı virüse karşı daha savunmasız olmaları ve bunun yarattığı korku, hem de hastalanmalarını önlemek için devletin aldığı önlemler onları fazlasıyla kısıtlamıştır. Salgının başlangıcında sokağa çıkabilecekleri saatlerin sınırlı olması yaşlıların salgından daha fazla etkilenmelerine neden olmuştur.

(K9) ise salgının evin alamı üzerindeki olumsuz etkilerinden şu şekilde bahsetmektedir:

*“Şöyle bir olumsuz etkisi oldu açıkçası, böyle bir **evden bıkma** durumu tabii ki de mevcut artık, böyle bir **bunalma** hissiyatı da yarattı.”*

(K13) ise bu durumun olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsetmektedir;

*“Yani hem olumlu hem olumsuz etkiledi diyebilirim aslında. Şöyle ben normalde çok evde vakit geçirmeyi sevmemişim için biraz **çile** gibi geldi, evden biraz daha **nefret** etmeme de sebep oldu aslında ama bir yandan da evle ilgilenmeye de başladım ikisini birlikte içerdik bu süreç.”*

Salgınla birlikte evde daha fazla kaldıkça kendimizi oyalamak, zamanı daha verimli hale getirmek için belli ilgi alanları oluşturduk ve evimize ilişkin ilgimiz de bu süreçte arttı. Bu durumu olumlu bir değişim olarak tanımlayan katılımcı, bir süre sonra bunun da bireyleri tatmin etmediğinden ve evin çile, nefret gibi oldukça olumsuz anlamlar kazandığından bahsetmektedir.

Olumsuz etkilerden bahseden bir başka katılımcı olan (K19);

*“Ben dışarıyı seven, dışa dönük bir insan olduğum için tabii ki biraz olumsuz etkiliyor sürekli evde olmak sıkıyor insanı. Bir de kimseyi göremiyorsun, kimse gelmiyor, kimse gitmiyor zaman zaman bayağı bir **sıkıntı** yaşıyoruz yani.”*

Salgının en fazla etkilediği insanlardan bazıları da özellikle evle ilişkisi minimum düzeyde olan daha dışa dönük insanlar olmuştur. Sosyal yaşamın ve sosyal ilişkilerin sekteye uğraması bireylerde eve ilişkin olumsuz düşünceler oluşmasına ve salgının evin anlamını olumsuz yönde etkilemesine neden olmuştur.

(K9) ise şunları söylemektedir;

*“Evin benim için ne olduğu salgın öncesinde ve salgın sonrasında olarak değişiyor. Ev salgın öncesinde yatmaya ve dinlenmeye geldiğim mecraydı sonrasında belli dönemlerde ev aynı zamanda **iş yerine** de dönüşmüş olduve böylelikle benim kafamda bir noktada evlikten çıktı. Ev, benim için dinlenilen çeşitli özel aktiviteler yapılan kitap okuduğun bir yerdi ama şu anda ev benim için kısmen sosyalleşilen, hem iş yapılan hem dinlenilen **karman çorman bir yer** halini aldı. Bu yüzden aslında pandemi ile birlikte benim kafamda oturmuş olan evim aşağıda bir noktada değişti ve bu iyi bir değişim değil.”*

Katılımcı salgınla birlikte evin tanımının salgın öncesi ve sonrası olarak değiştiğini belirterek, salgın döneminde iş, okul vb. pek çok şeyi evden idare etmek zorunda kalmamızla ve evin normalde sahip olduğu uyumak ve dinlenme yeri gibi anlamların bir anlam karmaşasına neden olduğunu belirtmektedir. Salgınla birlikte ev ve

anlamı bireyler için daha da karmaşık bir hal almıştır ve bu durum evin anlamı üzerinde olumsuz etkilere sahiptir.

(K13): *“Salgınla birlikte tüm hayatım evmiş gibi.”*

“Mesela okul zamanı evi sadece dinleneceğim bir yer olarak görüyordum ama şu an tüm hayatım evmiş gibi. O yüzden şu an anlamı değişti tabi ki benim için. Şu an tüm vaktimi geçirdiğim, harcadığım yer evim, daha önemli bir yer haline geldi aynı zamanda çileye dönüştü benim için diyebilirim.”

Salgınlakendimizi korumak adına evlere çekilmemizle birlikte ev, bütün hayatımızın geçtiği hem dinlendiğimiz hem çalıştığımız hem de eğitim aldığımız birçok yere dönüştü. Yani katılımcının da deyişiyle bütün hayatımız ev oldu. Ancak bütün bu aktivitelerin sınırlı ve belli bir alanda yapılıyor olmasıyla da evin bir çile çekilen bir yere dönüştüğü de belirtilmektedir.

Bunların yanı sıra evde geçirilen sürenin artmış olmasının eve ilişkin olumsuz duygular yaratmadığını belirten katılımcılar da mevcuttur. Örneğin, (K3);

*“Yani tabii herkes gibi **darlandığımız**, işte bugün akşam da evde yemeyelim, ya da bu hafta sonu dışarıda kahvaltı yapalım, piknik yapalım öyle sıkılganlıklar bizde de oldu tabii ki ama dediğim gibi evde vakit geçirmekten hoşlandığımız için ailece, çocukların da kendi istekleri doğrultusunda açık hava, park vesaire bunları da yapabildiğimiz için çok etkilenmedik açıkçası.”*

Görüldüğü üzere evde vakit geçirmeyi seven, daha evcimen kimi insanlar içinse salgınla birlikte evde uzun süre kalmak çekilemez bir durum olmamıştır. Bu yüzden salgınla birlikte evin anlamı bu kişiler için olumsuz yönde değişmemiştir.

Yine (K4)’e bakacak olursak;

*“Olumsuz bir etkisi olmadı yani ben evde kaldığım için üzülen kesimden değilim. Ben o süreçte evde çok kitap okudum, çok daha farklı eğitimden aldım. **Kendimi dinledim, dinlendim.** Keyif aldım, olumsuz bir an yaşamadım.”*

Evde kalmak kimi insanlara dinlenme, okuma ve kendini geliştirme imkânı sunduğundan olumsuz anlamlar oluşturmamış ve evin anlamında herhangi bir değişime neden olmamıştır.

(K6)'ya söz verirse;

*“Beni olumlu yönde etkiledi.Salgından önce evde kaldığımda sıkılıyordum ve çok fazla evde kalamıyordum. Salgınla birlikte evde kaldıkça bu duruma alıştım, yapacak şeyler buldum, **evde vakit geçirmeyi öğrendim** ve bu düzene de alıştım.”*

Kimi katılımcılar da salgının olumsuzdan ziyade olumlu katkıları olduğundan, evde vakit geçirmeyi öğrettiğinden bahsetmiştir.

Katılımcılar ev içi günlük rutinlerinin salgınla birlikte değiştiğinden bahsetmektedirler.

Bu değişimi ise (K1) şu şekilde ifade etmektedir;

“Salgın öncesi ben evi olup evde yaşamayan biriydim çünkü sabah derse çıkıyordum, bütün gün kampüsteyim akşam dersim bitene kadar eve dönüyordum...yani benim evle ilişkim evi sadece temel ihtiyaçlar temelinde kullanmaktı. İnsan sürekli evde olunca sürekli eve dair bir şeyler buluyor ve görüyor. Mesela salgın döneminde gündelik hayatımda daha temizlik yapmaya, daha fazla evde yemek yapmaya, haliyle daha fazla sağlıklı beslenmeye, hayvanlarla daha fazla iletişim, biraz daha meditatif bir yönü de var sanırım böyle değişti günlük rutinim.”

Salgınla birlikte evde geçirilen sürenin artmış olmasıyla birlikte katılımcının da belirttiği gibi eve ilişkin ilgi ve algımızda da değişiklikler olmuştur. Bu değişimin kimi insanlarda meditatif diye tanımlanabilecek olumlu etkileri olabileceği gibi tersi etkileri de olabilir.

(K7) ise salgının günlük rutinleri değiştirdiğini ve evin anlamını olumsuz yönde etkilediğini şöyle anlatmaktadır;

“Salgın öncesinde genellikle çalışıyordum akşam eve yorgun gelip yemek yiyip uyuyordum. Okumaya araştırmaya meraklı bir insanım, alanımla ilgili dergileri okumayı severim ancak bunu sadece hafta sonu yapabiliyordum çünkü vakit yoktu. Bu süreçte daha geniş zamana sahip oldum ama evde sürekli kalıyor olmak bunlara yönelik olan istencimi de azalttı, beni olumsuz etkiledi. Daha çok evde zaman geçiriyorum artık kitap okuyorum, maç izliyorum ama bunlar da dediğim gibi artık sıkıcı bir hal almaya başladı.”

Salgınla birlikte evde kalıp kendimize ayıracağımız zaman arttı ve daha önce yapmak isteyip de vakit bulamadığımız aktiviteler için fazlaca zamanımız oldu. Ancak bu aktiviteler için oluşan geniş zamanın bir zorunluluktan kaynaklanıyor olması bireylerin motivasyonlarını ve evde kalma isteklerini olumsuz yönde etkilemiştir. Kısacası katılımcının da belirttiği gibi salgınla birlikte günlük rutinlerimizde olumsuz bir değişim söz konusu olmuştur.

(K2) ise salgınla birlikte günlük rutinlerinde olumlu anlamda bir değişim olduğundan bahsetmektedir;

“Salgından önce evi daha çok arada bir yemek yenen, yatılan ve hafta sonları ev keyfi gibi bir şey olarak görüyordum ama salgından sonra evi daha çok kullanmaya başladım evde daha çok vakit geçirmeye başladım ve çevresinde tabii. Evde yaptıklarımla, evde vakit geçirmenin anlamı ve duygusu salgın sonrasında olumlu bir biçimde arttı.”

Görüldüğü üzere kimi katılımcılar içinse salgınla birlikte evin anlam ve duygusu olumlu bir şekilde etkilenmiştir. Evin daha çok kullanılmaya başlanmasıyla birlikte kimimiz için ev daha da keyif alınan bir yer haline dönüşmüştür.

Benzer şekilde (K3) salgınla birlikte evde kalmanın ve rutinlerin değişiminin olumlu etkilerinden şu şekilde bahsetmektedir:

“Daha çok dışarıda vakit geçiyorduk açıkçası salgından önce, çoğu zaman yemeği bile dışarıda yiyorduk, evde daha az vakit geçiriyorduk. Salgınla birlikte o kapanma ile

birlikte gerçekten içe döndük ve yapmak istediğimiz birçok şeyi yaptık, bu da benim için olumlu bir değişimdi.”

Ev içerisinde yaptığımız günlük faaliyetlerimiz ve rutinlerimizin değişmesi, alıştığımız düzenin bozulmasından kaynaklı bizleri rahatsız etmektedir. Görüşmelerde katılımcılardan büyük çoğunluğu evdeki rutinlerinden bahsederken salgın öncesi ve sonrası olarak ayırım yapmakta ve salgınla birlikte katılımcılar çoğunlukla bu rutinlerin ve eve ilişkin duygu ve anlamlara olumsuz etkileri olduğundan bahsetmekteyken bazı katılımcılar ise olumlu katkıları olduğundan söz etmektedir.

Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular göstermektedir ki salgınla birlikte evin anlamında daha çok olumsuz olmak üzere hem olumlu ve hem de olumsuz anlamda değişiklikler olmuştur. Covid-19 salgını öncesinde bireylerin eve ilişkin tanımlamalarına baktığımızda evin anlamına ilişkin 50 farklı tanımlamanın olduğunu görmekteyiz.

Tablo 8: Covid-19 Salgını Öncesi Evin Anlamına İlişkin Tanımlamalar

1. Kişisel Alan	2. Koruyup Kollayan Yer	3. Barınma Yeri	4. Otel	5. Ortak Yaşam Alanı
6. Temel İhtiyaçların Karşılandığı Yer	7. Geçici Durak	8. Sığınak	9. Özgürlük Alanı	10. Olumlu Bağlanma Yeri
11. Korunması Gereken Yer	12. Duygusal, Sosyal ve Fiziksel İyilik Alanı	13. Güven	14. Rahatlık	15. Hareket İmkânı
16. Çocukluk	17. Birlik ve Beraberlik	18. Kendini İfade Etme Alanı	19. Kendini Güzel ve Değerli Hissetme Alanı	20. Kendin Gibi Olma Alanı
21. Yargılanmaya Kapalı Alan	22. Ferahlık	23. Sosyal Kabul Alanı	24. Psikolojik İyilik Alanı	25. Somut Mekân
26. Çocuk	27. Eş	28. Gün sonunda Dönülen yer	29. Mutluluk	30. Sevgi
31. Huzur	32. Anılar	33. Paylaşım Alanı	34. Karar verme ve uygulama alanı	35. Bütünlük
36. Birleştiricilik	37. Yaşamın Bir Parçası	38. Tanıdıklık	39. Aile	40. Sıcaklık
41. Komşuluk	42. Memnuniyet	43. Düzen	44. Samimiyet	45. Sosyalleşme Alanı
46. Dış Dünyanın Sıkıntılarından Arınma Alanı	47. Otorite, Kontrol ve Denetim Alanı	48. Değerli Olan Yer	49. Aşinalık	50. Kendini Kabul Ettirme Alanı

Tüm bu tanımlamalar içerisinde ise salgın öncesi evin anlamına ilişkin katılımcıların sıklıkla değindiği, öne çıkan temalar ise şunlardır;

- Barınma yeri, sığınak
- Ortak yaşam alanı
- Temel ihtiyaçların karşılandığı yer (Beslenme, Uyuma vb.)
- Yuva
- Özgürlük alanı
- Rahatlık
- Birlik ve beraberlik
- Gün sonunda geri döndüğümüz yer
- Kendin gibi olduğun yer
- Mutluluk
- Sevgi
- Huzur
- Paylaşım yeri
- Aile
- Dinlenme alanı
- Sıcaklık
- Otorite alanı

Covid-19 salgınıyla birlikte bireylerin eve ilişkin tanımlamalarına baktığımızda evin anlamına ilişkin 24 farklı tanımlamanın olduğunu görmekteyiz.

Tablo 9: Covid-19 Salgınıyla Birlikte Eve İlişkin Tanımlamalar

Olumlu Anlamlar	Olumsuz Anlamlar
İlgi alanı	Mecburiyet
Sığınılacak yer	Psikolojik çöküntü alanı
Korunaklı alan	Nefret edilen yer

Tüm hayat	Stres
İş yeri	Huzursuzluk
Dinlenme alanı	Sıradanlaşma
Değeri artan yer	Hapsolma hissi
Aktivite alanı	Kötü hissedilen yer
Güvenli alan	Zorlama
	Olumsuz sosyal ilişkiler
	Sınırlama
	Sıkıcı alan
	Mahsur kalma
	Çile
	Kaygı

Tüm bu tanımlamalar içerisinde ise salgınla birlikte evin anlamına ilişkin katılımcıların sıklıkla değindiği, öne çıkan temalar ise şunlardır;

- Eve yönelik ilgi artışı
- Mecburiyet
- Sığınacak yer
- Korunaklı alan
- Hapsolma hissi
- Değeri artan yer
- Güvenli alan
- Sınırlayıcı ve kısıtlayıcı yer
- Sıkılmışlık ve bunalmışlık
- Zorunluluk

Görüldüğü üzere salgın öncesinde evin anlamı bireyler için aile, huzur, mutluluk, sıcaklık, güvenlik ve yuva gibi olumlu duygularla ifade edilirken, salgınla birlikte bu anlamlar mecburiyet, kapatılmışlık, sıkılma ve bunalma, zorunluluk gibi çoğunlukla olumsuz duygularla ifade edilmiştir. Tabloya bakıldığında salgınla birlikte evin anlamı olumsuz yönde bir değişime uğramıştır. Salgın ilk başladığında her ne kadar evin öneminin yeniden farkına varıp, evimiz bizi korur, eve gireriz ve hastalıktan korunuruz

diye düşünüp eve olumlu anlamlar atfetmiş olsak da evin anlamının olumsuz yönde değiştiği açık bir biçimde görülmektedir. Sonuç olarak salgınla birlikte ev her ne kadar bizi dış tehlikelerden koruma görevini üstlenmiş olduğu için kıymetli olsa da olumsuz anlamlara bürünmüştür.

Ev, Covid-19 salgınının potansiyel yıkıcı etkilerini azaltmak için merkezi bir hale gelse de kendi başına çok az bilimsel ilgi görmüştür. Literatürde eve ilişkin anlamların Covid-19 salgınında değişikliğe uğramış olabileceği düşüncesinden yola çıkarak yapılan çalışmalara bakıldığında bu konuda yapmış olduğum tez çalışması dışında bir makaleye rastlanmıştır. Bu makale de elde ettiğim bulguları destekler niteliktedir. Makale Covid-19 salgını öncesi ve sonrasında evin değişen anlamlarını ele almaktadır. Bu çalışmaya göre salgın aynı anda hem olumlu hem de olumsuz yönde evin anlamında değişikliklere yol açmıştır. Ev, yalnızca aidiyet, arzu ve yakınlık duygularıyla değil, aynı zamanda korku, şiddet ve yabancılaşma duygularıyla dolu hayali bir alan olarak tanımlanmıştır. Pandemi döneminde evin fiziksel veya soyut özellikleri üzerinde hakimiyet sahibi olmak ya da olmamak, eskisinden daha kritik görünebilir. Ev, yükümlülükler, sorumluluklar, zorlama, hapis, baskı gibi olumsuz çağrışımlarla da ilişkilendirilebilir veya bu durumun tersine ev, pandemi sırasında hastalığa karşı korunmayı açıklarken, kişinin kendi iyiliği için zaman geçirme fırsatı yarattığını fark ederek ortaya çıkan olumlu bir önem kazanabilir. Ev, bu sıkıntılı dönemde güveni, huzuru, emniyeti, emniyeti, mutluluğu, serveti, aile bağlarını, sağlığı, paylaşmayı, barınmayı, dayanıklılığı temsil eder. Ancak, katılımcılar tarafından evin anlamını tasvir eden tüm özellikler olumlu olarak sınıflandırılmamıştır. Pek çok nötr-negatif çağrışım da vardır. Olumlu değerlendirilen niteliklerin bariz belirginliğine rağmen, ev aynı zamanda sorumluluk, zorunluluk, ev işi, izolasyon, kalabalık bir aile hayatına uyum, sosyal yaşam eksikliği, özel alan eksikliği, hareket kısıtlılığı, stres ve can sıkıntısı anlamına da gelmektedir. Tüm nitelikler arasında can sıkıntısı en sık dile

getirilen kelimedir ve bu farklı bağlamlarda dile getirilmiştir. Bunlar: evde aşırı iş yükünden sıkılmak, sosyal hayatın olmaması, kendini hapisanede gibi hissetmek, yapacak hiçbir şeyinin olmamasıdır. Ancak tüm bunlara rağmen katılımcıların için ev, kaçınılmaz olarak kalacak bir yeri temsil edilmektedir. Görünüşe göre ev, olumlu ve olumsuz anlamları aynı anda koruyabilmektedir (Yalçın, Düzen 2020).

Ayrıca, yukarıda verilen tüm bilgiler ışığında analizlerden elde edilen bulgular şu şekildedir;

- Yaşanılan evin fiziksel özelliklerinin iyi ve yeterli olması eve yüklenen anlam üzerinde olumlu etkiye sahiptir.
- Evde bulunan eşyalar bireyin ve kimliğinin bir yansıması olarak evin sevilmesi, benimsenmesi ve evin anlamı üzerinde önemli etkilere sahiptir.
- Yaşanılan evin ve mahallenin güvenli olması evin anlamını olumlu yönde etkilemektedir.
- Yaşanılan yerde bulunan toplum temelli hizmet ve olanaklar ve bunların yeterli düzeyde olması evin ve yaşanılan yerin anlamını olumlu yönde etkilemektedir.
- Evde yapılan rutin işler ve faaliyetler eve olan aşinalık ve bütünleşmeyi artırarak evin anlamı üzerinde olumlu etkilere sahiptir.
- Evde aile üyeleri ile yapılan ortak faaliyetler bireylerde olumlu duygular uyandırarak evin anlamını olumlu yönde etkilemektedir.
- Evde arkadaş ve akraba vb. yakınlarla birlikte zaman geçirmek ve paylaşımda bulunmak evi bir paylaşım ve sosyalleşme alanı haline getirmekte ve eve yüklenen olumlu anlamları arttırmaktadır.

- Komşuluk ilişkileri evin ve yaşanan yerin anlamında belirleyici etkiye sahiptir.
- Yaşanılan yerdeki akraba, arkadaş vb. yerel yakınların varlığı yalnızlık duygusunu hafifletmekte ve güven duygusunu arttırarak evin anlamını olumlu yönde etkilemektedir.
- Evdeki anı ve yaşanmışlıklar evin anlamını olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilmektedir.
- Uzun süre aynı yerde yaşamak bireylerde aşinalık ve olumlu duygular yaratarak eve yüklenen anlamı olumlu yönde etkilemektedir.
- Salgınla birlikte bireylerin eve yükledikleri anlamlar olumlu ve olumsuz yönde değişime uğramıştır.
- Salgınla birlikte evde geçirilen sürenin artması bireylerde eve yönelik olumsuz bir bakış açısı oluşturmuştur.

5.3. Salgın Normalleşme Döneminde Evin Anlamı

Bu tez çalışmasının cevap aradığı bir başka soruda Covid-19 salgınıyla ilgili yetkililer tarafından alınan önlemlerin görece gevşetildiği ve yasaklamaların kısmen kalktığı dönem olan (Haziran 2020 itibariyle) yeni normal olarak adlandırılan süreçte evin anlamının yeniden değişip değişmediğidir. Bu konuyla ilgili katılımcıların büyük çoğunluğu genel olarak bu dönemde evin anlamının salgının başlangıç dönemine göre yeniden değişmediğini belirtse de değiştiğini belirten katılımcılar da mevcuttur.

Evin anlamının normalleşme döneminde salgının tırmanış ve yayılma dönemine göre değiştiğini belirten katılımcılara söz verirse,

(K4); *“Sadece psikolojik olarak ilk başlarda kapatılmış olmayı hissetmek olumsuz bir duygu yarattı zamanla alıştığımız için şu anda aksine evde daha fazla kalmayı tercih ediyorum.”*

Kapatılmışlık hissi bireylerde olumsuz duygular yaratmaktadır. Oluşan bu olumsuz duyguların yansımaları ise eve yüklenen anlamın olumsuz dönüşünde görmek mümkündür. Ancak görüldüğü üzere zamanla bu durum alışkanlık haline gelebilir ve bireyin tercihlerini değiştirebilir.

Zorunluluktan evde kalmak ile tercihen evde kalmanın bireyin psikolojisi üzerinde farklı etkileri olduğunu belirten ve normalleşme döneminde evin anlamında salgının başlangıç ve yayılma dönemine göre yeniden bir değişiklikten bahseden (K9); *“Ev, salgın öncesi haline dönmese bile ona biraz daha yaklaştı. Yeni normalleşme döneminde yine dışarıda çok fazla kalabalıklara girmemeye çalışıyorduk o sebepten ötürü de aslında çok az dışarı çıkıyordum ama orada şöyle bir fark vardı, zorunluluktan yani dışarı çıkmanın yasak olmasından dolayı evde bulunmakla, tercihen salgından kaynaklı evde bulunmak arasında psikolojik bir fark olduğunu düşünüyorum. O noktada o dönemde evde geçirdiğim süre daha az bunaltıcı geliyor çünkü bilinçaltında dilediğin gibi, dilediğin zaman dışarı çıkıp, her ne kadar yine belli bir miktar risk içerse de dolanabiliyor olma durumu, bu aktiviteyi yapmasan bile bir psikolojik rahatlatma yaratıyordu.”*

Yeni normal olarak adlandırılan dönemle birlikte kısıtlamaların kalkması veya gevşetilmesi, zorunluluk ve kapatılmış olma hissinden bireyi bir nebze de olsa uzaklaştırmaktadır. Böylece birey kendi isteği ve seçimi doğrultusunda evde kalmakta veya dışarı çıkabilmektedir. Bu durum da bireylerde psikolojik bir rahatlama yaratarak evin anlamının yeni normal döneminde yeniden olumlu yönde değişmesine katkı sunmaktadır.

Evin anlamının salgının yayılış ve tırmanma dönemine göre değiştiğini belirten bir diğer katılımcı olan (K12) şunları söylemektedir;

“Salgının ilk başladığı dönemde herkes de çok büyük bir korku vardı çünkü bilinmeyen bir durumdu. Salgın nasıl yaşanır, nasıl atlatılır, etkileri neler, nasıl bulaşır, korunmak için neler yapılmalı falan bunlar çok fazla gündeme gelen sorular olduğu için insanlar ilk vakadan itibaren birbirine vebalı gibi yaklaşıyordu. İnsanlar birbirinden korkmaya başlamıştı ama salgın yükseldiği zaman ve çevremizdeki insanlara bulaştığını gördüğümüz zaman bir yerde de normalleşti. Bu salgının varoluş durumu bir yıl üzerinde bir sürece sahip, tabii ki evin anlamında da bir değişme neden oldu bu. Yükselişe geçtiği dönemde yasak ve kısıtlamaların artması sebebiyle evde geçirdiğimiz zaman dilimi de arttı.”

(K12) ise salgının yükseliş, tırmanma ve yayılış dönemi ile yeni normal döneminde evin anlamının değiştiğini belirtmektedir. Yükseliş döneminde evde bulunmak zorunda olmak evin anlamında olumsuz bir değişime neden olmuştur. Bununla birlikte yeni normal döneminde ise artık salgının varlığı, yayılışı kabul edilmiş, bu salgından nasıl korunabiliriz yolları aranmış, önlemler alınmış ve salgın artık bireylerin yabancı olduğu bir durum olmaktan çıktığı için sosyal hayata katılımın artmasıyla birlikte evin anlamında yeniden bir değişim olduğunu belirtmiştir.

Diğer katılımcılar ise evin anlamında salgının yayılma ve tırmanma dönemine kıyasla yeniden herhangi bir değişim olmadığını belirtmektedir;

(K3);*“Bizler her gelen anormal durumu kendi içlerimizde normalleştirmeye çalıştığımız için zaten normal yaşıyorduk. Birtakım sorumlulukların yerine de başka şeyler koyduk. Ne bileyim okullar kapanınca evde eğitim süreci başladı o yüzden çok fark yok yani benim için.”*

(K3) evin anlamının yeni normal döneminde yeniden değişmediğini çünkü olağandışı bir durum olan salgını kendi içerisinde normalleştirdiklerini ifade etmiştir.

(K19); *“Yok, pek değişmedi, gene aynı. Evin anlamında pek bir değişiklik olmadı çünkü o zaman da yasaklar vardı, şimdi de yasaklar var aynı yani.”*

Burada ise katılımcı yasakların görece azalmış olsa da belli noktalarda varlığını koruduğu için evin anlamında yeni normalde herhangi bir değişiklik olmadığını belirtmiştir.

(K13); *“Ben haziranla birlikte yeni normale geğmedim bu yüzden de çok bir şey değişmedi bende sadece şu olabilir eskiden hiç çıkmıyordum şu an ayda bir iki kere falan çıkıyorum ama benim için haziran öncesiyle aynı.”*

(K13) ise yeni normal döneminin başlangıcı olan 2020 haziran ayı itibariyle salgın varlığını hala koruduğu için yeni normale geğmediğini, dolayısıyla bu dönemin onun için evin anlamında yeniden bir değişimin olmadığını belirtmektedir.

Yeni normal olarak adlandırılan dönemde evin anlamının salgın sürecinde eve yüklenen anlamlarla aynı olduğu katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından belirtilmiştir. Yani evin anlamlarında yeni normalde salgın dönemine kıyasla belirgin bir değişim söz konusu değildir.

VI. SONUÇ

Covid-19 salgını tüm dünyayı etkileyen küresel bir kriz olarak hepimizin hayatını farklı yönlerde ve anlamlarda etkilemiştir. Salgının ortaya çıkmasıyla birlikte hayatımızda sosyal, fiziksel, ekonomik ve psikolojik anlamda çeşitli değişimler olmuştur. Bazılarımız salgın boyunca belli iş yerlerinin kapatılmasıyla ekonomik anlamda, bazılarımız hastalığa yakalanma kaygısıyla psikolojik anlamda, bazılarımız hastalığı deneyimleyerek sağlık anlamında, çoğumuz ise sosyal yaşamımız ve ilişkilerimizin kısıtlanması ile sosyal anlamda hayatımızda bazı değişiklikleri deneyimledik. Bu değişimlerin başında belki de yaşam tarzımızda meydana gelen büyük değişimler yer almaktadır. Bu süreçte pek çoğumuz kendimizi virüsten korumak ve dış dünyadan izole etmek için evden çalışmaya, evden eğitim almaya ve gerekmediği sürece evden dışarı çıkmamaya çalıştık. Aldığımız bu önlemlerle evde geçirdiğimiz süre artmış ve bu sürenin artmış olması bizi evin anlamıyla ilgili bir sorgulamaya sokmuştur.

Bu tez çalışmasında Covid-19 salgınının evin anlamlarında (fiziksel, sosyal ve psikolojik/kişisel) herhangi bir değişime neden olup olmadığı ele alınmıştır. Tezin temel araştırma problemi ise Covid-19 salgınının içinde yaşayan insanlar için bir yer olarak evin anlamını nasıl değiştirdiğidir.

Evimizin bizim için ne anlama geldiğini düşündüğümüzde pek çoğumuzun aklına ilk olarak yuva, güvenli liman, sığınacak yer, dış dünyanın sıkıntılarından arındığımız bir arınma yeri, aile, huzur ve sevgi gibi anlamlar gelmektedir. Evin anlamına ilişkin katılımcılarla yapılan görüşmelerde de bahsettiğim anlamlar sıklıkla tekrarlanmaktadır. Bir çoğumuzun üzerinde ortaklaştığı böylesi güçlü anlamlar birden ortaya çıkan ve daha önce deneyimlemediğimiz bir salgınla birlikte şaşırtıcı bir biçimde derinden sarsılmıştır.

Tez çalışması kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmeler ve bu görüşmelerin analizlerinden elde edilen sonuçlar göstermektedir ki Covid-19 salgını evin anlamlarını

olumsuz yönde etkilemektedir. Salgın öncesinde eve ilişkin anlamın ne olduğuna yönelik katılımcıların verdiği cevapların genel anlamda sıcaklık, huzur, mutluluk, yuva, aile bağları, birlik ve beraberlik, neşe, bütünlük gibi olumlu anlamlardan oluştuğu görülmektedir. Yine katılımcıların salgınla birlikte eve ilişkin anlamın ne olduğuna yönelik verdikleri cevaplarda bu olumlu anlamların yerini büyük çoğunlukla bunalmışlık, hapsolmuşluk, sıkılma ve kısıtlanma gibi olumsuz anlamlara bıraktığı görülmektedir. Ev gerek devletin zorlaması gerek aldığımız önlemlerle birlikte insanların hapsedilmiş hissetmesiyle nefret ve huzursuzluğa giden bir anlama bürünmüştür. Yani bu salgın, daha önce eve ilişkin sahip olduğumuz olumlu anlamlar olan huzur, sıcaklık, mutluluk, gibi anlamları sıkıcı, bunaltıcı, nefret edilen yer, kısıtlayıcı alan gibi olumsuz anlamlarla değiştirmiştir.

Bu tez çalışması evin anlamlarının salgın gibi olağanüstü zamanlarda kısa sürede kötü anlamlara dönüşümüne ve bu anlamların nasıl değiştiğini tespit etmektedir. Salgının başlangıcındaki ev bizi korur, evimize girer tehlikelerden korunuruz diye düşünülmekteyken evin anlamının olumsuz bir değişime gittiği görülmüştür.

Tüm bunların yanı sıra bu tezin literatüre katkısından bahsetmek gerekir. Literatürdeki çalışmalar olağan zamanlarda evin anlamını ele almaktadır. Bu tez çalışması ise salgın gibi olağan dışı zamanlarda eve yüklenen güçlü ve olumlu anlamların kısa bir sürede yerini olumsuz anlamlara bırakabileceğini ortaya koymaktadır. Covid-19 salgını ile evin değişen anlamlarını ve bu anlamların nasıl değiştiğini belirlemek bu tez çalışmasının özgün yanını oluşturmaktadır. Evimiz korunaklı alanımızken neden bizim için birden hapisahaneye dönüşmüştür? Bu hapsolmuşluk hissine neden olan şey evde birlikte yaşadığımız ailemiz mi, eşimiz mi, yasaklar mı yoksa cinsiyet rolleri midir? Ayrıca olağan zamanlarda evin anlamı nedir ve olağan dışı zamanlarda bu anlamlar nasıl değişmektedir sorularına cevap arayan ve bu değişimin olumlu bir değişim olmadığını ortaya koyan bu çalışmanın bulguları

üzerinden olağanüstü dönemler için politikalar geliştirmeye yönelik ileri düzeyde araştırmalara ihtiyaç vardır.

Son olarak tezin beşerî coğrafyaya olan katkısından bahsetmek gerekir. Bu tez çalışması beşerî coğrafyanın merkezinde olan ve temel kavramlarından biri olan yer kavramı üzerinden ev kavramını ve evin bireyler için anlamını ele almaktadır. Yer kavramı mimarlık, şehir ve bölge planlama, çevre psikolojisi gibi alanlarda son derece önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmakta ve uzun zamandır çeşitli araştırmalara konu olmaktadır. Ev kavramı ve evin anlamıyla ilgili çalışmalara da bu alanlarda sıklıkla rastlanmaktadır. Ev, çok kapsamlı bir kavram olup, kişinin yaşadığı evinden, mahalleye, ülkeye hatta dünyaya varana kadar çeşitli ölçeklerde tanımlanabilir. Ev ve yer coğrafyanın temel kavramlarından olduğundan coğrafyacılar ve özellikle beşerî coğrafyacılar arasında daha fazla tartışılmalıdır ve daha geniş çaplı çalışmalara ihtiyaç vardır. Ev kavramı bu çalışmada çalışmanın gereksinimlerine uygun bir biçimde fenomenolojik yaklaşımla ele alınmış olsa da coğrafyanın farklı perspektiflerinden yaklaşımlarla yapılacak çalışmalara da ihtiyaç vardır. Kısacası bu çalışma ev ve yer konusunda coğrafya ve diğer alanlara katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Agnew, J., Duncan, J. (1989) *The Power of Place: Bringing together geographical and sociological imaginations*, Boston: Unwin Hyman.

Agué, M., (1995) *Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, New York.

Al Tarazi, D. (2021) *What makes house a home? A theoretical model for the architectural design of the home based on human psychological needs to support and promote users' psychological wellbeing*. PhD Thesis. University of the West of England, Bristol.

Altman, I., Low, S. (1992) *Place Attachment*. Plenum Press, New York.

Anton, C.E., Lawrence, C. (2014) Home is where the heart is: The effect of place of residence on place attachment and community participation. *Journal of Environmental Psychology*. 40, 451-461.

Aydınlı, S. (2003) Mimarlığı Anlama, Kaynağa Ulaşma ve Özünü Yakalama. *Tol Dergisi*, Bahar-Yaz (3), 54-60.

Byrne, M. (2020) Stay Home: Reflections on the meaning of home and the Covid 19 pandemic. *Irish Journal of Sociology*, 28(3), 351-355.

Canter, D. (1997). The facets of place. In: *Psychology in Action*. Dartmouth Benchmark Series, Dartmouth Publishing Company, Hantsire, UK, 107-138.

Casey, E. (1997) *The Fate of Place: A Philosophical History*, University of California Press, Berkeley.

Chapman, T., Hockey, J.L. (1999) *Ideal Homes?: Social Change and Domestic Life*. Psychology Press.

Childress, H. (1994) Place, narrative and relationship: a new approach to place attachment, In: Environmental design research association banking on design? Proceedings of the 25th Annual Conference of the Environmental Design Research Association, 55-61 (San Antonio- Texas)

Collier, A., Philips, J.L., Ledema, R. (2015) The meaning of home at the end of the life: A video-reflexive ethnography study. Palliative Medicine. 29 (8), 697-702.

Creswell, T. (2004) Place: A Short Introduction, Blackwell Pub, USA.

Cristoforetti, A., Gennai, F., Rodeschini, G. (2011) Home Sweet Home: The emotional construction of places. Journal of Aging Studies. 25, 225-232.

Cross, J.E. (2001) What is Sense of Place? Prepared for the 12th Headwaters Conference, Western State College, November 2-4, 2001.

Després, C. (1991) The Meaning of Home: Literature review and directions for the future research and theoretical development. Journal of Architectural and Planning Research. 8 (2), 96-115.

Devine-Wright, P., & Clayton, S. (2010). Introduction to the special issue: Place, identity and environmental behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 30(3), 267-270.

Diener, E. (1984) Subjective Well-being. Psychological Bulletin. 95(3), 542-575.

Dovey, K. (1985) Home and Homelessness: Introduction. From: Altman Irwin and Carol M. Werner eds. Home Environments. Human Behaviour and Environment: Advances in Theory and Research. New York Plenum Press.

Duncan, J.S., Duncan, N.G. (1976) Social Words, Status Passage and Environmental Perspectives. Environmental Knowing. Human Arenas. 206-213.

- Eıguer, A.(2004) Evin Bilinçdişı. Çeviren; Perge Akgün,Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Gezici Yalçın, M., Düzen, N.E. (2021) AlteredMeanings of Home BeforeandDuring COVID-19 Pandemic. *HumanArenas* 27, 1-13.
- Gibbs, C. (2007) IdentifyingtheFactors of Meaninginthe Home. PhD, University of Minnesota.
- Gitlin. L.N. (2003) ConductingResearch on Home Envirionments: Lessons, Learnedeand New Direction. *TheGreontologist*. 43 (5), 628-637.
- Gürkaş, E., Barkul, Ö. (2012) Yer Üzerine Kavramsal Bir Okuma Denemesi. *Sigma, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt. 4, 1-11.
- Göregenli, M. (2005) Çevre Psikolojisi İnsan Mekanİlişkileri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Hashemnezhad, H., Heidari, A.A., Hoseini, P.M. (2012) Sense of PlaceandPlaceAttachment (A ComparativeStudy). *International Journal of Architevtureand Urban Development*. 3 (1), 5-12.
- Hayden, D. (1996)*Justice, Nature andgeography of Difference*, Blackwell, Oxford.
- Haywood, B.K. (2014) A “Sense Of Place” in PublicPaticipation in ScientificResearch. *ScienceEducation*, 98 (1), 64-83.
- Heidegger, M. (1991) *Building, dwelling, thinking*. Poetry, Language, Thought.
- Hidalgo, M.C., Hernandez, B. (2001) PlaceAttachment: ConceptiualandEmpiricalQuestions. *Journal of EnvironmentalPsychology*, 21, 273-281.
- Imrie, R. (2004) Disability, embodimentandmeaning of home. *HousingStudies*. 19 (5),745-763.

Jorsengen, S.B., Stedman, R.C. (2006) A Comparative Analysis of the Predictors of the Sense of Place Dimensions: Attachment to Dependence on, and Identification with Lakeshore Properties. *Journal of Environmental Management*. 79, 316-327.

Kylen, M., Löfqvist, C., Haak, M., Iwarsson, S. (2019) Meaning of Home and Health Dynamics among Younger Older People in Sweden. *European Journal of Ageing*. 16 (3)

Lefebvre, H. (1991) *The Production of Space*, Oxford, Blackwell.

Leith, K.H. (2005) Home is where the heart is or is it? A phenomenological exploration of the meaning of home for older women in congregate housing. *Journal of Aging Studies*. 20, 317-333.

Mallet, S. (2004) Understanding Home: a critical review of the literature *The Sociological Review*. 52 (1), 62-89.

Manzo, L. (2003). Beyond house and haven: Toward a revisioning of emotional relationships with places. *Journal of Environmental Psychology*, 23(1), 47 – 61.

Marcus, C.C. (1995) *House as a mirror of self: exploring the deeper meaning of home*. Berkeley, CA: Conari Press.

Mohammad, N.M., Saruwono, M., Said, S.Y., Hariri, W.A.H.W., (2013) A Sense of Place within the Landscape in Cultural Settings. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*. 105, 506-512.

O'Mahony, L.F. (2002) The Meaning of Home: A Chimerical Concept or a Legal Challenge? *Journal of Law and Society*. 29 (4).

Oswald, F., Wahl, H.W. (2005) Dimension of the meaning of home. In: G.D. Rowles & H. Chaudhury (Eds). Home and Identity in Late Life: International Perspectives. New York: Springer 21-45

Özgür, E.M. (2021a) “Ev, hayat demek, ne yaşıyorsan burada yaşıyorsun”: Yaşlılıkta evin anlamının fenomenolojik bir araştırması. Strata İlişkisel Sosyal Bilimler Dergisi. 6 (29-68).

Özgür, E.M. (2021b) Türk Beşeri Coğrafyasında İhmal Edilmiş Bir Paradigma: Hümanist Coğrafya. Ege Coğrafya Dergisi, 30(1), 205-224.

Porteous, J. D. (1976) Home: The Territorial Core. Geographical Review. 66 (4), 383-390.

Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*. London: Pion.

Relph, E. (1985). Geographical experiences and being-in-the-world. In D. Seamon & R. Mugerauer (Eds.), *Dwelling, Place and Environment: Towards a Phenomenology of Person and World* (15 – 31). New York: Columbia University Press

Rosbrook, B., Schweitzer, R. (2010) The meaning of home for Karen and Chin Refugees from Burma: An interpretative phenomenological approach. European Journal of Psychotherapy & Counselling. 12 (2), 159-172.

Rubinstein, N. (1993) There is no place like home: home as trauma: lessons of the unspoken. In R. Feldman, G. Hardic and D. Saile, Power by design. The Proceedings of the 24th Annual Conference of the Environmental Design Research Association. Oklahoma: Edra Press.

Rubinstein, R.L., Parmelee, P.A. (1992) Attachment to place and the representation of the life course by elderly. In: Altman, I., Low, S., Place Attachment, Plenum Press, New York.

- Rybczynski, W. (1986) *Home: A Short History of an Idea*, Viking, New York.
- Saunders, P., Williams, P. (1988) The Construction of the Home: towards a research agenda. *Housing Studies*. 3 (2), 81-93.
- Scannel, L., Gifford, R. (2010) Defining Place Attachment: A Tripartite Organizing Framework. *Journal of Environmental Psychology*. 30, 1-10.
- Seamon, D. (1982) The phenomenological contribution to environmental psychology. *Journal of Environmental Psychology*, 2, 119 – 140
- Seamon, D. (2012) Place, Place Identity and Phenomenology: A Triadic Interpretation Based on J.G. Bennet's Systematic. In Hernan Casakin, Fátima Bernardo (Eds.), *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding and Design of Built Environments*, (3-21). Bentham Science Publishers.
- Seamon, D. (1979) *A Geography of the Lifeworld*. New York: St. Martin's.
- Shamai, S. (1991) Sense Of Place: An Empirical Measurement. *Geoforum*, 22, 347-358.
- Shamai, S. Ilatov, Z. (2004) Measuring Sense of Place: Methodological Aspects. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*. 96 (5), 467-476.
- Sixsmith, J. (1986) The Meaning of Home: An exploratory study of environmental experience. *Journal of Environmental Psychology*. 6(4), 281-298.
- Smith, S.G. (1994) The Essential Qualities of Home. *Journal of* 4(1), 31-46.
- Smith, S.G. (1994) The Psychological Construction of Home Life. *Journal of Environmental Psychology*. 14 (2), 125-136.
- Soja, E. (1996) *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and other Real- and Imagined Places* Malden, Blackwell.

Somerwille, P. (1992) Homelessness and the Meaning of Home: Rooflessness or Rootlessness? *International Journal of Urban and Regional Research*. 16(4), 529-539.

Steele, F. (1981). *The sense of place*. Boston: CBI Publishing

Tuan, Y.F., *Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes and Values*. Eng N.J: Prentice-Hall, 1974.

Tuan, Y.F. (1977) *Space and Place: The Perspective of Experience*, University of Minnesota Press, Minneapolis.

Windsong, E.A. (2010) There is no place like home: Complexities in exploring home and place attachment. *The Social Science Journal*. 47, 205-214.

Covid-19 Salgınında Bir Yer Olarak Evin Anlamlarının Fenomenolojik Bir İncelemesi

ÖZET

Sağlıkla ilgili küresel bir kriz olan Covid-19 salgını hepimizin hayatını farklılıklardan etkilemiştir. Bu yönler sağlıkla, finansal durumumuzla, günlük yaşamımızla veya psikolojik durumumuzla ilgili olabilir. Bu küresel kriz kendimizi hastalıklardan ve dış tehlikelerden korumak adına bizleri birçok önlem almak zorunda bırakmıştır. Bu önlemlerin başında ise evde kalmak gelmektedir. Ev bizim güvenli alanımız, sevdiklerimizle paylaştığımız yer ve bir huzur ve rahatlama alanıdır. Salgınla birlikte evde geçirdiğimiz sürenin artmış olması da bu evle ilgili bu olumlu anlamların değişebileceği düşüncesini oluşturmuştur. Salgınla birlikte gelen yasaklamalar ve evde kalma zorunluluğu bireylerin eve olan bakış açısını olumlu ve olumsuz anlamlarda değiştirmiştir. Evde kalmanın bir zorunluluk olması ve bu sürenin uzaması evle ilgili sıkılma, bunalma, kötü hissetme, hapsolme gibi olumsuz anlamlar oluşturmuştur. Bu kötü anlamlarla birlikte salgının bize gösterdiği önemli bir nokta ise evin bizim için güvenli bir alan ve bizi dış tehlikelerde koruyan bir sığınak olmasıdır. Salgınla birlikte bir eve sahip olmanın değeri yeniden anlaşılmıştır.

A Phenomenological Study of the Meanings of Home as a Place in the COVID-19 Pandemic

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic, a global health-related crisis, has affected our lives in different ways. These aspects can be related to our health, our financial situation, our daily life or our psychological state. This global crisis has forced us to take many precautions to protect ourselves from diseases and external dangers. One of these measures is staying at home. Home is our safe space, the place we share with our loved ones, and a place of peace and relaxation. The fact that the time we spend at home has increased with the epidemic has created the thought that these positive meanings about this house may change. The prohibitions that came with the epidemic and the obligation to stay at home have changed the perspective of individuals towards home in positive and negative ways. The fact that staying at home is a necessity and the prolongation of this period has created negative meanings such as boredom, depression, feeling bad and being imprisoned. Along with these bad meanings, an important point that the epidemic shows us is that the house is a safe space for us and a shelter that protects us from external dangers. With the pandemic, the value of owning a home has been re-understood.